

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SURİYELİ GÖÇMEN ADÖLESAN KIZ ÖĞRENCİLERİN GÖÇ
DENEYİMLERİ: YORUMLAYICI FENOMENOLOJİK ANALİZ
ARAŞTIRMASI

Mücahide ÖNER

Halk Sağlığı Hemşireliği Programı
DOKTORA TEZİ

ANKARA

2023

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SURİYELİ GÖÇMEN ADÖLESAN KIZ ÖĞRENCİLERİN GÖÇ
DENEYİMLERİ: YORUMLAYICI FENOMENOLOJİK ANALİZ
ARAŞTIRMASI

Mücahide ÖNER

Halk Sağlığı Hemşireliği Programı
DOKTORA TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Oya Nuran EMİROĞLU

ANKARA
2023

ONAY SAYFASI

SURİYELİ GÖÇMEN ADÖLESAN KIZ ÖĞRENCİLERİN GÖÇ
DENEYİMLERİ: YORUMLAYICI FENOMENOLOJİK ANALİZ
ARAŞTIRMASI
Mücahide ÖNER
Prof. Dr. Oya Nuran EMİROĞLU

Bu tez çalışması 09.06.2023 tarihinde jürimiz tarafından "Halk Sağlığı Hemşireliği Programı" nda doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Hicran ÇAVUŞOĞLU
(Hacettepe Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Belgin AKIN
(Lokman Hekim Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Deniz TANYER
(Selçuk Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Bilge KALANLAR
(Hacettepe Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Nilay ERCAN ŞAHİN
(Hacettepe Üniversitesi)

Bu tez, Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

21 Haziran 2023

Prof. Dr. Müge YEMİŞÇİ ÖZKAN
Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 6 ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

..... / /

(İmza)

Mücahide ÖNER

1 “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

(1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, tez danışmanım Prof. Dr. Oya Nuran Emiroğlu danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Arş. Gör. Mücahide ÖNER

TEŞEKKÜR

Doktora eğitimim boyunca ve tezin her aşamasında akademik bilgi ve tecrübelerini esirgemeyen değerli hocam Sayın Prof. Dr. Oya Nuran EMİROĞLU' na teşekkür ederim.

Tez sürecinde tez izleme komitesinde yer alan ve bilgi ve tecrübeleri ile katkı sağlayan değerli hocalarım; Prof. Dr. Belgin AKIN ve Prof. Dr. Deniz TANYER'e teşekkür ederim.

Tez savunma jürisinde yer alan ve katkılarıyla destek olan hocalarım Prof. Dr. Hicran ÇAVUŞOĞLU, Doç. Dr. Bilge KALANLAR ve Doç. Dr. Nilay ERCAN ŞAHİN'e teşekkür ederim.

Araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden değerli katılımcılara teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında beni yalnız bırakmayan ve destekleyen aileme teşekkür ederim.

ÖZET

Öner, Mücadele, Suriyeli Göçmen Adölesan Kız Öğrencilerin Göç Deneyimleri: Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz Araştırması, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Hemşireliği Programı Doktora Tezi, Ankara, 2023. Bu çalışma, Suriye'den Türkiye'ye zorunlu göçle gelen Suriyeli göçmen adölesan kız öğrencilerin göç deneyimlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Nitel araştırma yaklaşımıyla ele alınan bu çalışmanın yönteminde yorumlayıcı fenomenolojik analiz kullanılmıştır. Bu çalışmada Ankara'da lisede öğrenimine devam eden Suriyeli adölesan kız öğrenciler ele alınmıştır. Suriyeli adölesan kızların göçle ilgili deneyimlerini derinlemesine keşfedilmesi ve deneyime verilen anlamın derinlemesine incelenmesi amacıyla annelerle de görüşmeler yapılmıştır. Bu şekilde, Suriyeli adölesan kızların göç deneyimlerine ilişkin sahip oldukları algılamaların incelenen fenomen olarak daha kapsamlı bir biçimde keşfedilmesi sağlanmıştır. Bu amaçla, adölesan göçmen kızlar ve anneleri ile yarı- yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler Eylül 2020- Aralık 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler hem adölesanlar hem de anneleri için aynı başlıkları ele alan sorulardan oluşmuştur. Görüşmelerde göç öncesi, göç sırası ve göç sonrası bağlamında göç sürecindeki deneyimler ele alınmıştır. Görüşme içeriklerinin analizi sonucunda çalışmada altı üst tema tanımlanmıştır. Bu temalar; 1) *Tehdit altında yaşam*, 2) *Tehlikeden güvenliğe geçiş*, 3) *Geride bırakılan ülkeye yönelik karmaşık duygular*, 4) *Yeni ülkeye yerleşmenin sancıları* 5) *Değişim*, 6) *Geleceğe yönelik beklenti ve planlar* olarak betimlenmiştir. Bu çalışma sonucunda göçmen adölesan kızların göçün tüm süreçlerinde pek çok zorlu deneyimler yaşadıkları belirlenmiştir. Bu çalışmada göçmen adölesan kızların göç sürecindeki deneyimleri göz önünde bulundurularak adölesanların topluma yerleşim sürecini kolaylaştırmak ve okul yaşamına entegrasyonu sağlamak amacıyla, gerilim, ayrımcılık, marjinalleşme ve sosyo-ekonomik yoksunlukla mücadele edebilecek programların hazırlanması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Adölesan, deneyim, okul, göç süreci, kadın

ABSTRACT

Öner, Mücahide, Migration Experiences of Syrian Migrant Adolescent Female Students: An Interpretative Phenomenological Analysis, Hacettepe University, Graduate School of Health Sciences, Public Health Nursing Program PhD Thesis, Ankara, 2023. This study was carried out to reveal the migration experiences of Syrian immigrant adolescent female students who came to Turkey from Syria by forced migration. Interpretive phenomenological analysis was used in the method of this study, which was handled with a qualitative research approach. Syrian adolescent female students who attended high school in Ankara were selected participants of this study. Interviews with their mothers were also conducted in order to more in-depth explore the experiences of Syrian adolescent girls who immigrate to Turkey from Syria through forced migration. In this way, it was ensured that the perceptions of Syrian adolescent girls about their migration experiences were explored more comprehensively as the phenomenon under investigation. For this purpose, semi-structured interviews were conducted with adolescent migrant girls and their mothers. Interviews were conducted between September 2020 and December 2020. The interviews consisted of questions addressing the same topics for both adolescents and their mothers. In the interviews, experiences in the migration process were discussed in the context of pre-migration, during migration, and post-migration. As a result of the analysis of the interview contents, six main themes were identified, namely 1) *Live under threat*, 2) *Transition from danger to safety*, 3) *Mixed feelings towards the country left behind*, 4) *The pains of settling in the new country* 5) *Change*, 6) *Expectations and plans for the future*. As a result of this study, it was determined that migrant adolescent girls have many challenging experiences in all processes of migration. In this study, considering the experiences of migrant adolescent girls in the migration process, it is recommended to create programs that can eliminate tension, discrimination, marginalization, and socio-economic deprivation to facilitate the settlement process of adolescents in the community and to integrate into school life.

Key words: Adolescent, experience, school, migration process, woman

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	iii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iv
ETİK BEYAN	v
TEŞEKKÜR	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	ix
SİMGELER ve KISALTMALAR	xiii
ŞEKİLLER	xiv
TABLOLAR	xv
1. GİRİŞ	1
1.1. Problemin Tanımı	1
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. Göç Kavramı ve Göçmenlik Statüleri	5
2.2. Göçün Nedenleri ve Zorunlu Göç Olgusu	6
2.3. Türkiye'ye Suriye'den Göç	8
2.4. Göçmenlerin Sorunları	9
2.5. Göçün Çocuk, Genç ve Kadın Üzerine Etkisi	10
2.6. Göçün Adölesan Üzerine Etkisi	11
2.7. Güçlendirme Programları	12
2.8. Feminist Teori	12
2.9. Göçmenlerin Eğitimi ve Okul Sağlığı Hemşireliği	14
3. GEREÇ VE YÖNTEM	16
3.1. Araştırmanın Şekli	16
3.1.1. Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz Araştırması Yürütülmesinin Nedenleri	16
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri	17
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi (Katılımcılar)	18
3.4. Veri Toplama Araçları	20
3.4.1. Tanıtıcı Soru Formu:	21
3.4.2. Yarı-Yapılandırılmış Derinlemesine Bireysel Görüşme Formu	21

3.5. Araştırmanın Ön Uygulaması	21
3.6. Araştırmanın Uygulanması	21
3.7. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi	23
3.7.1. Tekrarlı Okuma	23
3.7.2. Not Alma	24
3.7.3. Anlam Birimlerini Çıkarma Ve Temaları Oluşturma	24
3.7.4. Temalar Arasında Bağlantı Kurmak	24
3.7.5. Bir Sonraki Vakaya Geçme	25
3.7.6. Vakalar Arasında Örüntü Bulma	25
3.7.7. Katılımcılar Gözünden İlgilenilen Fenomenin Ortaya Çıkarılması	25
3.8. Araştırmanın Etik Boyutu	25
3.9. Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışmaları	26
3.9.1. İnanılrlık	26
3.9.2. Aktarılabilirlik	26
3.9.3. Tutarlılık	27
3.9.4. Onaylanabilirlik	27
3.10. Araştırmacının Rolü	27
4. BULGULAR	28
4.1. Tehdit Altında Yaşam	31
4.1.1. Savaşın İlk Günü	31
4.1.2. Temel Gereksinimlere Ulaşamama	32
4.1.3. Aile içi İlişkilerde Bozulma	34
4.1.4. Savaş Ortamında Okul	35
4.1.5. Korku İle Yaşam	37
4.1.6. Hayatta Kalma Mücadelesi	40
4.1.7. Kayıp	41
4.2. Tehlikeden Güvenliğe Geçiş	44
4.2.1. Umuda Yolculuk	44
4.2.2. Bilinmezliğe Yolculuk	46
4.2.3. Tehlikeli Yolculuk Koşulları	47
4.2.4. Göç Sürecinde Kadın Olmak	51
4.3. Geride Bırakılan Ülkeye Yönelik Karmaşık Duygular	52

4.3.1. Mutluluk ve Üzüntü Arasında Karmaşık Duygular	52
4.3.2. Özlem	55
4.3.3. Geri Dönme Umudu	56
4.4. Yeni Ülkeye Yerleşmenin Sancıları	57
4.4.1. Yeni Ülkede İlk Zamanlar	58
4.4.2. Dil Bilmemek	60
4.4.3. Farklı Eğitim Sisteminin Bir Parçası Olmak	62
4.4.4. İş ve Ekonomik Sıkıntılar	63
4.4.5. Zorbalık ve Ayrımcılığa Maruz Kalmak	65
4.4.6. Savaşın Uzamış Etkileri	69
4.4.7. Adölesan Evlilik	70
4.4.8. Sosyal destek	71
4.5. Değişim	72
4.5.1. Dil öğrenme	72
4.5.2. Öz Farkındalık	73
4.5.3. Sosyal Alan (çalışma, sokağa çıkma)	74
4.5.4. Aile İçi Rol ve Sorumluluklarda Değişiklik	76
4.6. Geleceğe Yönelik Beklentiler ve Planlar	77
4.6.1. Belirsizlik	78
4.6.2. Kalma İsteği	78
4.6.3. Geri Dönme İsteği	80
5. TARTIŞMA	82
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	96
7. KAYNAKLAR	98
8. EKLER	
EK 1. MEB Onay Formu	
EK 2. Etik Kurul Belgesi	
EK 3. Veli Onam Formu	
EK 4. Anne Katılımcı Onam Formu	
EK 5. Öğrenci Onam Formu	
EK 6. Adölesanlar İçin Tanıtıcı Soru Formu	
EK 7. Anneler İçin Tanıtıcı Soru Formu	

EK 8. Adölesan İçin Yarı-Yapılandırılmış Derinlemesine Bireysel Görüşme Formu

EK 9. Anne İçin Yarı-Yapılandırılmış Derinlemesine Bireysel Görüşme Formu

EK 10. Orjinallik Ekran Çıktısı

EK 11. Dijital Makbuz

9. ÖZGEÇMİŞ

SİMGELER ve KISALTMALAR

BMKY	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
COREQ	: Consolidated Criteria for Reporting Qualitative Research
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
HIV	: İnsan İmmün Yetmezlik Virüsü
PİKTES	: Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonun Desteklenmesi Projesi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YFA	: Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz
yy	: Yüzyıl

ŞEKİLLER

Şekil

Sayfa

4.1. Alt temalar ve üst temalar

30

TABLÖLAR

Tablo		Sayfa
3.1.	Katılımcıların sosyodemografik özellikleri	20
4.1.	Alt temalar ve üst temalar	29

1. GİRİŞ

1.1. Problemin Tanımı

Ulusal sınırlar içerisinde ya da uluslararası bir sınırı geçerek bir yerden başka bir yere giderek; bireyin hukuki statüsü, yer değiştirme hareketinin istemli veya istemsiz gerçekleşmesi, yer değiştirme hareketin sebepleri ya da gidilen yerdeki kalış süresi gibi faktörleri dikkate almadan, kendi menşei yerinden uzaklaşan kimseler göçmen olarak tanımlanmaktadır (1). Dünya çapında yaklaşık 1 milyar göçmen bulunmaktadır. (2). 2019 yılında göçmen nüfusunun %47,9’nu kadın ve kız göçmen nüfus oluşturmaktadır (3) .

2021 yılı sonu itibariyle göçmenlerin 89,3 milyonu savaş, zulüm, şiddet, kamu düzenini ciddi şekilde bozan olaylar veya insan hakları ihlalleri sonucunda zorla yerinden edilmiş göçmenlerdir (4). Zorla yerinden edilmiş göçmenlerin %80’i kendilerine komşu olan ülkelere göç etmektedir. 15 Mart 2011 tarihinde Suriye’de başlayan ayaklanmalar süreç içerisinde iç savaşa dönüşmüştür. Bu durum zorunlu göçü beraberinde getirmiş, Türkiye’nin de içinde yer aldığı komşu ülkelere kitlesel göç akını yaşanmasına neden olmuştur (5). II. Dünya Savaşı’nın sona ermesinden bu yana dünyanın en büyük insani ve mülteci krizi olarak tanımlanan Suriye krizi yaklaşık olarak 6,8 milyon Suriyelinin dünya çapında yerinden edilmesine neden olmuştur. Bu nüfusun üçte ikisini kadınlar ve çocuklar oluşturmuştur (6). Türkiye, Mültecilerin Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi’ne (1951) ve Protokolü’ne (1967) coğrafi sınırlama hükmüyle imza atmıştır. 04.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu gereğince, Suriyeli göçmenlere, “geçici koruma” statüsü sağlanmış, geçici kimlik belgesi verilmiştir (7). 02 Şubat 2023 tarihinden itibaren Türkiye’de 3.500.964 geçici koruma altındaki Suriyeli göçmen bulunmaktadır. Bunların 1.634.881’ni kadın nüfus ve kadın nüfusun 321.737’sini adölesan kız nüfusu oluşturmaktadır (8).

Göç sürecinde göçmenler; güvenlik, sağlık, beslenme, temel ihtiyaçlara erişim, yeni ülkeye uyum, sigorta, konut güvensizliği, işsizlik, yoksulluk, ulaşım sorunları, dil problemleri gibi pek çok konuda zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bu zorluklar göç sürecini psikolojik ve sosyo-kültürel uyum gerektiren zorlu bir süreç haline getirebilmektedir (9, 10). Pek çok ülkede kadınlar toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle

kadın ve erkek arasında güç eşitsizliği, eğitim ve istihdamı engelleyen normlar, kadının üreme rolü üzerine odaklanma, fiziksel, cinsel ve duygusal şiddete maruz kalma (11), artan mortalite ve morbidite riskleri, düşük sağlık düzeyi (12) sonucunda dezavantajlı hale gelmektedir. Kadınlar ve kız çocukları, toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle göç sürecine üstlendikleri sorumluluklar ile katıldıklarından, göçün getirdiği sorunlar ve cinsiyetin getirdiği sorunları bir arada yaşamaktadırlar (13). Kadınlar göç süreciyle birlikte gelen risklerden daha fazla etkilenmekte, istismar ve şiddete karşı çok daha savunmasız kalmaktadırlar (14). Sınırlı ekonomik fırsatlar ve sosyal marjinalleşme, sağlık, refah ve güvenliklerini tehdit eden yeni ve belirgin zorluklarla karşılaşma kadınlar için risk oluşturmaktadır (15). İnsan İmmün Yetmezlik Virüsü (HIV), cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, istenmeyen gebelikler ve gebelik komplikasyonları arttıran cinsiyet temelli şiddet, olumsuz fiziksel, sosyal ve ruhsal sağlık sonuçları nedeniyle kadınlar için tehdit oluşturmaktadır. Yaşanan olumsuz sağlık sonuçları, yetersiz sağlık hizmeti ve sağlık sisteminde altyapının çökmesi nedeniyle -anavatanlarında savaş gibi koşullar, ev sahibi ülkede sağlık sistemine aşırı yük olması ile birlikte- göç ve benzeri insani kriz durumlarında kadın sağlığı sorunları derinleşebilmektedir(16, 17). Bu durum aileler için destek mekanizmalarının zayıflaması, adölesan kızların okula devam edememesi, adölesan evlilikler ve işe girmeye zorlanma olasılığını artırabilmektedir (18).

Adölesan dönem DSÖ tarafından 10 ila 19 yaşları arasındaki yaşam dönemi olarak tanımlanmaktadır (19). Adölesan dönem bireylerin çocukluktan yetişkinliğe geçişe başladığı kritik ve biçimlendirici bir dönemdir. Adölesanların zihinsel sağlıkları ve esenlikleri de dahil olmak üzere hayatın her alanında tam olarak desteklenmesini sağlamak, bu geçişi desteklemek, sağlıklı ve üretken yetişkinlerin temellerini atmak için çok önemlidir (20). Fiziksel, duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimin önemli bir döneminde olan adölesanlar, göç süreciyle birlikte daha da savunmasız hale gelmektedirler (21). Fiziksel ve psikolojik olarak olgunluğa erişmemiş olan göçmen çocuklar ve adölesanların, toplumda yardım ve destek arama, sorunlar ile başa çıkma gibi konularda daha az deneyimli olmaları, yetişkinler kadar dirençli olamamaları ve zarar görmeye daha açık olmaları gibi nedenlerle hassas grupta yer almaktadırlar (22, 23). Ayrıca adölesanların eğitim düzeyleri, ebeveynleri olmadan göç etmeleri, göç etme nedenleri, göç etme süreci gibi faktörler kırılganlığın artması üzerinde etkilidir

(23). Göç deneyimi olan adölesanlar göç deneyimi olmayan adölesanlara göre daha fazla riskli davranış göstermektedir (24, 25). Yapılan nitel bir çalışmada, göçmen öğrencilerin yeni okul sistemlerine uyum sağlamakta zorlandıkları, kendilerini marjinal hissettikleri ve ayrımcılığa maruz kaldıkları tespit edilmiştir (26). Göçmen ebeveyn ve çocuklarda mental sağlık problemlerinin fazla olduğu, özellikle savaşa maruz kalanlarda bu durumun daha fazla görüldüğü belirlenmiştir. Anksiyete bozuklukları, depresif bozukluk, travmaya bağlı sorunlar, dikkat eksikliği/hiperaktivite bozuklukları gibi psikiyatrik bozukluklar sık görülen sorunlar arasındadır (27, 28). Göçmen adölesanların şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama olasılıkları daha yüksek olup (29, 30), problemleri davranışlar daha fazla görülmektedir (31). Göçmen çocukların ev sahibi ülkeye adaptasyon sürecinde okulu bırakma, adölesan gebelik, suça karışma, sosyal hizmetlere erişim zorluğu, sosyal dışlanma sorunu ile karşı karşıya kaldıkları belirlenmiştir (32).

Kız çocuklar, aile ve toplumdaki rollerine ilişkin farklı beklentilerle karşı karşıya kalmaktadır (33). Ayrımcılık ve zararlı toplumsal cinsiyet normları, doğumdan itibaren kız çocukları için hangi davranışların veya fırsatların uygun görüldüğüne dair sınırlar koymaktadır (34). Göçmen adölesan kızların, güvenli olmayan ortamlarda yaşadıkları, sağlık hizmetlerine erişemedikleri, zorla çalıştırıldıkları, çocuk yaşta evlilik, aile içi şiddet gibi risklerle karşı karşıya kaldıkları, eğitimde ve yaşamda fırsat eşitsizliğine maruz kaldıkları bilinmektedir (35). Adölesan kızların sağlığı gelecek neslin sağlığını etkileyecektir. Yetişkinliğe geçiş haklarına dokunulmadan başarılı olmaları, kendi bilinçli seçimlerini yapmaları ve tatmin edici hayatlar yaşamak için edindikleri sosyal kimliklerinin güçlendirilmesi okulların, ailelerin, toplumların ve ulusların daha iyiye doğru gitmesinde kilit faktördür (34).

Zorunlu göç ile yola çıkan adölesanlar güvenli olmayan yollardan geçtikleri, geçişte, varış noktasında ve geri dönüşlerinde çok sayıda risk ile karşılaştıkları bilinmektedir (36). Çocuk işçi olarak çalıştırılma, erken yaşta evlenmeye zorlanma, kaçakçılara maruz ve insan ticaretine maruz kalma, şiddet ve taciz, eğitim alamama, yeni kültüre adaptasyon ve yeni dil öğrenme zorlukları risk faktörleridir (36). Ayrıca mülteci çocuklar yeni eğitim sistemine ve dile uyum sağlamada çeşitli dezavantajlar yaşamakta, kültürel zorluklar yaşamakta, akranları ve öğretmenleri tarafından kolayca kabul edilmemektedir (37,38). Bu dezavantajlar okul başarısını düşürebileceği gibi

izolasyon, ayrımcılık ve anksiyete bozukluğu, depresyon gibi psikolojik sorunları da beraberinde getirmektedir (39). Yerleşim ülkesindeki ötekileştirme ve ayrımcılık, sosyal hizmetlere erişimdeki engeller, vatandaşlık ve kimlik haklarındaki zorluklar, ebeveynlerin ekonomik güvencesizliği, sosyal ve kültürel yerinden edilme bazı çocukları etkileyebilmektedir (40).

Son yıllarda, zorunlu göç etmiş kadınlar arasında yaşanmış deneyimleri araştıran niteliksel araştırmalarda istikrarlı bir artış olsa da, bu araştırmaların çoğu, genellikle ev sahibi ülkeye yerleşen kadınlar arasında üreme sağlığını çevreleyen dar konulara (41-44) ve çoğunlukla göç sonrası deneyimlere odaklanmaktadır (45, 46). Göçmen adölesanlar ile ilgili yapılan çalışmalar genellikle göç sonrası sağlık, adölesan evlilik, adölesan gebelik, ayrımcılık ve eğitime uyumda yaşadıkları sorunlara odaklanmış çalışmalardan oluşmaktadır (47-51). Göçün sosyal ve fiziksel değişikliklerin eşlik ettiği temel bir yaşam seyri geçişi olarak görülmesi nedeniyle, göç öncesi, sırası ve sonrasında maruz kalmaların birbirinden ayırt edilmesi ve bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (52). Bununla birlikte, tüm göçmenler göç sürecinde önemli sorunlar yaşamış olsa da kadınların savaş ve göç sırasındaki cinsiyete dayalı deneyimleri olağan yaşamdaki stresörler ile birleştiğinde, gereksinimlerinin erkeklerden niteliksel olarak farklı olmasına neden olmaktadır (44).

Literatürde göçün tüm aşamalarını tüm yönleri ile ele alan çalışma bulunmamaktadır. Göçün her aşaması farklı psikolojik ve sosyal etkilere yol açan ve bu süreçte çok çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalan adölesan kızlara yönelik politikalar ve müdahalelerdeki boşlukları ve zorlukları anlamak için derinlemesine değerlendirmek gerekmektedir. Feminist yaklaşım doğrultusunda adölesan kızların deneyimlerinin ortaya çıkarılmasının önemli olacağı düşüncesiyle bu çalışmada, Suriyeli adölesan kızların göç sürecindeki deneyimleri ele alınmıştır. Bu çalışma sonuçları ile göçmen genç kızların yeni topluma uyumlarının sağlanmasında yaşadıkları üzerinden gerçek gereksinimlerin ortaya konulması yanında, kadın perspektifinden göç deneyiminin ortaya çıkarılması hem okul sağlığı hemşireliği boyutunda göçmen öğrenci hem de göçmen annelerin güçlendirme programlarının içeriğinin belirlenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Göç Kavramı ve Göçmenlik Statüleri

Tarih boyunca insanlığı etkileyen ve birçok tanımı bulunan göç en yalın hali ile süresi ve yapısına bakılmaksızın bireysel olarak veya grup halinde insanların ulusal veya uluslararası alanlarda yer değiştirmesi olarak tanımlanmaktadır (53). Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğünde ise göç “bireysel olarak ve topluluk halinde ekonomik, toplumsal, siyasi gerekçelerle ülkeler arası veya ülke içerisinde yer değiştirmek” olarak tanımlanmaktadır (54). Göç eylem içeren bir kavramdır (55).

Göç ile ilgili birçok tanım olduğu gibi göçmenlik ile ilgili de birçok tanım bulunmaktadır. Literatürde göçmen, mülteci, sığınmacı, şartlı mülteci, geçici koruma statüsü gibi birçok kavram bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler, sebebi, gönüllük esası, yasal durumuna bakılmaksızın başka ülkede bir yıldan fazla bulunan bireyi göçmen olarak tanımlar (56). Uluslararası Göç Örgütü ise, uluslararası veya ulusal boyutta, kişinin yasal statüsü, yer değiştirmenin gönüllü veya gönülsüz gerçekleşmesi, yer değiştirmenin gerekçesi veya varış yerinde kalma süresi gibi etmenleri dikkate alınmadan, kendi menşei yerinden uzaklaşan kişileri göçmen olarak tanımlamaktadır (57). Bazı durumlarda, hiç göç etmemiş kişilere göçmen denilebilir—örneğin yurtdışında doğan göçmen ailelerin çocukları genellikle ikinci veya üçüncü kuşak göçmenler olarak adlandırılır (55). Mülteci (58) “ırkı, dini, tabiiyeti, toplumsal gruba mensubiyeti ya da siyasi düşünceleri nedeniyle, zulme uğrama konusunda haklı gerekçelerle korkması nedeniyle kendi vatandaşı bulunduğu ülkenin korumasından yararlanamayan veya korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; kendi ülkesine dönemeyen ya da dönmek istemeyen kişiler” olarak tanımlanmaktadır. 1969 Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi’nde mülteci tanımına ek olarak (59) ‘vatandaşı olduğu ülkenin bir bölümünde veya tümünde işgal, yabancı egemenliği veya toplumsal düzeni ciddi biçimde bozan olaylar sebebiyle ülkesinden ayrılma zorunda kalan kişiler’ olarak tanımlanmaktadır. 1984 Cartagena Bildirisi’nde ise (60) mülteciler “yaygın şiddet, işgal, iç savaş, yaygın insan hakkı ihlalleri ya da toplumsal düzeni ciddi şekilde bozan diğer durumlara bağlı olarak hayatları, güvenlikleri veya özgürlükleri tehdit altında olduğu için” ülkesinden kaçmak zorunda kalan kişiler olarak belirtilmektedir. (66). 6458 sayılı Kanunun, 61. Maddesinde mülteci “Avrupa ülkelerinde meydana gelen

olaylar nedeniyle; ırkı, dini, bir toplumsal gruba mensubiyeti ya da siyasi düşünceleri nedeniyle zulme uğrama konusunda haklı gerekçeleri olan, kendi ülkesi dışında bulunan ve bulunduğu ülkenin korumasından yararlanamayan veya hissettiği korku sonucunda ülkesine dönemeyen yabancı veya vatansız kişiler olarak tanımlanmaktadır (61). Şartlı Mülteci tanımında ise mülteci kavramından farklı olarak, Avrupa ülkeleri dışında yaşanan olaylar nedeniyle ülkesinin dışında bulunan ve ülkesine dönemeyen ya da söz konusu korku sebebiyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonucunda verilen statüyü ifade eder (61). Sığınmacı kavramı, 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde (58) Sığınmacı 'zulüm ya da ciddi zarardan korunmak için, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında bulunan ve bununla ilgili ulusal veya uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsü ile ilgili başvurusunun sonucunu bekleyen kişi' olarak tanımlanmaktadır (53). Mülteci ve sığınmacı kavramlarını tanımlamanın temelinde insan haklarının ihlali, mağduriyet ve şiddet nedeniyle bireylerin yaşamlarını devam ettirememesi yer almaktadır. Mülteci ve sığınmacı gibi kavramlar genellikle birbirinin yerine kullanılsa da, bu kavramların dinamikleri birbirinden farklıdır (62).

2011 yılı Mart ayında Suriye'de ortaya çıkan iç savaş nedeniyle, birçok Suriye vatandaşı Türkiye ve diğer ülkelere sığınma talebinde bulunmuştur (63). Türkiye'ye artış gösteren kitlesel göçlere acil olarak çözümler sunmak, bu acil çözüm sisteminin yasal dayanağını teşkil etmek için Suriye'den kaçıp Türkiye'ye sığınan kişilere "geçici koruma" statüsü verilmiştir. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91. Maddesine göre kendi ülkesinden ayrılmaya zorlanan ve ülkesine geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak için toplu olarak Türkiye sınırlarına gelen veya sınırları geçen uluslararası koruma başvurusu bireysel olarak değerlendirmeyen yabancılara geçici koruma sağlanmaktadır (64).

2.2. Göçün Nedenleri ve Zorunlu Göç Olgusu

Genel olarak göç, tek bir nedenle gerçekleşebileceği gibi ekonomik, çevresel, sosyal veya politik koşulları kapsayan birden fazla nedenle de gerçekleşebilmektedir (65). Göçün nedenleri farklı teorilerle açıklansa da geleneksel göç teorisi, göçün nedenlerini itici ve çekici faktörler olarak iki kategoriye ayırmaktadır (66). İtici faktörler, bireyleri ülkelerinden göç etmeye zorlayan olumsuz koşullar olarak

nitelendirilirken; çekici faktörler, bireyi göç etmeye teşvik eden olumlu koşullardır. İtici faktörler, siyasi zulüm, savaş, güvenlik eksikliği, yoksulluk vb. bireyin kendi ülkesini terk etmesine neden olan faktörler iken, buna karşılık, çekici faktörler; ekonomi, refah, eğitim fırsatı gibi faktörleri kapsamaktadır (66). Teorik olarak göçün nedenleri, fiziksel, sosyal ve psikolojik güvenliğin korunmak istenmesi, yeteneklerin, bilgilerin ve becerilerin geliştirilmek istenmesi ve ekonomik refah sağlamak istenmesi olarak açıklanmaktadır (67, 68).

Zorunlu göç kavramı genel olarak mülteci ve diğer zorla yerinden edilmiş nüfusları kapsamaktadır. Bu göçler başta savaş ve çatışma olmak üzere siyasi, dini, çevresel yerinden edilme gibi nedenlerle meydana gelmektedir (69). 2021 yılı sonunda 36,5 milyon çocuk zorunlu olarak göç etmiştir (36).

Zorunlu göç ile yola çıkan çocuklar güvenli olmayan yollardan geçtikleri, geçişte, varış noktasında ve geri döndüklerinde çok sayıda risk ile karşılaştıkları, çocuk işçi olarak çalıştırılma, erken yaşta evlenmeye zorlanma, kaçakçılara, insan ticaretine maruz kalma, şiddet ve taciz, eğitim alamama, yeni kültüre adaptasyon ve yeni dil öğrenmek zorlukları risk faktörleridir (36). Göçmen adölesanların savaşa tanıklık etmesi, ailelerinden ayrılmaları, sınırlı dil yeterliliklerinin olması, ayrımcılık veya sınırlı sosyo-ekonomik statüde olmaları, kültürleşme gibi faktörlerin psikolojik sağlıkları üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır (70, 71). Genel olarak, Suriyeli mülteciler yıkıcı savaş suçları, insan hakları ihlalleri, yoksulluk, zorunlu göç ve tekrar tekrar yerinden edilme ile karşı karşıya kalmış ve potansiyel fiziksel ve zihinsel sağlık etkileriyle karşı karşıya kalmıştır (72, 73). Yapılan sistematik incelemede zorunlu göçle gelen gençlerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu, depresyon ve intihar gibi ruh sağlığı sorunlarının yaygınlık gösterdiği belirlenmiştir (74). Bu gençler aynı zamanda aile üyelerinin ölmesi ve aile üyelerinden ayrılma nedeniyle karmaşık yas riski altında olabilir (75). Genellikle eğitim hakkı ve uygun tıbbi bakımı alamamaktadırlar ve yeni kültüre adaptasyon ve yeni dil öğrenme süreçleri zorlukları arttırmaktadır. Kalıcı psikolojik ve fiziksel zorlukları olan bu faktörler çocukların dezavantajlı konuma geçmesinde risk faktörleridir (36).

2.3. Türkiye'ye Suriye'den Göç

Dünya çapında yaklaşık bir milyar göçmen bulunmaktadır, başka bir deyişle dünya nüfusunun yaklaşık yedide biri göçmen nüfusu oluşturmaktadır. Bunların 281 milyonunu uluslararası göçmenleri, 84 milyonunu yerinden edilmiş nüfus oluşturmaktadır (76). 2020 yılının sonunda dünya çapında uluslararası 26,4 milyon kişi mülteci bulunurken, 4,1 milyon sığınmacı olduğu tespit edilmiştir. 55 milyon kişinin ulusal olarak göç ettiği bunların 48 milyonu savaş ve şiddet nedeniyle 7 milyonun ise afet nedeniyle göç ettiği tespit edilmiştir (55).

Göçmen nüfus incelendiğinde, Avrupa'da 87 milyon göçmen (uluslararası göçmenlerin %30,9'u), Asya'da 86 milyon göçmen (uluslararası göçmenlerin %30,5'i), Kuzey Amerika'da 59 milyon göçmen (uluslararası göçmenlerin %20,9'u) ve Afrika'da 25 milyon (uluslararası göçmenlerin %9'u) göçmen olduğu belirlenmiştir (55).

Türkiye jeopolitik konumu nedeniyle tarih boyunca göç hareketlerini yaşamış ve milyonlarca göçmene ev sahipliği yapmış bir ülkedir. Türkiye düzenli göçün önde gelen varış noktası olduğu kadar düzensiz göçün de geçiş noktası (transit ülke) ve varış noktası olmuştur (77). Türkiye'ye yönelik göç akımı, mültecilerin entegrasyonunu kolaylaştıran kültürel, dinsel ve dilsel benzerlikler nedeniyle çoğunlukla Orta Asya ve Kafkasya ve Ortadoğu'daki Türk akraba topluluklarından olmuştur (78). Türkiye 1922 yılından günümüze kadar 6,5 milyondan fazla kişiye ev sahipliği yapmıştır (79). 1923-1997 yılları arasında başta Balkan ülkeleri olmak üzere 1,6 milyonun üzerinde kişi Türkiye'ye göç etmiştir. 1997-2011 yıllarını kapsayan süreçte kitlesel göç akınları olmuş ve 2 milyondan fazla kişi Türkiye'ye göç etmiştir (80). Son yıllarda komşu ülkelerde yaşanan savaşlar nedeniyle Türkiye'ye yoğun göç akımı olmuştur (79). 2011 yılında Suriye'de savaşın çıkmasıyla birlikte Türkiye'ye Suriye'den kitlesel göçler başlamıştır. 2017 yılının sonuna kadar Suriye savaşının sonucu olarak 5.4 milyondan fazla insan yerinden edilmiştir (63). Suriyeli göçmenler en fazla komşu ülkeler olan Türkiye, Lübnan, Ürdün gibi ülkelere göç ederken bir kısmı da Avrupa ve Kuzey Amerika'ya göç etmişlerdir (81). Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne ve Türkiye'deki mültecilerin statüsüne ilişkin 1967 Ek Protokolü'ne taraftır, ancak Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne coğrafi bir sınırlama uygulamaktadır. Bu sınırlamaya uygun olarak, iltica hakları sadece Avrupalılar ile sınırlandırılmakta,

Türkiye'ye kaçan Suriyeliler ise 'mülteci' olarak değil, 'geçici koruma statüsüne sahip kişiler' olarak tanınmaktadır. 3,7 milyonun üzerinde geçici koruma statüsünde Suriyeli olmak üzere Türkiye'de 4 milyon uluslararası koruma gereksinimi olan göçmen bulunmaktadır (82).

2.4. Göçmenlerin Sorunları

Göçmenler, sosyo-demografik özellikleri, olanakları (kaynaklara ve bilgilere erişim) bulundukları yerler ve kriz (ayrılık, kayıp) gibi çeşitli faktörlerin etkileşimi nedeniyle savunmasız insanlar olarak kabul edilir (83). 2019 yılında küresel olarak 169 milyon göçmen işçinin olduğu (55), göçmenlerin eğitim ve öğretimleriyle orantılı iş bulamadıkları, genellikle düşük vasıflı, düşük ücretli, daha fazla fiziksel güç gerektiren, mesleki riski yüksek olan süreksiz işlerde çalıştırıldıkları (82, 83) yüksek oranda işyeri yaralanmaları ve ağır görüldüğü tespit edilmiştir (84, 85). Göç deneyimi, sağlık ve esenliğin önemli bir belirleyicisidir (86). Savaş, çatışma veya ekonomik krizler nedeniyle göç eden topluluklarda göç öncesi dönemde yiyecek ve suya yetersiz erişim, yetersiz hijyen koşulları gibi nedenlerle bulaşıcı hastalıklar, kaza sonucu yaralanmalar, hipotermi, yanıklar, plansız gebelikler, doğum komplikasyonları ve bulaşıcı olmayan hastalıklar bakımından yüksek risk altındadırlar (2). Tehlikeli koşullar altında yasadışı olarak çıktıkları göç yolculuğunda göçmenlerin 2020 yılında küresel olarak kaybolduğu ve öldüğü tespit edilmiştir (55). Yeni ülkede yaşam tarzlarına uyum sağlama, birçok farklı göçmen grup için stresli ve zorlu bir süreçtir (83, 84). Yapılan çalışmalarda, göçmen nüfusun kronik hastalıklar ve ruhsal bozukluk açısından yerli nüfusa göre daha çok risk altında oldukları (87-89), zorbalık ve ayrımcılığa maruz kaldıkları (86) karşılaştıkları zorluklar sonucu davranış bozuklukları, uyuşturucu madde kullanımı, depresyon, okupasyonel dengesizlik, mesleki yoksunluk, mesleki verimde düşüş, suçluluk psikolojisi gibi ruhsal problemler yaşadıkları belirlenmiştir (90).

Göçün neden olduğu önemli problemlerden biri de aile bütünlüğünün bozulmasıdır (91). Ebeveynler; yasadışı göç etmek durumunda kaldıklarında ve iş olanakları çocuklarla beraber göç etmeyi imkânsız kıldığı durumlarda çocuklar olmadan göç etmek zorunda kalabilmektedirler (92). Bu zorunlu ayrılmanın kadınlar ve çocuklar üzerinde ciddi tıbbi ve ruhsal sorunlara neden olduğu tespit edilmiştir (93).

Bu durum her ne kadar aile gelirinin artmasına ve çocuklar için daha iyi eğitim fırsatlarına katkıda bulunsa da, ebeveyn denetim ve destek eksikliği bir dizi psikososyal ve gelişimsel riski de beraberinde getirmektedir (94). Ebeveyni ile ayrı kalmanın çocuklarda uyku, tuvalet ve yemek yeme davranışlarında çeşitli farklılıklar, sık öfke nöbetleri, kaygı, saldırganlık gibi durumların görülmesinin yanı sıra küçük çocuklarda gelişim, öğrenme ve IQ üzerinde olumsuz etkisi olduğu belirlenmiştir (95). Çocuklar kısa sürede günlük yaşam koşullarında ciddi değişiklikler yaşarlarken, kadınlar aldıkları yeni sorumluluklarla aşırı stres yaşamaktadırlar (96). Gelir, sosyal ağlar, istihdam ve kültürel problemlere bağlı olarak marjinalleşme riski ile karşı karşıya kalmaktadırlar (97-99).

2.5. Göçün Çocuk, Genç ve Kadın Üzerine Etkisi

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMYK) göçmen gruplar arasında refakatli bebekleri, refakatsiz çocukları ve kadınları savunmasız nüfus olarak belirtmektedir (100). 2020 yılında uluslararası göçmen nüfusun küresel olarak 135 milyonunu göçmen kadınlar oluşturmaktadır. Başka bir deyişle dünyada kadın nüfusunun %3,5'ini göçmen kadınlar oluşturmaktadır (55). Kadınlar ve erkekler benzer nedenlerle (ekonomik koşullar, eğitim, savaş vs.) göç ederken toplumsal cinsiyet normları, güç ilişkileri, eşit olmayan haklar nedeniyle göç deneyimleri ve göç etmek ile ilgili seçimleri (gidilecek ülke, göç etme yolları vb.) şekillenmektedir. Genellikle kadınların göç etme kararı üzerinde daha az kontrolü bulunmaktadır (101). Kadın göçmenler erkek göçmenlere göre daha az risk alma eğiliminde olma ve daha güvenli göç yollarını kullanmalarına rağmen cinsiyetleri nedeniyle daha fazla risk altında olmaktadır (102). Göçmen kadınlar sıklıkla kendi ülkelerinde toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, kültürel eşitsizlikler ile karşılaşmanın yanı sıra yolculuk öncesi ve yolculuk sırasında toplumsal cinsiyete dayalı şiddet deneyimleri, göç sonrası yoksulluk (100) iş ve eğitim fırsatlarının olmaması, dil engelleri, sosyal izolasyon, sığındıkları ülkede mevcut olan politika ve hizmetlere ilişkin farkındalıklarının olmaması (103) gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Savaş, çatışma bölgelerinde ve mülteci kamplarında, cinsiyete dayalı şiddet riskini artırmaktadır (99). Göçmen kız çocukları ve kadınlar; insan ticareti, seks işçiliği ve cinsel şiddete maruz kalmaktadır (104). Göç sonrası mülteci ve göçmen kadınlar için sağlık çalışanları ile

cinsel sağlık konularını konuşmaya çekinmeleri, düşük sağlık okuryazarlığı düzeyleri ve sınırlı dil yeterliliği gibi nedenlerle (105) doğum kontrolü, üreme ve cinsel sağlık hizmetleri, ruh sağlığı problemleri hizmetlerine erişim eksikliği durumu daha da kötüleştirmektedir (106). Özellikle, savaş ve çatışma durumlarında yaşayan mülteci kadınlar hizmetlere erişim sorunları nedeniyle artan plansız gebelikler, içinde bulundukları belirsiz ve istikrarsız durum ile birleştiğinde ciddi endişe kaynağıdır (107).

2.6. Göçün Adölesan Üzerine Etkisi

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 10-19 yaş arası dönemi adölesan dönem olarak tanımlamaktadır (19). Puberteyi etkileyen çeşitli faktörlerle bu döneme daha erken ya da daha geç yaşlarda girilebilmektedir (108). DSÖ verilerine göre Dünya nüfusunun 1.2 milyarını adölesan grup oluşturmaktadır (19). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri değerlendirildiğinde 2020 yılında Türkiye’deki adölesan nüfusun toplam nüfus içindeki payı yaklaşık olarak %15 olarak tespit edilmiş ve bu nüfus grubunun yaklaşık olarak %7’sini kız adölesan, %8’ini erkek adölesanlar oluşturmuştur (109). Türkiye’de bulunan Suriyeli adölesanlar Türkiye’de bulunan Suriyeli nüfusun %23’ünü oluşturmaktadır (110). Yaşamı etkileyen, çeşitli zorluklara ve sıkıntılara neden olabilen göç, özellikle özel duyarlılığa sahip olan çocuk ve adölesanlar için daha kritik bir konumda olan bir olgudur (111). Adölesanlar için yeni gelinen toplumun farklı kültürel yapısında arkadaş gruplarının kurulması, yeni okul sistemine adaptasyon, ebeveynlerle yeni biçimlenen ilişkiler kurma, yeni kültürel kurallar, yeni dil ve normları öğrenme (21), düşük soyo-ekonomik düzey, damgalanma ve ayrımcılıktan doğan stres, göçmen adölesanlarda riskli sağlık davranışlarını da beraberinde getirmektedir (112, 113). İkinci ve üçüncü nesil göçmenler ile karşılaştırıldığında birinci nesil göçmen adölesanlarda tütün, alkol, uyuşturucu kullanma ve riskli cinsel sağlık davranışlarında bulunma olasılıkları daha yüksek olduğu saptanmıştır (114). Göçmen adölesanlarda savaşa tanık olma, aileden ayrılma, dil bilmeme gibi travmatik olayların etkileriyle büyük sosyo-psikolojik stresörlerle karşı karşıya kalmaktadırlar (115). Yapılan araştırmalarda göçmen adölesanların intihar eğilimlerinin yerli adölesanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (116). Ebeveynlerin göç öncesi ve sonrasında yaşadıkları stres ve travma, ebeveynler ve

gençler arasındaki kültürleşme farklılıkları ile birlikte, gençlerin psikososyal ve fiziksel sağlıklarını olumsuz yönde etkiler ve ebeveyn-adölesan çatışmalarına neden olur (117, 118).

2.7. Güçlendirme Programları

Adölesan kızlar, dünyadaki değişim için en güçlü faktörlerden biridir. Adölesan kızlar güçlendirilerek adölesan dönem evlilikler ve gebelikler önlenabilir ve daha sağlıklı gelecekler kurulabilir (12). Güçlendirme eğitimleri ile adölesan kızların yaşam tarzları değiştirilerek ve ekonomideki potansiyelleri açığa çıkarılarak yoksulluk döngüsünün kırılması sağlanmaktadır. Son zamanlarda yaşanan insani krizlerde kızların güçlendirilme programları, kriz sırasında genç kadınların yaşamlarını iyileştirmek için giderek daha popüler hale gelmiştir (119). Bu programlar tipik olarak eğitim oturumlarını, akranlarla ilişki kurmayı ve mentorluğu içermektedir. Genel olarak yapılan güçlendirme eğitimlerinde, adölesan dönem evlilikleri, erken gebelikler, kadın sünnetleri, üreme sağlığı, cinsiyet temelli şiddet, toplumda destek hizmetlerinin aranması, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, para kazanma, para yönetimi, fiziksel aktivite, beslenme gibi kadınlara özgü güvenlik ve refah ile ilgili konuların ele alındığı tespit edilmiştir (120). Göçmen adölesanlara kızlara yönelik güçlendirme programı; kişilerarası iletişim, üreme sağlığı, cinsiyet normları ve güvenlik planlaması, para yönetimi ve karar verebilme yetkinliği ile ilgili konuları içermektedir (121, 122).

2.8. Feminist Yaklaşım

Feminizm, 18. yüzyılda rönesans dönemi sonrasında kadın ve erkek arasında ekonomik, toplumsal, siyasal bakımdan eşit statüyü savunan ve cinsiyetçiliğe karşı çıkan toplumsal bir düşünce hareketi olarak ortaya çıkmıştır (123). Toplumdaki ataerkil egemen düzene boyun eğmeyen, bu düzeni eleştiren ve sorgulamalarda bulunan, kadın hakları ile birlikte özel ya da kamusal alanlarda kadınların maruz kaldıkları problemlerin çözülmesini ve güçlüklerin engellenmesi için savaşıyan bir bakış açısı olarak ele almak mümkündür (124). Sosyo-kültürel, iktisadi ve politik alanda kadınla erkek arasında eşitsizlik olduğunu savunan feminist yaklaşım, bu durumun sebeplerini ortaya koyarak eşitsizliğin ortadan kaldırmasını hedefler (125).

Feminist modellemenin temel savı, geleneksel toplumsal düzenden çağdaş toplumsal bir düzene geçişte kadının toplumsal ve özel alandaki yerinde değişimler yaşanmış olmasına rağmen kadın-erkek ilişkileri üzerinde önemli bir rolü olan ataerkil yapının varlığını devam ettirme sorunudur (126). Böylece erkek egemenliği düşüncesinin bir sonucu olarak cinsiyet kavramlarının günlük yaşam, eğitim sistemi, mesleki yaşamdaki kadın ile ilgili rollerin sınırlandırılması gerçeği ön plana çıkmaktadır. Geleneksel toplum hayatı kadına yüklenen sorumluluk sınırlarını belirleyerek kadının yaşam alanlarını çizmiştir. Bu sınırlandırılma ile kadına yönelik cinsel kontrol özel alanda babanın ya da kocanın tekelindedir. Bunun sonucunda kadınlar cinsel istismara daha açık hale gelmektedir. Kadının kamusal alanda daha aktif bir rol alması ve daha çok görünmesiyle kontrol toplumsal otoriteye geçecektir (127).

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de son yirmi yılda meydana gelen toplumsal değişimler aile ve toplumda kadına dair incelemeleri zorunlu kılmıştır. Globalleşme, modernleşmenin yanı sıra popüler kültürün tüm alanlara etki eden gücü, yoksulluk ve işsizlik gibi faktörler, geleneksel ailelerdeki cinsiyetçi mal dağılımı, eğitim olanaklarına ve sosyal olanaklara ulaşılması açısından kadınları etkilemiştir. Aile ve toplum içerisinde kadınların bireysel olarak güçlenmelerine katkıda bulunacak etmenlere ulaşmak için eğitimin önemi de bu dönemde vurgulanmaya başlanmıştır. Bu sebeple toplumlarda oluşan farklılığı anlamanın bir yolu, kültürel aktarımda ciddi rolü olan kadın ile ilgili sorunları ve bununla ilgili çözümleri net olarak ortaya koyabilmektir (128). Feminist yaklaşım, esas olarak kadınlar ile ilgili bilgi elde edilmesine ve toplumsal yaşamın anlaşılmasına odaklanmaktadır (127).

Tüm göçmenlerin göç sürecinde önemli ihtiyaçları olsa da kadınların savaş ve kaçış sırasındaki cinsiyetçi deneyimleri, sürgünde karşılaştıkları stresörlerle birleştiğinde, ihtiyaçlarının erkeklerden niteliksel olarak farklı olmasına neden oluyor. Göç sürecinde kadınlara yönelik hizmetlerin sağlanmasının azami ölçüde etkili olması gerekiyorsa, kadınların deneyimlerinin toplumsal cinsiyete dayalı doğasını ve bu deneyimlerin onların özel ihtiyaçlarını nasıl etkilediğini anlamak çok önemlidir (44). Göçmenlerin yarıya yakının kadınlar ve kız çocuklarından oluşması, kadın göçmenlerin cinsel şiddet ve insan ticareti gibi büyük risklerle karşı karşıya olması, göçmen kadınların hem kadın hem göçmen olarak çifte ayrımcılığa maruz kalması,

kadınların göç sürecinde de hamile kalması, göçmen kadınların hem geçiş noktalarında hem de vardıkları ülkelerde sağlık sorunları yaşama olasılıklarının yüksek olması nedeniyle göç feminist bir mesele olarak ele alınmaktadır (129).

2.9. Göçmenlerin Eğitimi ve Okul Sağlığı Hemşireliği

Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin 4. Hedefi “herkes için kapsayıcı ve kaliteli eğitim sunmayı ve yaşam boyu öğrenmeyi teşvik etmeyi” amaçlar (130). Eğitim, 1989 Çocuk Hakları Sözleşmesi (131) ve 1951 Mülteci Sözleşmesi'nde yer alan temel bir insan hakkıdır. Türkiye, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye taraftır; burada 22. madde sözleşmeyi imzalayan tüm ülkeleri tüm sığınmacı ve mülteci çocuklara koruma ve eğitim sağlama yükümlülüğü altına koymaktadır (131). Ayrıca, 5395 sayılı çocuk koruma kanunu Türk devletini milliyetlerine bakılmaksızın reşit olmayanlara eğitim ve koruma sağlamakla yükümlü kılmaktadır.

Crul ve arkadaşlarının (132) aktardığına göre, ilk olarak 2014 yılında Suriyeli göçmenlere Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriyeli çocuklara devlet okullarına veya geçici eğitim merkezlerine kaydolma hakkı verilmiştir. Şu anda yaklaşık olarak 60 bin Suriyeli öğrenci Türkiye’de eğitim almaktadır (133). Eğitim mülteci çocukların travma izlerini silmeleri, toplumsal hareketlilik için önemli hedefler sağlamaları ve topluma sosyal ve yapısal bütünleşmelerini geliştirmeleri için en önemli araçtır (133). Ancak mülteci çocuklar yeni eğitim sistemine ve dile uyum sağlamada çeşitli dezavantajlar yaşamakta, kültürel zorluklar yaşamakta bazen de akranları ve öğretmenleri tarafından kolayca kabul edilmemektedir (37, 38). Bu dezavantajlar okul başarısını düşürebileceği gibi izolasyon, ayrımcılık ve anksiyete bozukluğu, depresyon gibi psikolojik sorunları da beraberinde getirmektedir (39).

Göç krizi ile birlikte artan göçmen çocuk nüfus göz önünde bulundurulduğunda, okul sağlığı hemşirelerinin göçmen öğrencilerin uyum sürecinde benzersiz bir rolü vardır (134). Önceki çalışmalar, okul sağlığı hemşirelerinin kültüre duyarlı mesleki faaliyet göstermesinin, yeni gelen refakatsiz mülteci öğrencilerin ev sahibi ülkeye daha başarılı bir şekilde uyum göstermesini ve bu ülkeye entegre olmasını sağladığı aynı zamanda öğrencilerin akademik başarılarını artırdığını ve uzun vadede okulun sağlık sistemine olumlu katkıda bulunduğunu göstermiştir (135).

İsveç'te yapılan bir araştırma, okul sağığı hemşirelerinin refakatsiz mülteci çocuklar ve ergenlerle çalışmanın karmaşık ihtiyaçlarını karşılamak için kriz, travma ve kültürel farkındalığa odaklanan becerilerin geliştirilmesine ihtiyaç duyduğunu göstermiştir (136).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Şekli

Bu çalışmada, Suriyeli adölesan kız öğrencilerin göç deneyimlerinin derinlemesine incelenmesi amacıyla insan deneyiminin anlamının ortaya çıkarılmasına elverişli olan nitel araştırma türlerinden Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA) metodolojisi kullanılmıştır (137). Çalışma COREQ (Consolidated criteria for Reporting Qualitative Research) Checklist'ine uygun olarak raporlandırılmıştır (138).

3.1.1. Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz Araştırması Yürütülmesinin Nedenleri

Nitel araştırma türlerinden biri olan YFA, bireyin olayı öznel olarak nasıl deneyimlediğine, bireyin olayı, süreci nasıl algıladığına ve olaya nasıl bir anlam verdiği odaklanan bir metodolojidir (131). Yorumlayıcı fenomenolojik analiz (YFA), 1996 yılında Jonathan Smith tarafından psikoloji alanındaki bir makalesinde niceliksel ve niteliksel metodolojilere alternatif, ancak tamamlayıcı bir yaklaşım olarak tanıtılmıştır. YFA, deneyimlere yönelme (fenomenoloji) ve yaşama ilişkin metinleri yorumlama (yorum bilim) olarak tanımlanmıştır. Sosyal olgulara ilişkin detaylı ve incelikli içgörü elde etmek için en uygun yöntemdir. İnsanın bilişsel, duygusal ve bedensel durumlarını bir bütün olarak incelemektedir. Araştırmacı uygulamada, kişilerin söylediklerine dayalı olarak onların duygu ve düşüncelerini anlamaya ve yorumlamaya çalışmaktadır (139). Husserl ve Heidegger tarafından geliştirilen felsefik geleneğe dayanan fenomenoloji, insan deneyiminin ne olduğunu anlamlandırma yöntemidir. Fenomenolojik araştırmalar; birkaç kişinin bir fenomen veya kavram ile ilgili yaşanmış deneyimlerinin ortak anlamını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmaktadır. Bu noktada temel amaç bir fenomen ile ilgili kişisel deneyimleri evrensel nitelikteki bir açıklamaya indirgemektir. Nitel araştırmacılar fenomeni tanımlar. Bu fenomenle ilgili deneyime sahip olan kişilerden veri toplayarak bütün bireylerin deneyimlerinin özünü tanımlayan bütüncül bir betimleme yapar. Fenomenolojide birçok felsefi argüman olmakla birlikte bireylerin ve yaşam deneyimleri üzerinde çalışılması, bu deneyimlerin bilinçli olduğu, açıklama analizden

ziyade bu deneyimlerin özüne ilişkin betimlemelerin geliştirilmesi üzerinde durmaktadır (140). Katılımcıların detaylı incelemesi, belirli bir fenomen hakkındaki deneyimleri, bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını ve onlara ne ifade ettiklerini anlamayı sağlar (141). YFA, hassas grupların gereksinimlerinin detaylı olarak belirlenmesini ve bu grupların yaşam kalitesini arttıran kanıtlar sunması açısından tercih edilen bir nitel araştırma yaklaşımıdır (142,143). YFA, araştırmacıların insanların yaşamış deneyimlerini ve bu insanların bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını keşfetmelerini sağlayan en elverişli yöntem olduğu için bu çalışma için en uygun tasarım olarak seçilmiştir (139). Bu çalışmada ele alınan göçmenlik deneyimi, hassas bir grup olan adölesan kızlar için yeniden düşünme gereksinimi duyulan bir fenomendir. Göçmenliğe ilişkin tüm önyargıları bir kenara bırakarak bu fenomeni araştırmak, deneyimleri anlamaya çalışmak, gereksinimlerini saptamak burada önemli bir konudur. Fenomenolojinin ‘ön kabulleri olmayan’ bir felsefeye dayanması, bu bağlamda bu çalışma için aydınlatıcı ve zihin açıcı bir temel olarak değerlendirilebilir. Kısaca ‘göçmenlik’ fenomenine belirli bir ön kabulle yaklaşmak yerine katılımcıların fenomene dair deneyimlerine ulaşmak önemsenmiştir. Zorunlu göçle gelen adölesanların göç süreci ve sonrası deneyimleri araştırma sürecine dâhil olduğundan yorumlayıcı anlayışa dayanmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Araştırma Ankara İl sınırlarında bulunan ve en fazla sayıda göçmen adölesan kız öğrencinin bulunduğu bir lisede yapılmıştır. Araştırma yapıldığı okulda 401 kız öğrenci öğrenim görmektedir. Bu öğrencilerin 174’ü Suriyeli kız öğrencilerden oluşmaktadır. Ayrıca bu okulda 44 öğretmen bulunmakta ve okul 32 derslikten oluşmaktadır. Okulda yabancı uyruklu öğretmen bulunmamaktadır. Okulda biri Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonun Desteklenmesi Projesi (PİKTES) rehber öğretmeni olmak üzere 2 tane rehber öğretmen ve 2 tane PİKTES Türkçe öğretmeni bulunmaktadır. Okulda dersler Türkçe verilmekte ve Türk öğrenciler ile Suriyeli öğrenciler birlikte eğitim almaktadır. YFA doğrultusunda çalışma amacına en uygun katılımcıların belirlenmesi amacıyla seçilen bu okul amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak katılımcıların seçimi için uygun ortam sağlamaktadır.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi (Katılımcılar)

Fenomenolojik nitel araştırmada katılımcıların araştırılan fenomenle ilgili “yaşanmış deneyimlere sahip olmaları ve yaşanmış deneyimlerini açık bir şekilde ifade edebilmeleri” önerilmektedir (139). Bu amaçla katılımcılar, Ankara’da Suriyeli adölesan göçmen kızların yoğun olarak bulunduğu okuldan seçilmiştir. Okullar incelendiğinde; okullardaki Suriyeli göçmen adölesan kız öğrenci sayılarının farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Çoğu okulda Suriyeli göçmen öğrenci sayısının 1 ve 5 gibi küçük oranlarda dağılım gösterdiği saptanmıştır. Bu okullar arasında en fazla (174 öğrenci) Suriyeli adölesan kız öğrencinin bulunduğu lise seçilmiştir. Araştırmanın evrenini en fazla Suriyeli adölesan kızların bulunduğu lisedeki Suriyeli öğrenciler ve anneleri oluşturmuştur. Dahil edilme kriterlerini karşılayan katılımcılar belirlendikten sonra, hepsi çalışmaya katılmaya davet edilmiş ve ilgilenenlere çalışmanın amaçları ve yöntemleri hakkında bilgi verilmiştir.

2011 yılında Suriye’de çıkan ayaklanmalar ve savaş nedeniyle Türkiye’ye göç etmek zorunda kalan adölesanların o dönemde küçük yaşta oldukları ve farkındalık düzeylerinin düşük olduğu göz önünde bulundurularak, fenomenin derinlemesine incelenmesi amacıyla adölesanlarla görüşme yapıldıktan sonra anneleri de çalışma kapsamına alınarak annelerle görüşmeler yapılmıştır. Bu nedenle çalışmaya katılmayı kabul eden ve çalışmaya katılma kriterlerine uyan adölesanlar ve anneleri çalışma kapsamına alınmıştır. YFA doğrultusunda amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak çalışmaya katılanlar ile derinlemesine yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Polkinghorne (144) araştırmacıların görüşmelerini, oluşturdukları olguyu deneyimleyen 5-25 kişi ile yapmaları gerektiğini bildirmektedir. Nitel araştırmada veri doygunluğu, yeni önemli bilgilerin ortaya çıkmayacağı kuramsal doygunluk noktasını ifade eder (145). Veri doygunluğuna ulaşıncaya kadar toplam 33 adölesan katılımcıya araştırmaya davet edilmiştir. 18 adölesan annelerinin çalışmaya katılmak istememesi, zamanlarının olmaması gerekçeleriyle araştırmaya katılmayı kabul etmemiştir. 12 anne ve 12 adölesan ile görüşmeyle birlikte veri doygunluğu sağlanmıştır. Ancak yeni bilgi alınmadığından emin olmak için üç katılımcı ve annesi ile bir görüşme daha yapılmıştır. Bu iki görüşmede de araştırmanın amacını aydınlatacak yeni bir verinin gelmediği görülünce veri doygunluğuna ulaşıldığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda göç deneyimi yaşamış 15 anne ve adölesan kızları (30 kişi) ile yarı yapılandırılmış

derinlemesine bireysel görüşmeler yapılmıştır. Örneklem grubuna alınacaklar için aşağıda belirtilen kriterler aranmıştır:

Araştırmaya Dâhil Edilme Kriterleri (Adölesanlar için)

Suriyeli göçmen olması

Türkçe iletişim kurabilmesi

İletişime engel bir durumu olmaması

Çalışmaya kendisinin ve annesinin katılmaya gönüllü olması

Aileden onam alınması

Araştırmaya Dâhil Edilme Kriterleri (Anneler için):

Suriye'den göçle gelmiş olması

Türkçe iletişim becerisine sahip olması

Çalışmaya kızının ve kendisinin katılmasına gönüllü olması

İletişime engel bir durumun olmaması

Tablo 3.1. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri (n=30)

Katılımcı numarası		Yaş	Medeni durumu	Eğitim düzeyi/sınıfı	Türkiye’de bulunma süresi	Meslek	Çocuk sayısı
K1 A1	Anne	37	Evli	İlkokul	7 yıl	Ev hanımı	4
	Adölesan	16		11. sınıf			
K2 A2	Anne	40	Evli	İlkokul	5 yıl	Ev hanımı	4
	Adölesan	18		11. sınıf			
K3 A3	Anne	36	Evli	İlkokul	5 yıl	Ev hanımı	6
	Adölesan	17		12. sınıf			
K4 A4	Anne	37	Evli	İlkokul	6 yıl	Ev hanımı	6
	Adölesan	17		11. sınıf			
K5 A5	Anne	50	Evli	Ortaokul	6 yıl	Ev hanımı	8
	Adölesan	16		11. sınıf	6 yıl	Ev hanımı	
K6 A6	Anne	37	Evli	Ortaokul			4
	Adölesan	17		12. sınıf			
K7 A7	Anne	43	Evli	Ortaokul	7 yıl	Ev hanımı	7
	Adölesan	18		11. sınıf			
K8 A8	Anne	41	Bekar (eşi savaşta ölmüş)	Ortaokul	10 yıl	Ev hanımı	6
	Adölesan	16		11. sınıf			
K9 A9	Anne	47	Evli	Üniversite	4 yıl	Kimya mühendisi	5
	Adölesan	19		12. sınıf			
K10 A10	Anne	40	Evli	Ortaokul	6 yıl	Ev hanımı	4
	Adölesan	17		12. sınıf			
K11 A11	Anne	34	Evli	İlkokul	7 yıl	Tercüman	5
	Adölesan	17		12. sınıf			
K12 A12	Anne	39	Evli	Ortaokul	6 yıl	Ev hanımı	5
	Adölesan	16		10. sınıf			
K13 A13	Anne	37	Bekar (eşi savaşta ölmüş)	Lise	8 yıl	Hemşire	3
	Adölesan	17					
K14 A14	Anne	37	Bekar (eşi savaşta ölmüş)	İlkokul	5 yıl	Yemek satıyor.	5
	Adölesan	17		10. sınıf			
K15 A15	Anne	47	Bekar (Boşanmış)	İlkokul	7 yıl	Aşçı	4
	Adölesan	17		11. sınıf	5 yıl		

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında literatür taramaları yapılarak oluşturulan “Adölesanlar için Tanıtıcı Soru Formu” (EK.6), “Anneler İçin Tanıtıcı Soru Formu” (EK.7) ve derinlemesine görüşmede kullanılmak üzere “Adölesanlar İçin Yarı-

Yapılandırılmış Derinlemesine Bireysel Görüşme Formu” (EK.8), “Anneler İçin Yarı-Yapılandırılmış Derinlemesine Bireysel Görüşme Formu” (EK.9)” kullanılmıştır.

3.4.1. Tanıtıcı Soru Formu:

Katılımcıların tanıtıcı özelliklerini ortaya koymak için literatürden yararlanılarak oluşturulmuş bir formdur. Yaş eğitim, medeni durum, göçmenlik süresi gibi soruları içermektedir (EK.6, EK.7).

3.4.2. Yarı-Yapılandırılmış Derinlemesine Bireysel Görüşme Formu

Yarı yapılandırılmış derinlemesine bireysel görüşme formları açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Bu görüşme formu, göçmen adölesan kızlarda ve annelerinde göçün yaşamlarına etkisini belirlemeye yönelik olarak her bir katılımcının deneyimlerini ve bu deneyime yükledikleri anlamlar ile tanımlanmasını ortaya koyacak nitelikte açık uçlu soruları içermektedir (EK.8, EK.9).

3.5. Araştırmanın Ön Uygulaması

Araştırmanın ön uygulaması veri toplama araçlarının değerlendirilmesi, soruların açık olup olmadığı ve çalışmanın uygulanabilir olup olmadığının değerlendirilmesi için yapılmaktadır (140). Bu amaçla araştırmanın ön uygulaması bir lisede öğrenim gören iki Suriyeli göçmen adölesan ve anneleri ile yapılmıştır. Ön uygulama sonrası soru formlarında katılımcıların anlamadığı sorular düzenlenmiştir. Ön uygulamaya katılan bireyler ve bu bireylerden elde edilen veriler çalışmaya dâhil edilmemiştir.

3.6. Araştırmanın Uygulanması

Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz metodolojisi gereği katılımcılarla yapılması gereken görüşmeler Eylül 2020-Aralık 2020 tarihleri arasında bir lisede öğrenim gören ve Suriye’den Türkiye’ye zorunlu göçle gelen 15 adölesan ve anneleriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar okulda sadece potansiyel katılımcıları belirlemek, çalışmanın amacını açıklamak, bilgilendirilmiş onam almak, katılımcıları araştırmaya dahil etmek ve görüşmeleri yürütmek için bulunmuşlardır. Bu nedenle, görüşmecisi ile görüşülen kişiler arasında önceden kurulmuş bir ilişki bulunmamaktadır.

Çalışma gönüllü olarak katılmayı kabul eden katılımcılarla birlikte belirlenen gün ve saatte derinlemesine yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, hazırlanan görüşme kılavuzu (EK.8, EK.9) kullanılarak doktora öğrencisi tarafından yapılmıştır. Katılımcılar ile Covid-19 salgını göz önünde bulundurularak katılımcının tercihihine göre açık alanlarda, okulda ve katılımcılarının evlerinde görüşmeler yapılmıştır. Görüşme alanında sadece araştırmacı (doktora öğrencisi) ve görüşülen kişi bulunmuştur. Dahil edilme kriterlerini karşılayan uygun adölesanlara ve annelere çalışmanın amacı ve prosedürleri hakkında bilgi verilmiştir. Çalışma ile ilgili soruları yanıtlanmış ve kendilerine verilen bilgileri anladıklarından emin olunmuştur. Daha sonra, çalışmaya katılım ve görüşmenin ses kaydına alınması için adölesanlardan ve annelerden (adölesan için ve kendi için) sözlü ve yazılı onay alınmıştır. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri -eğitim düzeyi, yaş, cinsiyet, göçmenlik süresi, meslek- (Tablo 3.1.) görüşme başlamadan önce uygulanan bir sosyodemografik bilgi formu kullanılarak toplanmıştır. Formlar doldurulduktan sonra yarı-yapılandırılmış görüşme soruları ile görüşmeye başlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme rehberi kullanılarak her bir katılımcıyla iki kez gerçekleştirilen bireysel yüz yüze görüşmeler 30 ile 130 dakika sürmüştür. Görüşmeler sırasında katılımcılardan, "[...] derken neyi kastediyorsunuz?" ve "Bunu biraz daha açar mısınız?" gibi sorular yardımıyla açıkça ifade edemedikleri noktaları detaylandırmaları istenmiştir. Ayrıca görüşmeler sırasında katılımcıların sözsüz iletişimi için (beden dili) araştırmacı tarafından notlar alınmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Veri toplama sürecinde hiçbir katılımcı çalışmadan çekilmemiştir. Tüm görüşmeler Türkçe olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden sonra her katılımcının ses kaydı çözümü yapılarak dökümü yapılmış ve transkript elde edilmiştir. Her bir katılımcı kimliği transkriplerde 1'den 15'e kadar numaralar (katılımcı 1,2...15) kullanılarak elektronik (Word dosya) dosya olarak kaydedilmiştir. Katılımcılara ait demografik veri formları ve görüşme notları kilitli bir dolapta saklanmıştır. Ses kayıtları ve transkripsiyonlar doktora öğrencisinin bilgisayarında kilitli bir klasörde güvenli bir şekilde saklanmış ve yazarlar dışında erişim olmamıştır.

3.7. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

Ses kayıt cihazına kaydedilen yarı yapılandırılmış derinlemesine bireysel görüşmeler, olduğu gibi dil bilgisi hataları dâhil herhangi bir düzeltme yapmadan araştırmacı tarafından bilgisayar ortamında yazıya dökülerek transkript haline getirilmiştir. Herhangi bir yazılım programı kullanılmamıştır. Görüşme esnasında sözel olmayan iletişimle ilgili örneğin katılımcının duraksaması, sessiz kalması, heyecanlanması ağlaması gibi durumlar metinde parantez içinde belirtilmiştir. Doktora öğrencisi tarafından transkript oluşturulduktan sonra bir dinleme daha yapılmış olup veriler tekrar gözden geçirilmiştir. Katılımcılara yorum yapmaları ve/veya düzeltmeleri için transkriptler Türkçe okumada sorun yaşamaları nedeni ile iletilenmemiştir. Anne ve kızı bir vaka olarak değerlendirilmiş olup katılımcıların kimliklerini gizlemek için vakalara 1’den 15’e kadar numaralar (katılımcı 1,2...15) verilmiştir. Adölesan katılımcılar A1, A2.....A15 şeklinde adlandırılırken anne katılımcılar K1,K2.....K15 şeklinde adlandırılmıştır. Katılımcıların kimlikleri ile ilgili bilgiler transkriptten çıkarılmıştır. Veri analizinde YFA için önerilen adımlar izlenmiştir. Bu adımlar sırasıyla tekrarlı okuma, not alma, anlam birimlerini oluşturma ve temaları çıkarma, bir sonraki vakaya geçme, vakalar arasında örüntü bulmak katılımcılar gözünden ilgilenilen fenomenin ortaya çıkarılmasını hedefleyerek araştırmacının yorumlarının yapılarak tamamlanmasıdır.

3.7.1. Tekrarlı Okuma

YFA analizinin ilk aşaması verilere aşına olmak için tekrarlı okumaları içermektedir. Tekrarlı okuma araştırmacının verilerle etkileşime geçmesini ve katılımcının dünyasına girmesini sağlamaktadır (137, 139). Bu süreçte transkriptler danışman ve doktora öğrencisi tarafından bağımsız olarak tekrar tekrar okunarak görüşme ses kayıtlarını birçok defa dinlenerek araştırmacının transkript ve ses kayıtlarında gerçek sunulanı kavramasını sağlar (146). Bu aşama her okuma yeni bakış açısı geliştirmesi açısından önemlidir (147). Araştırmacı bu aşamada transkripsiyon sürecinde algılanmayan tonlamadaki ve tereddütlerdeki herhangi bir değişikliği de not edebilme şansı elde etmiştir.

3.7.2. Not Alma

Bu aşama her transkriptin sol tarafındaki kenar boşluğuna önemli notlar yazılmıştır Smith'in (137) önerdiği gibi, bu ilk notlar, her biri farklı bir odağa sahip olmak üzere üç farklı biçim almıştır. Transkripte yer alan metnin kısa parçaları üzerinde betimleyici, dilbilimsel ve kavramsal yorumlar yapılmıştır.

Açıklayıcı yorumlar: Katılımcının üzerinde konuştuğu konunun ana içeriğini tanımlanır (anahtar kelimeler ve ifadeler, açıklamalar, deneyimler ve olaylar not edilir).

Dilsel yorumlar: Dilin belirli kullanımını keşfetmeye odaklanır (tekrar, ton vb.).

Kavramsal yorumlar: Araştırmacı, katılımcının deneyimleri anlamasına daha fazla odaklandıkça odak daha yorumlayıcı bir düzeye taşınır.

3.7.3. Anlam Birimlerini Çıkarma ve Temaları Oluşturma

Bu aşamada araştırmacılar (danışman ve doktora öğrencisi) katılımcının belirlenmiş fenomeni nasıl deneyimlediğine ilişkin ifadeleri tespit etmek amacıyla transkriptteki tüm kelimeler, cümleler, paragraflar ve katılımcının not edilen sözsüz iletişimi detaylı şekilde incelenir. Önemli ifadeler tespit edilir. Daha sonra tespit edilen ifadeler bir liste şeklinde oluşturularak sıralanır (139, 146). Yapılan listeden önemli olan ifadelerden anlam olarak yakın olanlar tema altında toplanmıştır. Yakın anlamlı ifadelerin çağrıştırdığı üst anlamlar tema olarak adlandırılmıştır. Alt ve üst temalar ayrı ayrı listelenmiştir.

3.7.4. Temalar Arasında Bağlantı Kurmak

Transkriptte çıkan her yeni temayı destekleyen ifadeler bulunarak bu tema altında toplanmıştır. Bu aşamada transkriptin sağ kenarına ortaya çıkan temalar yazılmıştır.

3.7.5. Bir Sonraki Vakaya Geçme

Aşama 1-4'te açıklanan işlem ilk transkript için tamamlandıktan sonra, kalan her transkript için tekrarlanmıştır. Her yeni transkript bir öncekiyle aynı titizlikle analiz edilmiş ve her vaka bireysel olarak ele alınmıştır.

3.7.6. Vakalar Arasında Örüntü Bulma

Bu aşamada, daha önceden belirlenen temalar incelenerek bunlar arasında temel anlamı ifade eden temalar belirlenmiştir. Yapılan görüşmelerde ortak olan temalar belirlenmiştir. Bu aşamada araştırmacı, transkriptler arasında bir ileri bir geri giderek detaylı incelemeler yaparak ana tema veya temalar bulmuştur.

Her katılımcı için ayrı ayrı listelenen alt ve üst temalar katılımcılar arası karşılaştırmalar yolu ile ortaya çıkarılmıştır. Karşılaştırmalardan sonra, temalardan bazıları yeniden yapılandırılmış ya da adlandırılmıştır. Analizin son basamağında, üst temalar, temaların her biri için birebir alıntılar ile bir belgede liste haline getirilmiştir.

3.7.7. Katılımcılar Gözünden İlgilenilen Fenomenin Ortaya Çıkarılması

Bu aşamada katılımcıların fenomene ilişkin deneyimlerinin nasıl oluştuğu ve neler olduğunu belirlenmektedir (148). Katılımcılar gözünden ilgilenilen fenomenin ortaya çıkarılmasını hedefleyerek araştırmacının yorumları ile tamamlanmıştır.

3.8. Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın etik açıdan uygunluğunun değerlendirilmesi için Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 07.01.2020 tarihli ve GO 2020/01-38 karar numarası ile etik kurul izni alınmıştır (Ek-2). Araştırmanın uygulanabilmesi için ise Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırmanın yapılacağı lise için yazılı izin alınmıştır (Ek-1). Araştırma örneklemine alınan bireylerden sözlü ve yazılı onamları alınmıştır. Katılımcıların gizliliği sağlanmıştır.

3.9. Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışmaları

Guba ve Lincoln (149) geçerlilik ve güvenilirlik yerine inandırıcılık “trustworthiness” kavramını kullanmaktadırlar ve bir çalışmanın inandırıcılığını sağlamak için inanılrlık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve onaylanabilirlik gibi kavramlarının kullanılması gerektiğini savunmaktadır. Bu doğrultuda aşağıda yer alan adımlar gerçekleştirilmiştir.

3.9.1. İnanılrlık

İnanılrlık, bir araştırmanın verileri ile bu verilerin temsil ettiği fenomen arasındaki benzerlik ile gösterilir. Yani araştırmacının gerçekten araştırmayı amaçladığı şeyi yakalayıp yakalayamadığı bilinmeyen faktörlerin birer sonucu olup olmadığının kanıtlanması anlamına gelmektedir. Burada önemli olan gerçeklik değerinin yansıtılmasıdır (149, 150). Guba ve Lincoln (149) inanılrlığın sağlanması için; uzun süreli etkileşim, derinlik odaklı veri toplama, çeşitleme, uzman incelemesi ve katılımcı teyidi stratejilerini önermektedir. Bu tez çalışmasında katılımcılar ile iki görüşme yapılmış ve uzun süre etkileşim sağlanmıştır.

3.9.2. Aktarılabilirlik

Nitel araştırmalarda “genelleme” yerine “aktarılabilirlik” kavramı kullanılmaktadır. Araştırmacının araştırmayı yeterince ayrıntılı rapor etmesi okuyucuların araştırmanın aktarılabilir olup olmaması konusunda karar vermesi için önemlidir. Aktarılabilirliği artırmak için ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme yöntemleri önerilmektedir. Bu tez çalışmasında amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmanın yeniden yapılabilmesine olanak sağlamak amacıyla, araştırma aşamaları, kullanılan materyaller, sorular ekler kısmında ayrıntılı olarak verilmiştir. Tez çalışmasının örnekleme grubu seçim kriterleri detaylı olarak yazılmıştır. Bununla beraber çalışmanın açık şekilde anlaşılması için sonuç bölümünde her temayla ilgili birden fazla alıntıya yer verilmiştir. Bütün bu uygulamalarla beraber bu çalışma benzer çalışmaların yapılmasına imkân verir niteliktedir; ayrıca bu uygulamalar çalışmayı denetlenmeye açık hale getirerek aktarılabilirlik ilkesini karşılamaktadır.

3.9.3. Tutarlılık

Araştırmanın dışarıdan bir gözle incelenmesi ve araştırmacının başından sonuna kadar araştırma sürecinde tutarlı davranıp davranmadığının incelenmesidir. Veri toplama araçlarının oluşturulması, verilerin benzer şekilde toplanması ve analiz aşamalarında tutarlılık sağlanmalıdır. Bu tez çalışmasında veriler benzer şekilde toplanmış ve çalışmanın analizinde benzer adımlar kullanılmıştır. Her aşamada aynı yaklaşımın benimsenmesi için dışarıdan uzman incelemesi sağlanmıştır.

3.9.4. Onaylanabilirlik

Guba ve Lincoln (149) nesnellik yerine onaylanabilirlik kavramını önermektedirler. Tüm veri toplama araçlarını, ham verileri, kodlamaları, notları, yazıları ve yorumların saklanması ve gerekli durumlarda incelenmeye sunulması gerekir (149, 150). Bu tez çalışmasında da tüm veri toplama araçları, transkriptler, notlar gerekli durumlarda incelenmeye sunulmak üzere saklanmaktadır.

3.10. Araştırmacının Bu Araştırmadaki Rolü

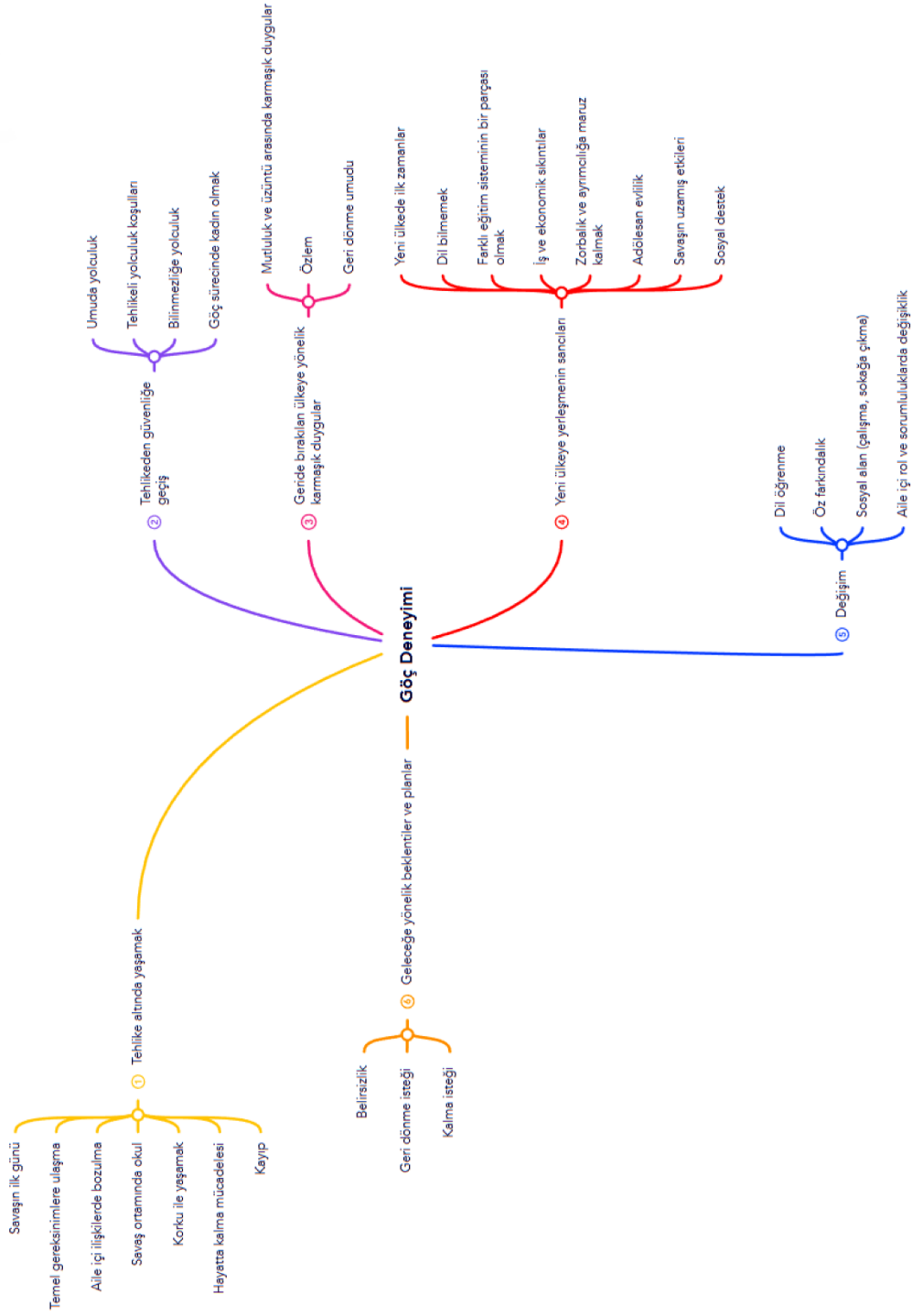
Araştırmacının kendi değerleri, deneyimleri, iyi alanları, sosyal kimliği, mesleki statüsü gibi konular açısından araştırma sürecinin farklı aşamalarına katkılarını bilinçli bir şekilde fark etmeyi içerir. Araştırmacı Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı Hemşireliği programında kadın bir doktora öğrencidir. Şu anda araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. Lisansüstü eğitiminin bir parçası olarak aldığı HHS 706 kodlu Hemşirelikte Niteliksel Araştırmalar ve göçmen sağlığı konusunu içeren HHS 702 Halk Sağlığı Hemşireliği derslerini göçmen bireylere ve nitel araştırmalara olan ilgisini arttırmıştır.

4. BULGULAR

Bu çalışmanın amacı, göçmen annelerin ve adölesan kızlarının göç sürecindeki deneyimlerini derinlemesine keşfetmektir. On beş göçmen anne ve on beş adölesan kız ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve ses kayıtları yazıya döküldükten sonra veriler Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz ilkeleri doğrultusunda analiz edilmiştir. Yorumlayıcı Fenomenolojik Analizin sonuçlarına dayanarak, altı üst tema ortaya çıkmıştır. Üst temalar '*Tehdit altında yaşam*', '*Tehlikeden güvenliğe geçiş*', '*Geride bırakılan ülkeye yönelik karmaşık duygular*', '*Yeni ülkeye yerleşmenin sancıları*', '*Değişim*', '*Geleceğe yönelik beklentiler ve planlar*' olarak belirlenmiştir. İlerleyen bölümlerde bu temalar tek tek sunulmuştur. Tüm üst temalar ve alt temalar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Alt tema ve üst temalar

Tema	Alt tema
Tehdit altında yaşam	Savaş ile ilk yakın temas Temel gereksinimlere ulaşma Aile içi ilişkilerde bozulma Savaş ortamında okul Korku ile yaşamak Hayatta kalma mücadelesi Kayıp
Tehlikeden güvenliğe geçiş	Umuda yolculuk Bilinmezliğe yolculuk Tehlikeli yolculuk koşulları Göç sürecinde kadın olmak
Geride bırakılan ülkeye yönelik karmaşık duygular	Mutluluk ve üzüntü arasında karmaşık duygular Özlem Geri dönme umudu
Yeni ülkeye yerleşmenin sancıları	Yeni ülkede ilk zamanlar Dil bilmemek Farklı eğitim sisteminin bir parçası olmak İş ve ekonomik sıkıntılar Zorbalık ve ayrımcılığa maruz kalmak Savaşın uzamış etkileri Adölesan evlilik Sosyal destek
Değişim	Dil öğrenme Öz farkındalık Sosyal alan (Çalışma, Sokağa çıkma) Aile içi rol ve sorumluluklarda değişiklik
Geleceğe yönelik beklenti ve planlar	Belirsizlik Kalma isteği Geri dönme isteği

Şekil 4.1. Alt tema ve üst temalar

4.1. Tehdit Altında Yaşam

Tüm katılımcılar, savaş ile birlikte hayatlarındaki olumsuzluklardan ve değişikliklerden bahsetmiştir. Buna göre birinci üst tema olan ‘Tehdit altında yaşamak’, adölesanların ve annelerinin gözünden savaşın başlamasıyla birlikte Suriye'deki yaşam deneyimlerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu üst tema yedi alt temadan oluşmaktadır: 1) Savaş ile ilk yakın temas, 2) Temel gereksinimlere ulaşma, 3) Aile içi ilişkiler 4) Savaş ortamında okul, 5) Korku ile yaşamak, 6) Hayatta kalma mücadelesi, 7) Kayıp.

Bu alt temalar aşağıda özetlenmiştir.

4.1.1. Savaş ile İlk Yakın Temas

Savaş normal yaşam akışının kesintiye uğramasını ve toplumda yaygın bir korkuya yol açan yaklaşan öldürülme tehlikesini temsil etmiştir. Savaşın ile ilk yakın temas çocukların hafızasına kazınmış ve Türkiye’de emniyette olduktan sonra bile hâlâ dehşete düşürmüştür. Bunun yanı sıra adölesanlar savaş ile ilk yakın temasını daha ayrıntılı anlatırken anneler yüzeysel olarak anlatmışlardır. Bu durum henüz olayların farkında olmayan adölesanlar için bunu aktarmak daha kolay iken travmatik olarak deneyimi yaşayan annelerin yüzleşmek istememesi nedeni ile olabilir.

“Halep’te ilk gün savaş olmuş balkona çıktım. Bir uçak gördüm. Gökyüzü siyah olmuş, bulutlar yok sadece siyah olmuş. Uçak kırmızı ateş gibi. Uçak görünce eskiden biz çok seviniyorduk ama bu defa farklı bir uçak. Bu uçak bize zarar vermeye geliyor. Öyle düşünüyorum yani. Ses hatırlıyorum. Ses çok güçlü bir ses. Unutulmaz bir şeydi. (A3)”

“Kardeşimle oynuyorduk balkonda. Uçak geçti beyazdı çok yakındı. Sesi çok yüksek ve herkes indi binadan. Ben de binaydım bilmiyordum ne sesi. Ondan sonra ses yüksek olduğu için yani bağırımaya başladım. Küçük bir oda kömür odası oraya geçtik susun diye söylüyorlardı. Çok korktum o an. Çok zordu. Çok yüksek böyle bir şey birinci kez oluyor. İlk kez o kadar yüksek bir ses çıktı. İndiğimde herkes korkuyordu. Bu nedenle işte öleceğim zannettim. (A6)”

“Uçak görünce birinci sevindim ilk defa gördüm diye hem de korktum ölecek miyim diye şey korkmuştum. (A15)”

“Savaş ilk bizim evimizin etrafında oldu. Vuruş çok yaklaşmıştı. Baya yani böyle damın başında gözükiyordu. Ne kadar diyeyim. Bir binaya çıktığın zaman karşıyı gördüğün gibi savaşı görüyorduk bombaları uçakları. O yüzden yani çok yakındı. Gürültü ses korktuk..... (K11)”

“Bir şey yoktu önceleri sonra savaştılar bombalar attılar işte. Birbirleriyle kavga etmeye başladılar. Sonra evleri vurmaya başladı iyiydi vatanımız sonra niye böyle oldu bilmiyorum. (K4)”

Savaşın travmatik etkisi ile çocuklar yoğun korku duygusuyla birlikte sık tuvalete gitme gibi fiziksel semptomlar göstermiştir.

“Bazen televizyonda konuşuyorlar savaş çıkacak diye bazen komşulardan duyuyorum. Korkuyorum çok korkuyorum. Bir gece hatırlıyorum çok iyi hatırlıyorum çünkü ilk gece şey bomba duydum o an. Saat iki buçukta falan biz uyuyoruz. Ondan sonra bomba çok yüksek bir ses geldi ve toz çıktı. Ondan sonra babam çok korktu hadi inin aşağıya indik. Her dakikada bir kardeşlerim tuvalete gidiyorlardı çok korktukları için. Ondan sonra böyle devam etti. Böyle bomba bomba bomba ondan sonra su kesildi ondan sonra elektrik kesildi. (A9)”

4.1.2. Temel Gereksinimlere Ulaşamama

Katılımcılar, geldikleri toprakları, temel insani olanaklara çok az erişim olan veya hiç erişim olmayan temel yaşam koşullarını sağlayamayan tehlikeli yerler olarak hatırlamışlardır. Savaşla birlikte katılımcılar su, yiyecek, elektrik, ilaç gibi ihtiyaçlara ulaşmada zorluk yaşamışlardır.

“Ekmeksiz kaldık, susuz kaldık, elektriksiz kaldık. Babam da yani hiçbir iş bulmamıştı, onu hatırlıyorum. Yani sonra babama iş geldi ama başka bir yerde. Yine taşındık ev yoktu. Çadır içinde biz kaldık. (A7)”

“Mesela elektrikler yok, telefon yok. O zaman da televizyon yok. Çok sıkıntı oldu bize. (A5)”

“O sırada şey, hasar oldu, yani biz ne su buluyoruz ne de elektrik buluyoruz. Elektriğe biz mesela alıştık ama sıcak bir yer bulmak istiyoruz, yemek bulamıyoruz. Hiçbir şey kalmadı çok zor durumda kaldık. (K1)”

“Orada iş yok, ekmek yok. Her hafta su yok, elektrik yok. Elektrik, su iki ay üç ayda bir kere geliyor ondan sonra gidiyor. (K5)”

“Bir evde bir ay bile kalamıyorduk hep taşınyorduk. O da benim çok zordu hem de senelerce biriktirdiğim param hemen yani bir ayda hemen bitti. Hem de yemeklerde sıkıntı yaşadık. Hep makarna yiyorduk makarna işte öyle. Elektrik gittiğinde mesela elimle yıkıyordum her şeyi. Hem de biz böyle bir şey yaşadık su yoktu. Bir çeşme yapıyorlar yerden çıkıyorlar suyu. Biz çok uzaktan getiriyoruz kovaları dolduruyoruz. Bir sefer de çocuklarım gitti gelmedi çok korktum. Bir kere oğlum su almaya gitti gelmedi. Ben dolaşıyordum sokakta oğlumu bulmak için. (K15)”

“Suriye Halep’ten köye taşındık. Eşim dedi savaşa gidelim savaşa ölelim bundan iyi güzeldi. Burada kalıyoruz, gene iyi değiliz gene ekmek yok, su yok ne yapacağız dedi. (K4)”

Savaş başladıktan sonra ekmek için uzun kuyruklar oluşmuş ve pahalılık yaşanmıştır.

“Ekmek mesela çok pahalı oldu. Hem de bundan dolayı çok sıra oldu. Yani sabahdan gidersen önünde kırk kişi beklersin hem de çok beklersin. Çok zordu. Hem de yemek pahalı oldu. Artık pişirmemiz için bir şey kalmadı makaron (makarna) dışında. (A15)”

“Savaşta ekmek yok. Ekmek önce beş lira ile ekmek alıyorduk. Savaşta 500 lira oldu. 5 saat önceden sıraya girmen gerekiyor ve pahalı. Yemek yemek zorundayız o zaman mecburen 500 vereceksin. (K12)”

Katılımcılardan bazıları savaşta ilaç ve tıbbi bakıma erişimde sorunlar yaşamışlardır. Yaşadıkları çaresizlik duygusunu ifade etmişlerdir. İlaçlar ve yeterli tedavi gibi temel tıbbi ihtiyaçların karşılanamaması fiziksel sağlığının bozulmasına neden olmuştur.

“Çocuklarımdan biri yaralandı. Sokakta oynuyordu ve silahla vurdular. Ondan sonra hastaneye götürdük ama 15 gün sonra kurşunu çıkardılar. Yani ilaç yok orda, sağlık malzemeleri yok orda. Çok zor. (K5)”

“Savaştan önce eşim hastaydı. Savaş başlayınca ilacını alamadık. Karaciğer harap oldu. Onun için vefat etti. Biri ağrı çekiyor kimse bakmıyor. Ölüm bundan daha iyi. (K14)”

4.1.3. Aile içi İlişkilerde Bozulma

Savaşla birlikte ekonomik sıkıntılar yaşanmış ve aile içi ilişkilerde bozulmalar olmuştur. Adölesanda anne babanın kavgasının yarattığı üzüntü ön plana çıkarken kadınlarda bozulan aile düzeni, destek sistemi ve güvenli alan olarak gördükleri ailenin zor durumunda yardım etmemesi ve aile bireylerine güven kaybının getirdiği hayal kırıklığı ön plana çıkmıştır.

“Savaş gelince annemle babam çok kavga etti. Susuz kaldık elektriksiz kaldık yemeksiz kaldık. Babam iş bulamaz onun için annem git iş bul falan yiyecek al. Babam bağırıyor iş yok nereye gideyim sadece bağırıyorlar onu hatırlıyorum. Sadece annemle babamın kavgalarını hatırlıyorum. Çok sıkıntılar oldu. Parasız kaldık parasız kalınca tüm sıkıntılar gelir. (A7)”

“Annem babam çok kavga ediyorlardı ekmek yok, elektrik yok ne olacak halimiz böyle nasıl yaşayacağız böyle diyordu annem. Eskiden kavga etmezlerdi. (A2)”

Bazı anneler savaşın olmadığı bölgelerde oturan akrabalarına sığınmada yaşadıkları deneyimleri ifade etmişlerdir. Ailelerinden destek görememenin üzüntüsü ve evde birden fazla ailenin bir arada yaşamak zorunda kalması ile ilgili sorunlar yaşamışlardır. Aile ve toplulukta yaşanan sorunlar bir risk faktörü oluşturabilir ve olumsuz deneyimler geçmişleriyle bağlarının kopmasına neden olabilir.

“Savaşta kayınvalidemin evi vardı oraya savaş gelmemiştii, kardeşlerimin evleri vardı bizi almadılar evlerine. Kardeşlerimin eşleri de izin vermedi. Hayır, sizi istemiyoruz dediler. Altı çocuğun var dedi ben seni almam dedi. Almadı bizi evine biz

de mecbur kaldık sokakta yağmurun altında soğukta kışta kaldık. Bir gün gündüz boyunca sokakta kaldık. Bana sahip çıkmadılar bunu asla unutmam. (K4)”

“Biz eşimin kardeşine gittik orda savaş başlamamıştı, gittik onlar da beş kişi biz de beş kişiyiz. Bir de eşimin kız kardeşi vardı. Evde çok kişiydik. Ev büyük ama biz alışmıştık kendi evimiz kendi adetlerimiz falan. Yani eşimin kardeşlerinin çocukları çok kavga ediyorlardı çocuklarla. Ben çocuklara yemek yiyeceksiniz diyordum hayır diyorlardı ben onlara bir şey dediğim zaman dedelerine sığınıyorlardı. Düzenimiz baya değişti. Çok üzgündüm. Çok yoruldum çok yorgundum. Çünkü başka biriyle hayatını paylaşmak zor hem de yani tek mesela biz burada yaşıyoruz siz bizimle yaşamaya gelseniz sizin de bir aileniz çok şey kötü olur. Çünkü sizin farklı bir âdetiniz var. Mesela siz 10’da yatıyorsunuz biz 12’de yatıyoruz böyle kurallar ev kuralları var. (K1)”

İkiye bölünen ülkede aile içinde de bölünmeler yaşanmıştır. Savaş ile birlikte ülke içinde bozulan birlik ve düzen aile içi ilişkilere de yansımıştır.

“Savaşta bir taraf Esad’ın adamları oldu diğer taraf da muhalifler oldu. İki abim vardı. Biri Esad’ın yanında askerdi diğeri de muhaliflerdendi. Yani kardeş kardeşi vuruyordu. Ailene bile güvenemiyordun. Abilerim öyleydi. O yüzden artık güven kalmadı. Hangisine güveneceksin hangisinde kendini güven altına alacaksın. (K11)”

“Mesela benim kız kardeşim var şimdi erkek kardeşimle görüşmüyor. Çünkü biri Esad’ın yanında diğeri muhaliflerin yanında. Bazı akrabalar da Esad’ın tarafında onlarla da görüşmüyor. (K5)”

4.1.4. Savaş Ortamında Okul

Kötüleşen yaşam koşulları, katılımcıların çoğunun okula gitmesini zorlaştırmıştır. Güvenli alan olmamasına rağmen bazı adölesanlar okula gitmeyi sürdürmüşlerdir. Bazı katılımcılar zorlu savaş koşullarına uyum sağlamaya ve okul rutinlerini devam ettirmeye çalışmışlardır. Okulların yıkılmasıyla birlikte camilerde ya da boş alanlarda eğitime devam etmeye çalışmışlardır. Güvenli olmayan koşullara rağmen okula gitme çabası çocukların eğitiminin her şeyden önemli olduğunu ortaya çıkarmıştır.

“Çok savaş olduğunda bizi eve gönderiyorlardı. Sonra da okula gidiyorduk. Sadece şey korkuyorduk ama gidiyorduk mesela gün yarısı uçak bomba bizim yukarımızda ya da okulun yukarısında olduğu zaman bizi eve gönderiyorlardı. 1. sınıfta çok şiddetli değildi ama 4. sınıfta bizim okulumuza bomba geldi. 3. sınıfta okulumuz yoktu savaşta yıkıldı. Cami içinde okuduk. Sonra o cami de yıkıldıktan sonra gidiyorduk ama sınıf falan yoktu dışarıda ders alıyorduk. (A1)”

“Okul bazen açılmıyor bazen açılıyor. Düzenli bir şey yoktu. Okuldayken şey onlar siyah giyiyorlar askerler onlar geliyorlar. Biz sınıftayken ders alırken şey hocalar bize şey diyorlardı onlar okula gelince hemen yüzünüzü kapatın. Eldivenlerinizi giyin. Öyle şeyler hatırlıyorum. Zaten erkek hoca olmaz kız hoca olacak. Okula gittiğimiz zaman bütün gün yani korkuyoruz onlar şimdi gelecek şimdi gelecekler. Korkuyorduk. (A3)”

Bazı adölesanlar okula gitmeyi bir baş etme yöntemi olarak kullanmıştır. Ölüm tehlikesine rağmen eğitime devam etmeye çalışmışlardır.

“Hepimiz kötü durumdaydık. Nerelerden geçsek korkunç ondan şey yani alıştık. Gidiyoruz geliyoruz. Okul kapatmadan önce biz gidiyoruz yani. Babam annem diyor ki yani kaderimiz varsa öleceksek eğer nerde olduysak öleceğiz. Çocuklar okusun evde kaldığında bir şey kazanamayacaklar. Öyle okulda olunca daha güzel geçiyordu (A10).”

“Okula gittiğimiz zaman hep gülüyoruz. Hep savaş unutuyoruz. Bütün kötü şeyler hepsini unutuyoruz. Hepsi öyle oyun oynuyoruz gülüyoruz okulda. (A5)”

Okulumu çok seviyordum, arkadaşlarımı çok seviyordum. Savaş çok vardı. Evde kalırsak öleceğiz dışarı çıksak da öleceğiz bari okula gidelim dedik. Annem korktu bırakmadı. (A14)”

Annelerden bazıları savaşta çocukların sesten ve bombalardan etkilendikleri ve hayatlarından endişe ettikleri için çocuklarının okula gitmelerine izin vermemişlerdir.

“Bombalar için okula gitmek biraz az oldu. O nedenle göndermedim. Bizim kentimize bomba mesela tehdit ettiği için göndermedim. Çocuklar okulda ses bomba

duyunca çok korkuyorlardı. Daha sonra çocuklar hasta oldu korkudan ben de izin vermedim gitmelerine. (K6)”

“Bir kere de iki çocuğum da okuldaydılar gene böyle ses geldi. Dedim valla bu okula vurdu. Yani okulları vurmaya başladılar. Çocuk bu niye bunları vuruyorsun. Git yani kimi vuracaksan vur bizi niye vuruyorsun. Okulun içinde iki sınıf öldüler bütün çocuklar o vakitte yani ben keşke ben de ölsem dedim. Kanım kurudu yani yürüyeceğim yürüyemem. Sonradan çocuklarımı görünce yani rahatladım Çocuklarım benden kuvvetlilerdi. Ben istemiyordum gitmelerini. Çok beni zorladı. Yani yordular. (K14)”

“Savaş başlayınca okulları vurmaya başladılar. İşitler okulu vurmaya başladılar. Kiminin çocuğu kayboldu kiminin çocuğu öldü. Ben dedim hayır dedim ben çocuklarımı okula göndermek istemiyorum dedim. Sadece patlama çok oluyordu okullarda. Çok hayat gitti. Onun için de ben salmak istemedim ama ondan önce okul güzeldi. Gider gelirlerdi. (K4)”

4.1.5. Korku İle Yaşam

Tüm katılımcılar savaşta yaşadıkları korku dolu deneyimlerini paylaşmışlardır. Adölesanlardan bazıları yoğun bir ölüm korkusu hissetmiş ve sevdikleri için endişe duymuşlardır.

“Dışarı çıkmıyorum çünkü korkuyorum bir şey bana geliyor. Bazen hatta babam geç kaldığı zaman çok merak ediyoruz belki gitti artık gelmeyecek. Hatta oturuyorduk kuran okuyorduk ne zaman gelecek. Çünkü çoğu kişinin babası ekmek almaya gitti ve dönmedi. (A3)”

“Daha biraz öyle bomba gelse akrabalarımıza komşumuza bir şey olursa diye öyle kötü hissediyorum. Hatta benim dört amcam vardı. Dördü de ayaklarından vuruldular. Öyle kötü hissettim. Hatta bir amcam ayağını kestiler. Bir gece öyle babam gitti kötü durumdaydı o ile amcam vuruluyor öyle. Yani annem korkuyordu biz korkuyoruz. Amcam yani vuruldu ama bulduk yani ama babam ne olduğunu görmedik öyle yani. Yani bir gece çok zor geçti. Sonra sabah gelince o kadar sevindim ki yani rahat ettim ki. Babam geldi yani elhamdülillah bir şey yok yani. Hatta vurulmadı. (A10)”

Annelerin savaş ortamında ölüme hazırlıklı olduğu görülmüştür. Yaşadıkları ölüm korkusuyla sürekli kıyafetlerinin üzerinde olduğunu ifade etmişlerdir.

“Bizim yakınımızda bizim yukarımızda da bombalar uçuyor. Şimdi öleceğiz. Halep’te çok çok fazla savaş vardı. Bazı geceler hiç uyuyamıyorduk. Her zaman yani hem gecede hem sabahta kapalı oluyorduk Allah korusun bize bir şey olursa kapalı oluruz diye. Çok zor günler yaşadık. (K1)”

“Ölüyoruz yani. Biz korkuyoruz. Son anlar biz evi terk edeceğiz uçak geldi bomba attı. Eşim aşağıdaydı çok korktuk. Eşim gittiği zaman bomba geldi o da çok biz korktuk ölmüş diye. Biz giydik elbisemizi üstümüze ondan sonra giyindik ölürssek elbiselerimiz üstümüzde olsun diye ve uçak bomba atıyor atıyor atıyor. Ondan sonra böyle şey hiçbir şey görmüyoruz önündeki böyle el tutacaksın yani hiçbir şey görmüyorsun toz var. Ondan sonra bize vuruyor bombalar. Ondan sonra çok korktuk duyduk bombalar hiç uyumadık. Sabahtan akşam 2’de sabahtan 7.30’a kadar vuruyorlar bomba. (K9)”

Katılımcılar savaş devam ederken ne olacağını ve onları nelerin beklediğini bilmedikleri, bir günden diğerine hayatta kalıp kalamayacaklarının bile belirsiz olduğu korku dolu bir yaşamı ifade etmişlerdir.

“Biz en çok uçaktan korkuyorduk. Çünkü kalkıyor bomba atıyor biz oturuyorduk şöyle kaçıyorduk. Bomba attığında böyle cam olmadığı yerlerde geçiyorduk. Çünkü biz oturuyoruz camlar bomba patladığı için kırılıyor. Bize geliyor biz yaralanıyoruz. Böyle şey çöp kovalarını alıyorlardı içine bomba koyuyorlardı bize atıyorlardı. (A1)”

“Savaş bomba çok korkuyorum. Mesela ben yatıyorum savaş bomba duyuyorum çok korkuyorum. (A13)”

“Uçaklardan çok korkuyordum acayip bir sesleri vardı. Korkuyorduk hemen aşağıda bir dükkânımız var o dükkâna iniyorduk orada saklanıyorduk bazen. Yani uçaktan sesten korkuyorduk. (A11)”

“Annem her zaman korkuyordu. Biz evden hiç çıkmıyorduk. Yani bize her zaman evdeydik hiçbir yere gitmiyorduk yani korona gibi. En son okula gitmiyoruz yani. (A3)”

“Bugün öleceğiz ya da yarın öleceğiz diye düşünerek çocuklardan çok korkuyordum. (K2)”

“Önce savaş Suriye’de hissettik çok zordu. Yani çok korkuyorum belki bugün belki bir saat sonra ben öleceğim çocuklar ölecek. Belki kocam gitti belki de gelmeyecek. Ne acaba ne acaba çok korkuyorum. Ben oturuyorum burada misal o apartman vuruldu. Ne zaman beni vuracaklar ne zaman. Belki şimdi geldi. Belki şimdi. Çocuklarım için korkuyorum. Zaten bu çok zor (ağzıyla uçak sesi çıkarıyor) zaten hep böyle. (K12)”

“Vuruş bize yaklaştı. Yani biz binanın üzerine çıkardık en üst kata. Üç katlıydı benim evim. Böyle görürsün yani uçak uçuyor bomba oraya atıyor buraya atıyor. Ses olduğunda hemen aşağı inerdik. Yani olabilir üstümüze de düşebilirdi. Yani uçağı gördüğün zaman korku herkesin kalbine gelirdi yani. Yani hiç demezdi ki ben buraya atacağım buradan çıkın ya da oraya atacağım hiç demezdi. Yani böyle bir şey yoktur aslında. O yüzden hep korku olurdu bizde. (K11)”

“Artık her şeyden korkuyorduk. Ne olacak nerden düşecek bomba bilmiyorsun ki. (K12)”

“Mesela uçak geldiği zaman birkaç gün vurmaya geliyor. Onun için diyor ki tamam alıştık zaten. Birkaç öyle her şey bitiyor. Ama bir süre her gün geliyor her gün geliyor. En çok gece. Biz, ben, eşim, çocuklarım gece hiç yatmıyoruz. Mesela şu bina bizim evin üzerinde (parmağıyla karşıdaki binayı işaret ediyor) sabah kalkıyoruz bina yok. (K5)”

“Biz Halep’te yatmıyorduk savaştan bomba yani üstümüzden atıyor kötü yani korkuyoruz. Çocuklarımdan korktum dilleri kesilir diye çünkü bayılıyorlar korkuyorlar her şey gördüler. Çok çocuklar hasta oldular deli oldular korkudan. (K8)”

Katılımcılar savaş sonrası artan şiddet olaylarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar ceset görme, ölüme tanıklık etme, tecavüz gibi şiddet olaylarını ifade etmişlerdir. Şiddete ve tecavüze uğrama korkusunu ima etmişlerdir.

“İnsanları önümüzde öldürüyorlardı. Başı yok, eli yok. Biz küçüktük yani ne olduğunu bile bilmiyorum yani ama içimiz bir korku oldu şeylerden. (A8)”

“Bazıları var kadınlar alıyorlar erkekler alıyorlar hapishaneye atıyorlar. Tecavüz var. Ben çok şey duydum. Neden alıyorlar çünkü o hemşire yani neden tedavi ediyorlar vurulanlar kadın ve erkek ve çocuklar neden tedavi ediyorlar alıyorlar. Tecavüz ediyorlar. Ondan sonra erkek için değnek alıyorlar işkence ettiği zaman. Su sıcak su yüzüyorlar. Çok işkence ediyorlar. Biz çıkmasaydık babamı alırlardı. Bazı kızlar 15 yaşındayken alıyorlar hapishaneye. Birisi adı erkek Ömer o da 15 yaşında aldılar ve o 12.sınıfa gidiyor aldılar ve işkence ettiler. Teyzemin oğlu var yanında öldürdüler ateş verirken. O da üç sene kaldı hapishanede. (A9)”

“Hem de çok çok kötü şeyler gördük insanlar ölmüş başı yok falan. Evimiz yakın bir yer bomba iniyor biz bayılıyoruz. Bomba içinde bir şeyler koyuyor bir madde bilmiyorum ne. Onu bayılıyoruz hemen. Çocuklarım nefes alamıyordu onlara su döküyordum. Çok oluyordu. Evimiz çok yakın bile iniyor. Ondan sonra çocuklarımı uyandırmak için su döktüm. Onlar bayıldı. Onları odaya götürdüm. Korkmayın çocuklar bir şey yok kalkın. Alıştık öyle şeyler. (K8)”

“Masumlar öldürüyor, alıyor hapishane, gözünün önünde öldürüyor, kadınlara tecavüz etti. Çok tecavüz etti kadınlara kocanın önünde. Hala var yani. (K9)”

4.1.6. Hayatta Kalma Mücadelesi

Katılımcılar savaşın şiddetlenmesi ile birlikte hayatta kalmak için ülke içerisinde sık sık yer değiştirmişlerdir. Kentlerde savaşın daha az olduğu yerlere ya da köylere taşınmışlardır. Sık sık daha güvenli bir yer aramak zorunda kalan aileler istikrarlı bir yaşam sürdürememişlerdir. Bazıları birçok kez ülke içinde yerinden edilmiş ve güvenliğe ulaşana kadar kırsal bölgelere sığınmışlardır. Yine de ülke içinde yerinden edilme, kadınların umduğu güvenliği sağlayamamıştır.

“Halep’te çok göç ettik. Savaş başladı Halep’te çok çok savaş başladı. Bizim önümüzdeki bina düştü. Mahalleden mahalleye taşınyorduk ama bizim mahallemiz mesela Türkiye Altındağ filan öyle taşınyorduk. Halep de büyük. On kere taşındık Halep içinde. Köyden kaç yere taşındık sonra da en sonda çok taşındık köyde oturduk

şu anda biz köydeyiz sonra kendi evimize döndük. Sonra da başka bir köye gittik sonra da yeniden evimize döndük sonra da annemlerin Halep'te bir evi var oraya taşındık sonra da evimize döndük. (K1)''

''Biz şehrin içindeydik. Savaş başlarken köylere gitmeye başladık. Köyde üç yıl kaldık. Bu köye savaş geliyor başka köye geçiyoruz öyle devam ediyor. 4-5 defa böyle yer değiştirdik. (K3)''

Bazı katılımcılar okullarda birden fazla aile birlikte ve kötü yaşam koşulları altında yaşamak zorunda kalmışlardır. Okullar savaşın getirdiği koşullarla birlikte eğitim dışında barınma amaçlı kullanılmıştır.

''Oturduğumuz yerde bombalar artık yaklaştı öyle. Hem de çok yerden yere taşındık. Sonra taşıyıp hep bir yerlere gidiyorduk. Daha sakin bir yere gidiyorduk. Sonra orda da savaş oluyordu öyle hep oluyordu. Halep'te bir okulda kaldık. Okulda yemek uyku hepsi orda. Mesela okullarda da şey oldu. Aileler bir evde kalmadığı için okullarda kalıyorlardı. Her sınıfta mesela üç ya da dört aile oturuyordu. Bir sınıfı perdeler ile bölmüşlerdi (durdurdu, ağlıyor). Sadece zor. (K15)''

''Çok yer değiştirdik. Mesela kötü evlerde yaşamak zorunda kaldık. Yani mesela şey hani tercümanlar mesela bir kendi ofisleri vardı o gibi evler. Yani bir odada yanında duvar yok yağmur yağıyor. Kötü bir evdi orda kalmak zorunda kaldık. Suriye'de Halep'ten çok yere gittik. Halep'in içinde bir 4-7 kere taşındık. Ya da daha çok. Şehir içinde taşınıyorduk. Buranın ilçelerine gitmek gibi. (A15)''

4.1.7. Kayıp

Katılımcılar çoklu kayıplardan bahsetmişlerdir. Bunlar güvenlik kaybı ve yakınlarının ve sevdiklerinin kaybını içermektedir. Katılımcılar savaş sonrası ülkelerinde güvenlik ile ilgili endişe duymuşlardır. Hapse atılma ve öldürülme endişesini ifade etmişlerdir.

''Orda savaş olduğu için ve eşim iki kere hapse girdi. Bir kişi vardı onu tutmahlardı adı ve soyadı eşimle aynıydı. Onun için eşimle karıştırdılar iki kere hapse

attılar. Çocuklarım daha küçüktü çok korkuyorlardı. Okula gidemiyorlardı dışarıyı çok kötüydü. (K2)”

“Çok düşünüyordum çok stresliydim. Mesela her teftiş noktasında belki hapse götürürler diye koktum. Ya da öldürülmekten korktum. Halep iki bölüm ya Esat mahallesinde her sokakta bir teftiş noktası var. Başka dönerken mesela Işit Mahallesi var. Her sokakta yeniden teftiş noktası var. Hem de muhalif. Daeş var. Tam kapalı olmalı. Erkeklerde sigara olmamalı sakalı olmalı. Oğlum yolda sakalı yoktu bıyığı vardı bağırdılar kızdılar çok kötü davrandılar ona. (K15)”

“Dışarı çıkamıyorduk. Eşim çıkıyordu. Bir gün askerler girdi bizim oturduğumuz şey yer ve çok gençler aldılar ve onları açık bir arabaya koymuşlardı ve aldılar hapishaneye. (K6)”

“Böyle askerler sokakları kesip orda duruyorlardı. Ondan sonra beğenmediği adamları alıyorlardı vuruyorlar böyle. Babam da oradan geçtiğinde çok korkuyordum. Suriye’de babam şoför çalışıyor. Büyük araba. Kamyon. Bir kere babam oradan geçtiğinde yani askerlerden. Geldiler ve silah koymuşlar ve onu itham ettiler. Bu silahı sen koydun. Bir şey olmadı ama sonra işi bıraktı. Bazı akrabalarımızı hapishaneye aldılar öldürdüler çıkmıyor. (A6)”

Katılımcılardan bazıları savaş sonrası kız çocukları için endişe duymuşlardır. Güvende olmadıklarını ve bazı kızların kaçırıldığını ifade etmişlerdir.

“On yaşında falan oldum dokuz öyle. Ondan sonra köye çıktık. Ondan sonra köye çıktığımız zaman okula gitmedik okulda zaten yok Daeş vardı onu bilmiyorum adı neyse. Kızların okula gitmesi yasak. Siz kızlarsınız sizin evden çıkmanız bile yasak. Eğer çıkacaksanız bütün siyah eldiven çorap yüzünüz bile belli olmayacak. Olursa bizi alırlar ve şey yaparlar kırbaçla döverler sırtımıza. Çok çok kızlar götürdüler. (A8)”

“Benim kızlarım evdeydi dediler ışitler camiye toparlıyorlar kızları. Ben dedim yok. Ben kızlarımı göndermek istemiyorum. Sonra ev ev gezmeye başladılar. Kimin evinde kız var. Niye salmıyorsun. Evlendire. Benim kızım hala on iki yaşındaydı. Benden kızımı istediler ben vermedim. Dedim ben veremem dedim. Dedi kızın evlenmeli dedi. Kızın küçük değil dedi. Ben dedim hayır ben veremem kızımı. Anne baba kabul etmezse silahla tarıyorlardı. (K4)”

“Yukarıda uçaklar aşağıda kapını kim çalar kim çalmaz ellerinde böyle silahlar. Türlü türlü insanlar girdi bizim Suriye’ye. Alman mı dersin İran mı dersin yani her adam inan et şu iki metre boyu korkuyorum. Yani ıst bir tarafta Esed’in adamları bir tarafta. Bir taraftan muhalif. Yani kimin doğru olduğu kimin yanlış olduğu kiminle olacağını artık bilemiyorsun. Bir de bunlar kızlar. Akşamüstü devlet yoktur bak sen böyle düşün Türkiye’de, devlet yok akşamüstü birileri geliyor kapını kırıyor içeri giriyor. Kızının birini alıp gidiyor. Yani çok olay oldu böyle. (K11)”

Katılımcılardan bazıları savaş sırasında yakınları ve sevdiklerini kaybetmişlerdir. Görüşmeler sırasında katılımcılar duygusal anlar yaşamış ve ağlamışlardır. Yakınlarını kaybeden tüm katılımcılar derin üzüntü yaşarken çocuk yaşta kayıp deneyimi yaşayan adölesenlerde erken yaşta keder acı getirmiştir.

“Unutmuyorum bazen hatırlıyorum aralarda bir arkadaşım vardı birinci sınıfta onu çok seviyordum ama işte savaşta bizim evimizden cadde bir şey oldu caddede bir silahçı var eğer kimse geçerse onu vuruyor. O da annesinden bir şey almak istiyor komşudan. Bir saniyede bile geçiyor vurdu ölmüştü. Çok üzüldüm yani onun için çok üzüldüm. Hatta onun cenazesine gidemediğim için hem de geç bildim bunu çünkü evde değildik. (A15)”

“Babam öldü dedem geldi. Babamdan sonra dedem de öldü. O zaman 7 yaşındaydım kucağındaydım hatırlıyorum. Bomba düştü beni kucağından attı. Hastaneye götürdük onu. 3 gün kaldı ama öldü. Çok zor böyle oldu (ağlıyor) (A14).”

Arkadaşlarımız bazı arkadaşlarımız da öldü. Bazı öğretmenlerimiz de öldüler. (A1)”

“Babam işe gidiyordu ve asker dur dediler ama babam durmadı. Çünkü babamın arkadaşının kimliği yoktu. O yüzden durmadı babam ve asker silahla vurdu. Sonra hastane doktorlar dedi babam yaşayacak böyle. Sonra bu kurşun vücudunu zehirledi. O yüzden öldü yani. Doktorlar görmedi zehri sonra öldü (ağlıyor). (A13)”

“Savaş başladı. Babam yani ölmeden önce bir gün hastaneye götürdük ve abim yaralı. Onu da götürdük. Babam hiç ölmeyecek dedi doktorlar abin ölecek dediler. Ondan sonra babam içinde kanadı doktorlar bilmedi ne var içinde babam kanadı hiç kimse görmemiş onu kanıyordu. Babam öldü abim yaralandı (ağlıyor). (A8)”

“Kayınpederim de vefat etti savaştan. Eli koptu. Doktor yoktu kanı süzdü üç gün sonra vefat etti. Yani eşimin babası. Çocuğum da kucağımdaydı. Elhamdülillah bir şey olması kendine. Eli koptu yani bir parça demir geldi. (K14)”

“Eşimin ailesinden beş kişi kaybettik. Bayram günüydü. Evimizin yanında çok yakındı uçak vurmaya geldiği zaman beş kişi öldüler. Eşimin üç erkek kardeşi var. Üçünü ve iki oğlunu kaybettik. (K5)”

Anne bir katılımcı eşinin savaşta ölmesiyle yaşadığı acının yanı sıra çocuklara bu durumu hissetmemesi ikileminde kaldığı duygusal zorluğu ifade etmiştir.

“Önce Halep’ten köye gittik. Eşim Halep’te öldü. Komşularımız arabası var eşimin cenazesini o arabaya koyduk biz de onunla çıktık. Ondan sonra komşumuz araba sürdü ben ve çocuklarım ve eşimin cenazesi arkada oturduk. Eşim öldü mezar oldu. Köyde gömdük babasını yanında mezara koyduk. Eşim öldü çocuklarım küçüktü dedim üzülmesinler oraya koyacağız ondan sonra o bize gelecek dedim. Yani duygular söylüyoruz ama nasıl olduğunu yani nasıl diyeyim nasıl olacağını bilmeyeceksiniz. Çok zor çok kötü. Eşim vefat etti. (K8)”

4.2. Tehlikeden Güvenliğe Geçiş

Tüm katılımcılar Suriye’den Türkiye’ye geçerken zorluklarla karşılaşmışlardır. Buna göre ikinci üst tema olan tehlikeden güvenliğe geçiş, adölesanların ve annelerinin gözünden Suriye’den Türkiye’ye geçiş sürecinde yaşadıkları deneyimleri ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu üst tema dört alt temadan oluşmaktadır: 1) Umuda yolculuk, 2) Bilinmezliğe yolculuk, 3) Tehlikeli yolculuk koşulları, 4) Göç sürecinde kadın olmak. Bu alt temalar aşağıda özetlenmiştir.

4.2.1. Umuda Yolculuk

Savaş sonrası gündelik yaşamlarında bozulmalar olan katılımcılar savaş ortamından kurtulma ve güvenli, daha yaşanabilir bir ortama kavuşma umuduyla göç kararı vermişlerdir. Adölesanlar için öncelikli odak noktası, güvenli ortama ve okula kavuşma iken anneler için odak noktası çocukları için iyi ve istikrarlı bir gelecek umudu olmuştur.

“Savaştan çıkacağız yani şeydik yani mutluyduk. Türkçe rakamları öğrenmeye başladık. Biz de çok mutlu olduk. Başka bir yere gideceğiz. Başka hiçbir şey düşünmedik yani. Savaştan yani orda okullar var. Hiç savaş yok. Sesler çok bağır yani çok ses var yani korkunç sesler vardı. Orda yok. Daha iyi yani çok mutlu olduk. Akşam uyumadım. Çok mutluydum. (A3)”

“Her iki ay ya da üç ay başka eve taşındığımız için annem üzüliyordu öyle. Ben bıkmıştım artık. Çünkü okula bazen hiç gidemiyordum. Arkadaşlarımı göremiyordum. İşte yeni bir hayat kuralım artık anneme bazen diyordum hem de bazen tamam diyordu ama bir şey olmuyordu. Sonra bir an sürpriz olmuştu işte yarın gidiyoruz öyle her şey değişecek. (A15)”

“Güven bir yerde en azından güven bir yerde yaşayacağız. Okulumuza artık gidebiliriz. (A1)”

“Annem babam dedi ki orda savaş asla yok. Orda huzur mutlu olacağız. Savaş yok öyle. Uçak vurmaya yok. Onun için bize iyi geldi. Çünkü biz buradan çıkacağız. Artık savaş olmayacak. (A5)”

“Savaş bitecek diyorlar onun için sevindim onun için çok sevindim. Gittiğimiz yerde savaş olmayacak onu hatırlıyorum. Yani bir yer gideriz dediler biz yoldaydık nereye gidiyoruz sorduk demişler Türkiye’ye gideriz. Sadece ben buraya sevindim çünkü savaş bitecek. (A7)”

Çocuklarını koruma ve çocuklarına iyi bir gelecek sağlama motivasyonu kadınların direnmesinde ve devam etmesinde motivasyon kaynağı olmuştur.

“Çocuklarımı korumam gerekiyordu. Çok sabrettim 3 yıl sabrettim. Daha çok beklersem çocuklarım yani iyi bir hayat yaşamayacaktı. Yani iyi bir hayat isterdim. (K10)”

“Çocuklar öğrenmiyor hiçbir şey her şey duruyor o yüzden yani. Hayat durdu hiçbir şey yok elektrik yok su yok hiçbir şey yok yani. İnşallah orada her şey var (K9).”

“Çocuklar için okullar var orda şey insanlar ölmüyor. Onlar daha küçüktü. Daha bir şey düşünmüyorlar ama inşallah bu mutluluk her zaman oluyor çocuklarıma. Orda gittiğim zaman pişman olmasınlar inşallah. (K3)”

4.2.2. Bilinmezliğe Yolculuk

Katılımcılar anavatanlarında savaş nedeniyle belirsizlik ve istikrarsızlık yaşamışlardır. Bu nedenle, hayatta kalmak için ülkeyi terk etmek ve sonuçlarını bilmeden kararlar vermek zorunda kalmışlardır. Savaştan kurtulma umuduyla yola çıkan katılımcılar yeni ülkede nelerle karşılaşacakları konusunda güçlü belirsizlik duygusunu ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan bazıları gidecekleri ülke ile ilgili bilgilerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Yeni ülkeye alışma ile ilgili büyük endişeler yaşamışlardır. Adölesanlarda yeni ülkede ne ile karşılaşacakları ile ilgili merak duygusu ön plana çıkarken, annelerde korku, kaygı duygusu ön plana çıkmıştır.

“Ülke olduğunu bilmiyorduk yani. Sadece Türkiye’ye gidiyoruz. Ben şey küçükken şey dedim sanırım elbette o insanlar farklı. Yani yüzleri başka ben öyle sandım. Bize benzemeyen insanlar bekliyordum. Farklı bir adam uzun bir adam kısa bir adam bizim gibi hiç bize yani benzemiyorlar. Nasıl yani Çin gibi öyle bize yani farklı insanlar. Garip bir ülke evleri garip. Binaları garip olması. İnsanları garip. Her şey yani aklıma geldi. (A3)”

“.....nasıl olacak, nasıl konuşacağız, ben nasıl anlaşıcağım arkadaşlarla nasıl yiyeceğim somon ekmeklerini. Bizim ekmeklerimiz farklı. Nasıl yiyecektik alışabilecek miydik onu düşünmüştüm. Bizi ne bekliyor düşündüm (A11).”

“Ama nasıl yani ne gelecek öyle kötü bir şey hissettik. Ne olacak, nasıl bir hayat olacak, nasıl insanlar bize zor geldi. (A5)”

“Ben nasıl yaşayacağım orada farklı dil farklı kişiler farklı hayat. İlk kere Halep dışına çıkıyorduk. En çok sadece böyle düşündüm başka hiçbir şey düşünmedim. Yani hiç bilmiyordum Türkiye’nin nasıl bir yer olduğunu. En çok dilden korkuyordum bizi anlamasalar ve bizden nefret etseler. Mesela bizi sevmeseler ben çok üzülürüm öyle ondan korkuyordum ama geldikten sonra bize çok iyi davrandılar. (K1)”

“Gitmezsem yaşayamazdım ama gidersek yaşayabilir miyiz ora bizim ülkemiz değil bizi Türkler olabilir sevmiyorlar. Sevmezlerse bizi geri çıkarırlarsa ben ne yaparım. Bu korkudan yaşadım. Bir ay böyle yaşadım. (K4)”

“Mutlu değildik. Çünkü yolda nasıl olacak. Yeni hayat nasıl olacak. Çok zordu ora biz orda korkuyorduk ama ya burası daha zor olursa. (A14)”

“Yeni hayat ne olacak bize ne saklamış yani acaba ev bulacak mıyız yemek bulacak mıyız çocuklarım rahat edecek mi. (K14)”

“Nasıl olacak nasıl yapacağız acaba iyi mi olacak kötü mü olacak. Yani hiç buraya gelmedim ya hiçbir şey bilmiyorum. Buraya gelmeden bir bakmadım baksam da hiçbir şey anlamam ki. Korkma vardı mecburiyet vardı. İyi mi olacak çocuklar okula gidecek mi. Yani geldim ben mi çalışacaktım. (K12)”

“Bir anlık çantaları hazırlamışım Türkiye’ye geçeceğim. Bir anlık buraya gelip ne olacak elimizde para kalmadı. Durumumuz nasıl olacak bilemiyoruz (K11).”

“Belirsizliklerle geldik hiçbir şey bilmiyoruz ne gelecek bilmiyoruz belirsiz bir şekilde. (K9)”

“Yoldan buraya kadar hep ağladım. Korkarak bir hissetmek hissettim. Bir ülkeye geldim hiç kimseyi tanımıyorum. Meçhul bir ülkeye geldim onun için. (K5)”

“Şey Suriye’den bir devletten başka devlete biraz korkunç biraz heyecan oluyor. Orda nasıl olacak hayatımız. En çok mesela karanlık bir yolda yürür gibi bilmiyorsun mesela ne gelecek. En çok mesela merak ve korkunç duygusu. (K6)”

4.2.3.Tehlikeli Yolculuk Koşulları

Katılımcılar kayıplar ve şiddetli ölüm tehditlerinin ardından Suriye’yi terk etmeye çalışmışlardır. Ancak bu kolay olmamıştır. Bazı katılımcılar insan tacirlerinin yardımıyla, gizlice ve yasa dışı yollardan ülkeyi terk etmek zorunda kalmışlardır. Bu yolculukta önemli riskler almak zorunda kalmışlardır. Suriye’den kaçış yolculuğu sırasında anneler kendilerini tehlikeye atarak çocuklarını birçok tehditten korumuşlardır. Çoğu kişi için, rüşvet ve kaçakçılığın dahil olduğu ve her an yakalanma korkusunu içeren yolculuk yasa dışı olarak gerçekleşmiştir. Kaçış yolculuğu, yüksek masraflar, aşırı fiziksel tehditler, kontrol noktaları ve fiziksel zorluk içermiştir.

Katılımcılardan bazıları bombalar altında ve mayınlarla döşenmiş alanlarda zorlu yolculuk deneyimini ifade etmişlerdir.

“Türkiye sınırlarına geçmeden önce yukarıımızda uçak vardı ve bomba atıyordu. Biz de kaçıyorduk. Sonra annem beni böyle tuttu kaçtı öyle hatırlıyorum. Suriye sınırına kadar 1 saat 2 saat yürüdük. (A1)”

“Otobüsün ışığını yakmıyorlardı çünkü helikopter vardı ışık görürse vuruyordu biz de gece çıkmıştık o nedenle ışığı kapatmıştık. Aileler çok vardı otobüste ve çok korkuyorduk. (A13)”

“Çok zor. Yani 12 saat yürüdük. Ben oturdum gitmeyeceğim dedim. Yoruldum ağladım. Zorla ayakkabım gitti. Ağrıyor diye ağladım. Çok ağladım. Anne ben Türkiye’ye gitmem ben burada kalalım dedim yani çok uzaktı. (A14)”

“Biz böyle bir yola çıktık 9 saat falan. Dolmuş gibi bir küçük arabayla gittik. Halep iki bölüme bölmüşler. Sadece 20 dakika sürüyordu savaşta yolları kapattılar 9-12 saat falan sürüyordu. Gece de gelince araba ışıkları söndürüp geliyorduk uçak için. Uçak ışık görürse vurur diye. Hem de çok teftiş noktaları vardı. Orda her teftiş noktası mesela para ödemen gerekiyordu rüşvet gibi. (K15)”

Anlatılanlar anne kimliğinin güçlü bir koruyucu faktör olarak ortaya çıktığını göstermiştir.

“Yolda annem basmayın basmayın benim bastığım yerlere basın diyordu. Ben annem ne diyor anlamıyorum ne var bastım annem söylemiyor toprak altında bomba var söylemiyor korkmayın. Ben dedim kendime Allah’ım niye annem bize öyle diyor ben basıyordum her yere. (A8)”

Katılımcılar birlikte yola çıktıkları akrabalarının ailelerinin kaybı ile ilgili endişelerini ifade etmişlerdir.

“Akşam gece saat 3 ve çıkmadan önce ağladım çünkü çok korktum. Belki de birbirimizi kaybedeceğiz. Çünkü çok önceden duydum çok insanlar öldü bu yolda. Bu yolda çok şey çok tehlikeli birkaç yol var ama bu yol daha kolay ve ama tehlikeli kolay ama tehlikeli böyle 8 ay falan yani şey yolda kaldık. Oturuyoruz biraz sonra 3 saat sonra yürüyoruz biraz ondan sonraki oturuyoruz ondan sonra gidiyoruz böyle saat 3 gecede geçtik yani. Yani korkuyorum belki babam başına bir şey geldin böyle korku

hep korku. Sadece bizim sağlığını düşünüyorum yani başka bir şey düşünmüyoruz çünkü ölümden çıktık o yüzden bir şey düşünmüyorum. (A9)”

“Bizimle binen bir akrabamız dayımın oğlu var ama genç adam bu nedenle askerler şey mesela yolun ortasında dururlar. İnsanlar şey indiriyorlar otobüsten alıyorlar hapishaneye. Ondan sonra genç adamı indirdiler. Bu nedenle çok korktuk mesela onu hapishaneye alacaklar öldürecekler falan en çok ondan. (K6)”

İllegal yollarla ülkeyi terk etmeye çalışan katılımcılardan bazıları kaçakçılarla yaşadıkları deneyimlerini ifade etmişlerdir.

“Çok korktuk biz yürürken ağlıyoruz çok soğuk bir hava ondan biz ceket aldık ve çantam arkamızda. Yürüyoruz ilk önce kaybolduk. Kaçakçı bizi bıraktı gitti. Ondan sonra jandarma bizi tuttu hapishaneye attı. İkinci kez denediğimizde yanımızda bir kız vardı, sabah namazı için alarm kurmuş alarm çaldı bizi hissettiler kalk diyorlar. Kalktık biz de. Çok üzüldük giremediğimiz için. Böyle ışıklar görüyoruz ah ne zaman gireceğiz diye. Çok yorulduk gerçekten. Üçüncü kere oldu ve geldik yani. Böyle kaçarken koş koş hiç oturmamak çok yorulduk. On saat düşünsenize. Askerler ateş veriyorlar. Orada ateş veriyorlar ve böyle bir ışıklar var kırmızı ışıklar. (A9)”

“Kaçakçılar siz geçeceksiniz diye söz veriyorlar ama onlar da yolu bilmiyorlar. Bazıları para kazanmak için yanlış yön veriyorlar. Ondan zorluk yaşadı. Çünkü güvendiğimiz kimse yoktu. Hem de güvenmesek bile güvenmemiz gerekiyordu. Savaşta herkes para nasıl kazanır ona bakıyordu. (K15)”

Savaş sonrası ortaya çıkan terör örgütlerine bağlı olarak yerel bölgelerde kadın ve erkek arasında daha belirgin bir ayrım dayatılmıştır. Kısıtlamaların ana hedefi kadınlar olmuş ancak erkeklerin yaşamları da tehdit edilmiştir. Buna bağlı olarak kadınlar ve kız çocukları terör örgütleri tarafından alıkonulmamak için yola çıkmadan önce kurallarına göre giyinmişlerdir. Yolculuk kız çocukları ve erkekler için daha fazla risk içermiştir. Anneler kız çocuklarının alıkonulması ve erkeklerin hapse atılmasından duydukları endişeleri ifade etmişlerdir.

“Siyah bir şey giymemiz gerekiyordu. Küçük kızlar da siyah giymek zorundaydı. Yüzlerimizi kapattık. Onlar çok kötü insanlar. Hatta yüzleri kötü ve saçları öyle. Sakalları çok uzun çok pis insanlar. Şey insanları bunlar bütün devletlerden geldi bize. İnsanları öldürüyorlardı yani şey kadınları durduruyorlar ve vuruyorlar eğer bir yeri açıksa. Beğendikleri bir eşya ya da kız olursa hatta çok küçük 14, 15 alıyorlar. O yüzden yola çıkarken biz de üstümüzü kapattık. (A3)”

“Eşyaları topladık çıktık. İşitler siyah giyinmemizi istiyordu. Simsiyah giyindim. Öyle giyinince biraz yani gülüyordum bu ne ya. Ben öyle bir şey mi giyeceğim. E zaten öyle. Sonra korktum geldiğimde öyle çok duyuyordum yani bunlara adamları öldürürler falan. Korktum giyince çok ama sonra gittiler neyse yani. Onları gördüm çok korktum. İlk giyince yani ne demek ya annem gibi oldum çok sevindim. Sonra korktum. (A10)”

“Yolda çocuklarıma bir şey olmasından korktum. Daeş kızları alıyordu onlara bir şey olacak diye çok korktum. Bize zarar vermediler. Onların istediği gibi siyah giyindik. Eşimden çok korktum. Kız alıyorlardı erkekleri alıyorlardı arabaları alıyorlardı neyi severlerse alıyorlardı. (K3)”

“DAEŞ duyduğunuz herhalde değil mi? İşte bunlar çok diyanetle ilgililer. İşte şey söylüyordu. Hep siyah takmalıyız hepimiz öyle. Mesela her araba geçerken mesela sınırda sınırlarda nasıl söylesem. Askerler durduruyorlar arabayı. Biz o anda hep çok korkuyorduk. Bir şey olacak mı diye bizi alacak mı diye bunun için yani çok korktuk. Onlar gelip durduruyorlar nereye gidiyorsunuz diye. Mesela bir kadının eli belli olursa siyah giysin öyle diyor. O mesela dediklerini yapmazsa alıyorlardı. Mesela ismini soruyorlar eğer bir şey yaptıysa hemen şey durduruyorlar alıyorlardı. (K15)”

“Çok zordu yani her yerde şey DAEŞ yani. Çocuklarım küçüktü. Öyle çıkmadılar zaten. Öyle kızları siyahlarla öyle şey girdik. Zaten ben öyle giyiniyordum. Kızım çok küçüktü yani ona rağmen siyah giydirdik. Yani hep korkunçlar ağlayarak geldim. Yani şey bazen erkekleri alıyorlar. Şey ondan korktum belki daeş falan var ya nasıl geçeceğiz. Gececek miyiz geçmeyecek miyiz? Erkeklerden korktuk biraz ya alırlarsa ben çok korktum eşimi alırlar öyle. Hep zor yani yolculuk öyle dümdüz değil hep dağlarla bilmem ne. (K10)”

4.2.4. Göç Sürecinde Kadın Olmak

Katılımcılar cinsiyete özgü zorluklarla karşılaşmışlardır. Katılımcılar göç sürecinde kadın olmanın getirdiği zorluklarla karşılaşmışlardır. Kadınlar birçok tehdit algılamışlardır ve algıladıkları tehditlere karşı temkinli olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılar yol sürecinde tecavüze uğrama korkusu yaşamışlardır.

“Kadın için zor. Çünkü mesela ben bir başka şehre gidersem ya iyi bir kişi tanışsam mesela buraya gidersen para alır belki hırsız olabilir belki kötü biri olabilir ben bunu anlayamam. Bir de kendimi koruyamam. Yani onun için düşünüyorum öyle. (A15)”

“Kız için bir yerde yatmak için çalışmak için yani her zaman dikkatli olmak gerekiyor. Elbisesi yani yatmak gerekiyor bir yerlere yani bakmak. Ama erkekler yani daha iyi. Mesela erkekler bahçede yatıyor yani her yerde yatıyorlar ama kızlar biraz korkuyorlar ve kimden korkuyor erkeklerden. Yani korkmuyorlar aslında ama insanlar öyle hissettirirler. Bir şey olmaz diyor ama insanları görünce fikri değişir. Başımıza bir şey gelirse diye çok korktuk. (A3)”

“Yani bir şey olursa hayatı boyunca zor olacak yani kötülük yaparlarsa hayatı boyunca zor olacak. Mesela tecavüz olursa hayatı boyunca zor olacak. (A6)”

“Kadın olunca kaybolmuş gibi hissediyorsun ya da hiçbir şey bilmiyormuş gibi. Yani ne kadar güçlü olursa olsun böyle bir durumda kaybolmuş gibi hissedebiliyorsun. Çok zor. (K15)”

“Şey mesela kadına göre Suriye’de mesela hapis haneye alırlarsa askerler orda kötülük yaparsa ondan sonra insanlar ona şey garip bir şekilde bakıyorlar yani kötü bir şekilde bakıyorlar. Kötü kadınmış gibi. Bende hep öyle korku vardı. O yüzden yani kadın başka erkek başka. (K6)”

Bazı katılımcılar kadın olarak göç etmede kültürel ve dini değerlerin getirdiği ek zorluklar ile karşılaşmıştır. Annelerden bazıları eşleri ve çocuklarıyla birlikte kaçmış, bazıları da çocuklarıyla tek başına yola çıkmıştır. Hem sosyo-kültürel hem de ekonomik açıdan zaten dezavantajlı durumda olan buna ek olarak savaşta eşleri ölen kadınlar yalnız bir kadın olarak yola çıkmaları durumu daha da zorlaştırmıştır.

“Eşim öldü tek başıma yola çıktım kızlarımla. Çok kötüydü çok (ağlıyor). Yani zor zor eşsiz zor yani. Çok korkuyordum yani çok korktum erkek yoktu yanımda. Ölmekten beter olduk yani. Erkek olsam başka bir şey olurdu. Kadınlar yani kadın kısmi böyle peçeli zor oldu. Çamurun içine girdik çıktık yani. Erkek hopladılar, kaçabildiler yani. Yolda bana bir şey mi yapacaklar çok korktum yani üç tane de kızım var çocuklarım için daha fazla korktum. Elhamdülillah ben derim zaten ben derim ben baba ben böyle geldim böyle dağa oturdum böyle elhamdülillah Allah benimle beraberdi. Çok zor. Bazen aklıma gelir ben derim nasıl oldu böyle ben nasıl cesaret ettim böyle. (K14)”

“Eşim savaşta öldü. Ölünce dört ay on gün savaşta evden çıkamadım. Kadınlarla oturabilir ama erkelerle karşılaşamaz dışarı çıkamaz. Savaşın altında bekledim. Kuranda yazıyor Müslümanlar öyle yapacaklar. İnsanlar ayrılınca üç ay oturabilir ama şehit düşerse dört ay on gün evde oturacak. Ondan sonra bittikten sonra çocuklarıma yemek vermek için çalıştım. Dul oldum eşim ölmeden önce çıkıp gelseydim insanlar bir şey söylemezdi dul oldum çıktım geldim rahat çıkmadım dedim şimdi insanlar konuşacak nereye gidiyor bakın bakın acaba nereye gidiyor o taraftan zorlandım. Eşim ölmeseydi daha rahat olacaktım. (K8)”

4.3. Geride Bırakılan Ülkeye Yönelik Karmaşık Duygular

Tüm katılımcılar Suriye’ye yönelik karmaşık duyguları ifade etmişlerdir. Buna göre üçüncü üst tema olan geride bırakılan ülkeye yönelik karmaşık duygular, adölesanların ve annelerinin gözünden geride bıraktıkları anavatana yönelik duygularını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu üst tema dört alt temadan oluşmaktadır: 1) Mutluluk ve üzüntü arasında karmaşık duygular, 2) Özlem, 3) Geri dönme umudu

4.3.1. Mutluluk ve Üzüntü Arasında Karmaşık Duygular

Katılımcılar anavatanlarına yönelik mutluluk ve üzüntü arasında karmaşık duygularını ifade etmişlerdir. Anavatana bırakmanın üzüntüsünü yaşarken aynı zamanda güvenli ortama kavuşmanın mutluluğunu bir arada yaşamışlardır.

“Önce üzüldüm sonra mutlu oldum. Mutlu hissettim. Güzel bir his. Çok yorulduk ama güzel yeni bir arkadaşlarım oldu. Üzüldüm öyle kötü bir ses. Şehrimizi

bırakacağız arkadaşlarımızı akrabalarımız orda annemin ailesi orda halam vardı orda. Çok kötü hissettim. Yani öyle eşyalarımız hayatlarımız değişecek. (A2)”

“Mutlu oldum çünkü ben kurtulacağım bir şey yapacağım hedefim var öyle. Yani hedefim var Suriye’de yapamayacağım çünkü hiçbir şey yok. Böyle ağlıyordum. Kimse yok şey ülkede arkadaşlarım komşular falan herkes çıktı ülkeden. Sadece biz binada kaldık en son biz çıktık evimizden böyle çok üzüldüm. Burada oturuyoruz burada oynuyoruz yani üzüldük. (A9)”

“Hem iyi hem de kötü. İyi neden çünkü artık orada hayat kalmadı. Yani orada kalacak bir şeyimiz kalmadı. Hem de kötü yani tanıdıklarını arkadaşlarını bir daha görmeyeceksin. Onun için kötüydü. Arkadaşlarım onlarda da ayrılmışlardı ülkeden. Sonra yolda işte belki bazen düşünüyordum işte belki geri dönerim arkadaşlarıma anlatırım. İşte Türkiye’ye gittim falan ama olmadı. Mutlu oldum. Sanki her şey değişecekmiş gibi hissettim onun için de mutlu oldum. (A15)”

“En çok mesela nasıl asla bir gün düşünmedim mesela vatanımı Suriye’den çıkacağım asla düşünmedim. Mesela arkadaşlarımı nasıl bırakacağım o da hiç düşünmedim. Çok zor geldi. Nasıl yani orda daha gülücem gülmiycem okulumuz orda göreceğiz hiç bilmedik onun için çok zor oldu. Çünkü oraya her şey bırakıyorum. Burada farklı bir hayat geldi. Üzücü bir hissetmek. Çünkü her şey bırakıyorsun. Mesela evimiz en sevdiğimiz evimiz çok bir hatıra şeyler vardı. Arkadaşlarımız okullarımız en sevdiğimiz şey hepsini bırakıyoruz. (A5)”

“Biraz da üzgünlük yani her yani en sonunda ayrılıyor insan vatanından. Buraya geldik buraya geldiğimizde biraz mutluluk vardı işte oyunlar gördüm şarkı oyunlar vardı ben çok özledim. Suriye’de böyle bir şey yoktu. Binalar ve ışıklar gördüğümde çok güzel oluyordu gecede. (A6)”

“Mutlu hissettim çünkü orda daha güvenli bir yer. Üzüldüm ama sadece çocuklarımı düşündüğüm için çok şey düşünmedim. Bizim evin arkasında bir ana okul vardı oraya bomba atıldılar. Oradaki çocukların bazıları öldü bazıları yaralandı. Ben öyle gördükten sonra yani ben çocukları gördüm çocuklarım da gördü ben sadece çıkmayı istedim. Hiçbir şey düşünmedim yani. Çok küçük çocuklar bazıları yaralandılar falan ben çok üzüldüm. Sadece çıkmak istedim. Başka bir şey düşünmedim. (K1)”

“Sevinliyordum ve sevinmiyordum. Sevinliyordum çünkü çıkıyordum savaştan orda gideceğiz ve korkuyordum orda nasıl olacak nasıl bir hayat beni bekliyor öyle yani. (K3)”

“Her şeyi bırakmak evet her şeyi bırakmak sonra yeni doğduğun gibi bir şey her şeye yeniden başlamak. Gerçekten çok zor. Her şey hem kazanmak hem de kaybetmek var yani. İşte alıştığın büyüdüğün yeri kaybediyorsun alıştığın görmek istediğin görmek insanları onlar da artık görmüyorsun üzgün oluyorsun. Hem de kazanmak işte burada yeniden başlangıç bir hayat bir fırsat oluyor ama kaybetmemek çok iyi oluyor. (K15)”

“Çok ağladım. Evimi terk ettim hayallerim her şeyi bıraktık arkamızda ama hayatımız daha değerli daha önemli. O yüzden çıktık. Çok üzgün ve mutlu karışık. Yani üzüldüm ama çocuklarımın yaşaması için o kararı verdim. Çok üzüldüm ama çocuklarım için mutluydum çünkü güvenli olacaklar. (K9)”

“İyi bir hissetmek hissettim. Burası bizim için daha iyi. Savaştan çıkacağız. Savaş yok artık. Burada daha iyi öyle düşündüm iyilik düşündüm. Zor bir hissetmek hissettim. Takıldı ya ağlayacaktım. (Boğazını eliyle sıkıp gösteriyor). Ülke bırakacağım, bizim evimiz, bakkalımız her şey bizim orada çok akrabamız var komşularımız var, kardeşlerim var. Güzel bir hissetmek hissettim. Çünkü sabah uçak sesleri yok. (K5)”

Katılımcılardan bazıları anavatanı bırakmanın oluşturduğu yoğun üzüntü duygusunu ifade etmişlerdir.

“Sanki bir parçam orda bırakmışım buraya gelmişim gibi öyle hissettim yani. Yani üzüldüm çok üzüldüm. Yani bir şey hem kaybetmişim hem de kazanmışım gibi hissettim yani. (A15)”

“Yani baktım öyle ben yani bu benim vatanım nasıl büyükler yaptı böyle yani 6 yıl oturdum arkadaşlarım vardı. Baktım öyle yani çıktığımızda her şey bırakıyoruz üzüldüm. Her insan üzüldür. (A8)”

“Toplandıktan sonra her şeyi bıraktık ne istediler bizden. Oyuncaklarımız için çok ağladık. Çünkü onlar bıraktık. Ben şey arkadaşlarıma çok üzüldüm. Çünkü onları bırakacağım başka yere gideceğiz. Yani o anda hiçbir şey düşünmüyorduk yani ülkemizi bırakacağız. (A3)”

“Türkiye’ye geldiğimizde sınıra gelmeden önce böyle baktık ah Suriye böyle toprak aldım böyle zor yani. (A9)”

“İnsan şey vatanından ayrıldığında bir anne ve çocuğu gibi ayrılıyor. Zor çok zor. En çok şey kalbim kırık gibi çok üzüldüm. Ailem orda kaldı. Yani en zor bu hayatta ayrılmak. Çok üzgündüm biraz da sinirli ama en çok üzgündüm. Ailem orda hepsi ağlıyorlardı. Bu nedenle en çok üzgündüm. (K6)”

“Evimizi bıraktık. Çocuklarım okuldaydı okulu bıraktılar. Bir şey kalmadı yani. Rüyasız yaşadım. Umutsuz kaldım. Savaş gelirse yani umutlarım hep ölmüştü. (K7)”

4.3.2. Özlem

Katılımcılar arkadaş, ülke, aile ve geride bıraktıklarına yönelik derin özlem duygusu hissetmişlerdir. Adölesanlarda ve annelerde anavatana karşı özlem ortak bir duygu olmuştur. Adölesanlarda ayrıca arkadaşlarına yönelik yoğun bir özlem duygusu ön plana çıkarken, annelerde geride bıraktıkları ailelerine yönelik yoğun bir özlem duygusu ifade etmişlerdir.

“O anda anlamıyorum ne demek ülkemiz bizim öyle falan. Sadece ben üzüldüğüm için şey öyle sevdiklerimi bıraktığım için ondan üzüliyorum ama ülkemi bırakıp öyle çok o hissi bilmiyordum. Şimdi hissediyorum zaten, şimdi özliyorum. O anda bilmiyordum yani. (A10)”

“O gün gideceğiz yani eşya toplamaya başladık ama her şeyi orda bıraktık. Toplandıktan sonra her şeyi bıraktık oyuncaklarımız çok ağladık. Çünkü onlar bıraktık. Ben şey arkadaşlarıma çok üzüldüm. Çünkü onları bırakacağım başka yere gideceğiz. Yani o anda hiçbir şey düşünmüyorduk yani ülkemizi bırakacağız böyle özleyeceğiz. (A3)”

“Çıktım sonra sanki şey içimden bir şey gitti orda kaldı öyle bir his oldu. Çok zordu. Hala bir videoya baktığımda içim ağrıyor. Sokaklarını, evlerini bambaşka özledim. (A4)”

Annelerden bazıları Suriye'deki ailelerine destek olamadıkları için kendilerini stres altında hissetmişlerdir. Geniş aile üyelerinin yokluğu Suriyeli kadınların en önemli eksikliklerinden biri olduğu ifade edilmiştir.

“En çok şeyle zorlandım annemle uzak kaldığım için. Annem 6 yıl oldu hala hiç görmedim. Abim de şehit oldu onu göremedim. Halep'te şehit oldu ve ben Türkiye'deydim göremedim onu. Ben hamileydim. Çok kötü oldum (duraksadı). Ailemi özledim. Sadece şöyle düşünüyorum şu anda bir fırsat olursa sadece annemi gidip annemi ve ailemi görüp gelmek istiyorum. (K1)”

“Vatan zaten bütün bir güvenç insana. Ya evi bırak, eşyayı bırak, parayı şunu bunu bu bizim vatandı. Burada ne kadar yer sahibi olsak da ne kadar güzel yerlerde çalışsak da iyi yerlere gelsek de bir ucumuz kırık hep. Çünkü bu yer bizim değil. Yani böyle bir heykel gibi biz üstüne bir şey yapmışız öyle. Sesten, gürültüden açıklıktan üzüntüden birilerini kaybedeceksin diye. Yani bence bir ortadan bölünme gibi oldu. Tam ben bir insanım ya. Bir yarımız orda bir yarımız burada. Şimdi ben ne kadar oldu Suriye'ye gitmiyorum. Şimdi gitsem toprağına bassam böyle ağıt yaksam yani ağlasam gelecek yüreğim böyle güpür güpür atacak. Bir özlem bir de acı var. Bir sevinç bir de kırgınlık var. Hepsi bir arada. Ya ailemi gördüm sevindim bir arada tekrar olduk. Bir arada da evimi bıraktım. Vatanımı bıraktım. Bir de ne olacağını da bilemiyorum. (K11)”

“Ağlıyorum, özlüyorum ülkemi. Çocuklarımla beraber otururken sofraya büyük oğlum yok burada. Almanya'ya gitti o da kaçak gitti. Çok üzüliyorum. (K9)”

“Alıştım Türkiye'ye ama ülkemin özlemini çekiyorum. Suriye'de ölmek istemiştim. Türkiye ile Suriye aynı şehir aynı ülke ama işte bizim ülkemiz yani onun için istiyorum. Ailem için. Sadece erkek kardeşlerim orda. İkisi burada ikisi Suriye'de. Savaştan önceki tüm Suriye'yi özledim (ağlıyor). (K7)”

4.3.3. Geri Dönme Umudu

Katılımcıların çoğu sadece gerekli eşyaları alarak evlerinden ayrılmışlardır ve Türkiye'de geçici olarak kalacaklarını düşünmüşlerdir.

“En çok hemen eşyalarımızı topladık. Evde temizlik yaptık sonra çıktık. Mesela daha dönecek öyle sandık. Birkaç ay mesela birkaç yıl bir yıl yoksa birkaç ay sonra döneceğiz sandık onun için. (A5)”

“Buraya sadece 4 ay için geleceğimiz için okuldan bir kâğıt aldık yani mesela ben 4 aydan sonra buraya gelip devam edeceğim ama işte dönmedik böyle (A6).”

“En lazım eşyaları topladık bir çanta. Çok fazla eşya getirmedi. Birkaç ay daha Suriye 'ye dönüyoruz öyle sandım. Şimdi yedi yıl oldu. (K5)”

“Yaşamak yani hayatım devam edecek yani bir şey istemiyordum sadece böyle. İlk önce şey düşündük kısa bir zaman gelecek ve döneceğiz yani böyle uzun zaman hayat boyunca gelmedik. Sadece küçük bir süre Suriye iyi olacak ondan sonra döneceğiz geri ama böyle çok yani. (K9)”

Anne katılımcılardan biri son ana kadar geri dönme umudu olduğunu ifade etmiştir.

“Son ana kadar çok üzgündüm. Şey Suriye 'deyken çıkmak çıkmadan önce bir umudum vardı yani. Allah son anda kalacağız ondan sonra yola çıktığımızda yolda hep rahattım yani kalbim bir an döneceğiz diye. Ondan sonra Suriye 'den çıktığımızda biraz üzgündüm yani umut kalmadı. (K6)”

4.4. Yeni Ülkeye Yerleşmenin Sancıları

Katılımcılar yol boyunca birçok zorluk yaşayarak ulaştıkları yerde de birçok zorlukla karşılaşmışlardır. Buna göre dördüncü üst tema olan yeni gelinen ülke, adölesanların ve annelerinin Türkiye'ye yerleşme sürecinde ve sonrasında yaşadıkları deneyimleri ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu üst tema yedi alt temadan oluşmaktadır: 1) Yeni ülkede ilk zamanlar, 2) Dil bilmemek, 3) Farklı eğitim sisteminin bir parçası olmak, 4) İş ve ekonomik sıkıntılar 5) Zorbalık ve ayrımcılığa maruz kalmak, 6) Savaşın uzamış etkileri, 7) Adölesan evlilik. Bu alt temalar aşağıda özetlenmiştir.

4.4.1. Yeni Ülkede İlk Zamanlar

Katılımcılar Türkiye'ye vardıklarında hayal kırıklığı, iletişim kuramama sorunlarını yaşadıkları öte yandan güvenli ortama kavuşma, su ve elektriğe kavuşma sevincini yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan bazıları Türkiye hakkında daha önce televizyondan edindikleri izlenimler doğrultusunda beklentilerini karşılanmadığını ifade etmişlerdir. Adölesanlar dil ve yaşam koşulları ile ilgili hayal kırıklığı ön plana çıkarken, annelerde dil bilmemenin etkisi ile yaşadıkları yabancılik hissi ön plana çıkmıştır. Anlatılar farklı bir ülkeye kaçmanın ilk zamanlarda onları önemli bir güç kaynağı olan iletişimden mahrum bıraktığını göstermiştir.

“Açıkkası daha güzel bekliyordum. Hani televizyonda gördüm ya daha güzel zannettim. Ama yani oradan daha iyi. Biz baktığımızda güzel evler falan oluyordu. Ben zannettim herkes öyle şeylerde yaşayacak falan. Öyle olmadı. Yani daha farklı ama güzel ama daha farklı. Televizyonda daha lüks evler var. Hizmetçiler var. Ben de öyle zannettim. Bizim hizmetçilerimiz olacak. Küçüktüm ya öyle düşünüyordum ama öyle değilmiş. (A4)”

“İlk geldiğimizde çok güzeldi. Yani havuz falan gördük çok güzel vay. Gördüğümüz filmler gibi ama sonra yaşayacağımız yerlere geldik. Köy gibi geldi. Suriye’de öyle evler falan yok yani. Köy gibi geldi bana. (A10)”

“Daha önce sadece televizyondan biliyoruz, mesela öyle filmler Arapça konuştuğu için mesela Türkiye nasıl oldu ben dil Arapça sandım öyle. Mesela okullarımız filan hiç bahsetmediler. İnsanlar Arapça konuşuyor öyle bekledim böyle beklemedim. Başka insanlar çok öyle garip hissetmeye geldi. O hissetmeyi unutmuyorum. Çünkü öyle şey nasıl başka bir insan ben öyle hissettim. Çünkü buraya hepsi garip insanlar mesela dil çok zor oldu. Çok öyle nasıl, nasıl konuşuyorlar nasıl hayatımız başka ülke. (A5)”

“Ben gerçekten yabancı bir kadını. Yani o adam hiçbir şey yapamıyor. Nasıl konuşacağım bilmiyorum. Mesela yani defol git bilmiyorum nasıl söyleyeceğim. Ben gerçekten yabancı bir insanım. İlk sene oldu sonra öyle bir şey olmadı. (K5)”

“İlk geldiğimiz yerde dil için bunlar nasıl konuşuyorlar. Kendimi çok şey hissettim bu dünyada hiçbir şey bilmiyorum. Öyle bir şey. Garip şeyler diller insanlar

böyle yani. Güvenli bir yerdi ilginç insanlar yoktu. Çünkü üç yıl orda kaldık o insanlar görüyorduk. İyi bir şey hissettim kötü bir şey hissettim yani her his geldi. (K3)”

Katılımcılar yoğun savaş ve korku ortamından geldiklerinden Türkiye’de ilk zamanlar rahatlama ve güvenlik duygusu hissetmişlerdir. Elektrik ve suya kavuşmanın mutluluğunun yanı sıra savaş yıkıntılarından çıkarak temiz alanlara kavuşmanın mutluluğunu ifade etmişlerdir.

“Şey ben dedim çok temiz ya. Suriye’deyken bütün evler yıkıldığı için bütün sokaklar kirliydi. Ben şey yürüyorum bakıyorum ne kadar temiz bahçeler var. Temiz salıncaklar var. Yani çok mutluydum öyle bakıyorum. (A3)”

Çok mutlu oldum çünkü savaşın altından çıkıyorsun artık rahat. Daha mutlu olacağım diye düşündüm. İlk Antep’e girer girmez çok mutlu oldum. İçimde serinleşti. Böyle hissettim. Ben çok küçüktüm bunları düşünmek yaşında değildim. Sadece buradan çıkıp o bomba seslerini duymamak için. (A11)”

“Su var elektrik var güven olacağız çocuklarım okula gidecek. Kötü yerden insan böyle tuttu iyi bir yere koydu öyle hissettim kendimi. Hatırlıyorum böyle şaşkın bakıyorum elektrik var su var. Birinci gece çocuklarım uyumadı elektrik var, internet var nasıl var (K8).”

“Ben ilk geldim iki ay falan sinirliydim. Çünkü ora alıştım çok ses var her dakika bomba var. Hatta ilk geldiğimde burada benim sesim çok yüksekti. Türkler bana bakıyor nasıl neden yüksek konuşuyor. Ben bilmiyordum. Biz genellikle yüksek sesle konuşmuyoruz ama savaşta bağırarak konuşuyoruz çok ses vardı savaşta (K15).”

“Savaş pek kalmamış öyle hissettim. İlk geldiğimizde yattım böyle kalktım daha rahat hissettim. Savaş yok, vuran yok, uçak sesleri yok. Daha iyi bir hissetmek hissettim. (K5)”

Annelerden bazıları ilk geldiklerinde farklı bayrak ve farklı dil ile karşılaştıklarında yaşadıkları özlem ve hayal kırıklığı duygularını ifade etmişlerdir.

“Türkiye’nin bayrağını gördüğümde ağladım Suriye’yi terk ettiğim için. Çocuklarım için savaş olduğu için korkmaktan için devam ettik buraya geldik. (K7)”

“Şey Kilis geldiğimizde ilk orda Arap şarkısı duymuştum. Ondan sonra burada da mı Arapça biliyorlar ondan sonra hemen Suriye’yi hatırladım ailemi falan ağlamaya başladım. Çok üzgündüm. Burada başka bir dil var. Bir buraya geldiğimizde hiçbir şey anlamıyorduk mesela anlatamıyorduk. (K6)”

4.4.2. Dil Bilmemek

Türkçe bilmemek bu çalışmadaki katılımcıların çoğunu Türkiye’ye ilk taşındıklarında etkilemiş ve bazılarını burada bir süre ikamet ettikten sonra bile etkilemeye devam etmiştir. Dil bilmemenin, yeni gelenlerin hayatlarının birçok alanında etkileri olmuştur. Katılımcıların her biri, farklı seviyelerde dil eksikliğinden benzer şekilde etkilenmiştir. Adölesanlar dil bilmemenin etkisiyle dışarı çıkamamış ve okulda başarısız olmuşlardır. Anneler ise dil bilmemenin etkisiyle yoğun yabancılık duygusu hissetmişlerdir.

“İlk geldiğim gün beşinci sınıftaydım. Sınıf çok kalabalıktı. Geldim. İlk geldiğimizde Suriyeli olduğum için herkes merhaba falan hoş geldiniz dediler ama ben hiçbir şey anlamıyorum. Sadece bağıyorlar. Öyle gördüm çok korkmuştum ne diyorlar diye. Öyle geçti gün ama eve geldikten sonra acaba ne dediler acaba ne düşündüler benim hakkımda. (A1)”

“Hiç evden çıkmıyorduk çünkü dil bilmiyorduk. Hiç evden çıkmıyorduk yani iki yıl evde oturduk çıkmadık. İlk öğrendiğim Türkçe kelime ‘bilmiyorum’, İlk öğrendiğim cümle de ‘Türkçe bilmiyorum’ oldu (A3).”

“Hiçbir şey anlamıyorum konuşuyorlar beni mi konuşuyorlar kim konuşuyor bilmiyorum sadece böyle bakıyorum. (A9)”

Adölesanlar genellikle dildeki zayıflık nedeniyle okullarda başarısız olmuştur. Dil ile ilgili yaşadıkları sorunlar nedeniyle daha fazla çaba harcamak zorunda kalmışlardır.

“Okula geldiği zaman ağlıyorum hiçbir şey anlamıyorum çünkü 9. sınıf. Bir hoca önümde konuşuyor konuşuyor hiçbir şey anlamıyorum ve 12 dersim var. Yetiştirmem gerekiyordu. Yine tekrar ediyordum. Her gün 50 kelime ezberledim.

Ondan sonra cümle falan kitap getirdim. Sözlük getirdim. Ezberledim ve Türkçem daha iyi oldu yani. Bir yandan dersler bir yandan dil çok zor oldu hoca geliyor anlatıyor anlatıyor ben hiçbir şey anlamıyordum. Böyle eve gidiyorum hiçbir şey anlamıyorum kitaplar var eğer geçemezsem kalacağım yani sınavda ama çalıştım işte bize biraz hocalar yardım etti Suriyeli olarak yani bu çıkacak ezber bu ben çeviriyorum ezberliyorum ondan sonra geçtim. (A9)”

“Başka bir hayat, insanlar farklı dili farklı mesela okullar çok farklı bir de onun için çok zor geldi. Suriye’de 3. Ve 4. sınıf okudum. Şimdi 10. sınıfa gidiyorum. Mesela dersler bizden daha farklı çünkü başka bir dil. Mesela dersler dil daha zor anlamak. Şimdiye kadar zorluklarla karşılaşıyorum. Ders anlamak çok zor. Çok kötü bir his. Suriye’de biz çok çalışkandık. Okumayı çok seviyorduk. Burada çok zor oldu bize. Mesela hiçbir şey anlamıyoruz. Zorunda bir şeyler anlıyoruz. (A5)”

“Okula giriyordum hiçbir şey anlamıyordum. Çıkıyordum öyle sınavları da yapıyordum ama sadece işaretliyordum. Hiç çalışmadım hiç bilmiyorum kitaplarım bile yoktu. Birinci sınıfta izliyordum Türkçeyi nasıl konuşuyorlar diye. Öyle bu şekilde öğrendim. Bizim sınıfımızdaki Türkler öğretmenler onların konuştuğu gibi ben de konuşmaya çalıştım. Öyle öğrendim. (A1)”

“Bir şey konuşamıyordum dersleri anlamıyordum ağlıyordum gecede mesela çalışmadığım için. Okulu seviyorum okulu bitirmek istiyorum ama çalışamıyorum anlamıyorum bu nedenle çok ağlıyordum gecede çalışmadığım için ama sonra daha iyi oldu. (A6)”

“Okulumuzda ben 9. sınıf geldiğimizde ilk geldiğimde ben alfabeyi falan hiç bilmiyordum yani zaten. Bize ayrı bir sınıf tuttular. Bize anlattılar bir hoca getirdiler. Öyle çok iyi anladım. Biraz kendimi geliştirdim. Yıl yıla daha öğrendim. (A10)”

Anneler dil engeline rağmen ayrıca, dil engeli ne olursa olsun, Türkçe konuşanlarla arkadaş olmaya hevesli olmuşlardır. Anneler işaretle anlaşmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

“Gurbet hissettim. Biraz dil zorunda tuttu. Çünkü eğer Arapça konuşsaydık daha iyiydi. Yani öyle daha gurbet hissetmiyorsun o kadar. Başka bir dil başka bir hayat başka insanlar daha zor geldi. (K5)”

“İlk girdiğimizde sınırlarda polis vardı. Bize konuşuyordu biz böyle bakıyorduk ne diyor acaba. Çantaları yanınıza koyun diyordu galiba biz de hep böyle bakıyorduk anlamıyorduk. (K1)”

“Yani farklı hissediyorum garip ve zorlu hissediyorum. Çünkü yaşadığım bölgede onların dilin bilmiyorum. Komşular benim anlamadığımı gördüğünde işaretlerle anlaşıyorlar. Yani konuşmuyorlar. Benim Türkçe konuşamadığımı biliyorlar işaretlerle anlatıyorlar. (K2)”

“Dili anlamayınca başım ağrıyor ve karşımdaki insana işaret yapmaya başlıyorum. Arapça konuşmaya başlıyorum. Ben ne yapıyorum ya öyle diyorum. (K3)”

“Çok kötü. Oğlum İngilizce biliyordu o daha rahattı. Ben çok kötü hissediyordum. Aynı Türkler gibi hissediyorum. Bir şey anlatmak istiyorlar kızıyorlar ben de öyle hissediyorum. İşaret ile anlaşıyorum. Benim sözcüklerimin yarısı Arapça yarısı Türkçe. Bahar teyze söylemiştim ya ben yarı Türkçe yarı Arapça konuşuyorum o anlıyor. Çok işaret kullanıyordum öyle (K15)”

“Biraz sinirim bozuluyor hiçbir şey anlamıyorum çünkü karşı konuşuyor konuşuyor hiçbir şey anlamıyorum ama yani aklıma koydum bir şeyler. Mesela pazarda işaret ediyorum mesela 3 lira 2 lira. Çocuklarımı alıyorum yanıma anlaşmak için. (K9)”

4.4.3. Farklı Eğitim Sisteminin Bir Parçası Olmak

Adölesanlar ev sahibi ülkede yeni okula uyum sağlamada zorluklar yaşamışlardır. Savaş sonrası eğitimde aksamalar bazı sınıfları okumadan geçmeleri ve seviyelerine uygun olmayan sınıflarda okumalarına neden olmuştur. Bu durum uyum sağlamada önemli bir zorluk oluşturmıştır. Ayrıca uyum sağlamada önemli zorluklardan biri de ev sahibi ülkenin dilini öğrenmek olmuştur. Çocuklar yeni bir ülkede, alışıldık okul rutinleri dışına çıkma ve seviyelerine uygun olmayan sınıflarda eğitim alma ile ilgili sorunlar yaşamışlardır.

“İlk geldiğimde 5. sınıftaydım ve bizi istemiyorlardı okulda. Küçüksün diyor. İlkokula git diyor. İlkokula gidiyorum kabul etmiyorlar büyüksün diyorlar. Çok üzüldüm. Ağladım sonra da tamam 5. sınıfı ikinci dönem başladı ama listede adım yok yani. Gidiyorum okula ama adım yok listede. 6. sınıfa kadar adım listede oldu. (A1)”

“Burada birkaç yıl hiç okula gitmedik. Okula kayıt yaptırmadılar. Çok zor bize yapmadılar çünkü biz dördüncü sınıf beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci hiç okumadık. İlk önce biz okula gittik şey kayıt yaptırmak istiyoruz yaşıımız 14 idi. Hatta ben 7. sınıfta okumak istiyordum 9’da okumak istemiyordum. Çünkü çok yüksek sınıf dedim. Ama onlar şey senin yaşıın 14. 9. sınıfta kaydetmek lazım dedi. Çok zordu. Ben şey dedim keşke okula gitmeseydim keşke kayıt yapmasaydım. Gerçekten çok zor şeyler gördüm yani ben hayatta bunları yapamam. Dersler çok zordu. Dil anlamıyorum. Bunlar ne yani. Keşke gitmeseydim keşke dedim. Sonra yavaş yavaş alıştım. (A3)”

“Orada 5. sınıfı okumuştum burada 9. sınıfa geçtim. Önce 5. sınıf’a aldılar beni. Dediler Türkçeye alış insanlara alış sonra. Bir yıl kaldım sonra yaşıımdan dolayı bizi 9. sınıfa koydular. Dediler çok yıl gidecek senden. O yüzden koydular beni. Yani iyi yaptılar ama alt yapı yok. Bir yıl kaldım zaten 9. sınıfta beceremedim öyle. Dersleri anlıyorum ama yapamıyorum. (A4)”

“Suriye’den gelince orda 5. sınıfa kadar okumuştum. Sonra buraya ilk geldiğimde zordu hiç Türkçe bilmediğim için çok kötüydü durum. Sonra okulu bıraktım. Çünkü yani hiç faydası olmuyordu. İlk önce okulu bırakmışım Türkçe bilmediğim için öğrendikten iki sene sonra okula geri döndüm. Ben de şey 6. sınıfa kayıt olmak istedim ama olmadı. Çünkü yaşıım büyük olduğu için. 8. sınıfa kayıt oldum. Hem de biraz kötü olduğunu hissettim. Konuşmayı bilmek ayrı ders yapmak çok ayrı. Mesela ben Türkçeyi anlıyordum ama dersleri okurken ya da soruyu okurken hiç anlamıyordum ne istediğini zordu. Arkadaşlarıımdan destek alıyordum. (A15)”

“Çok gezdik bu sınıf olmaz bu sınıf küçük yaş dedik. Ben büyüdüm küçüklerle okumam dedim çok zor oldu. İlk önce Arapça bir okula gittim. Arapça Türkçe beraberdi çok iyiydi. Valla zor olacak dediler. Orda 2. sınıf okumuştum. Burada 9. Sınıftan başlamak çok zor olacak dediler. (A14)”

“Okula ilk başladığıımda ben en büyükleriydim kızlar arasında. Yani ben 14 yaşıındayım 15 mi 14. Türk arkadaşlarıım 12-11 yaşıındaydı. 5. sınıf ben onlardan büyüğüm. Beni abla abla diye çağırıyorlar sınıfta. Ya çok zoruma gitmişti. (A11)”

4.4.4. İş ve Ekonomik Sıkıntılar

Katılımcılardan bazıları iş bulamadıklarını ve ekonomik sıkıntılar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ekonomik zorluklar ve kefil bulma ile ilgili sıkıntılar nedeniyle ev

bulmada zorluklar yaşadıkları ve buldukların evlerin de küçük ve kötü evler olduğunu ifade etmişlerdir. Anavatanlarında evlerinin olması ve kendi işyerlerinin olmasını konforlu yaşam olarak tanımlamışlardır, ancak anavatanlarını terk ettiklerinde bunlar kaybolmuştur. Annelerde uygun evde oturamama ve iş bulma ile ilgili yaşadıkları zorluklar ön plana çıkarken adölesanlarda annelerinin yaşadıkları zorluklar karşısında çaresizlik duygusu ön plana çıkmıştır.

“Türkler iyi bir hayat yaşıyorlar ama annem de onları anlamıyor onlar gibi yaşamak isterdi iyi bir hayat kurmak isterdi çok üzüliyor bence. (A1)”

“Biz buraya geldiğimizde hiçbir eşyamız yok. Ev yani hiçbir şey yok. Boş yani. Bizim eşya getirdik eşyalar mesela elbise, birkaç yatak öyle Suriye’den getirdik. Diğer eşyalar buradan. Buraya geldiğimiz zaman ev çok küçüktü. İlk geldiğimiz evde banyo ve tuvalet aynı şeyde. Çok zor geldi bize. Mutfak yok. Nasıl anlatayım. Mesela kapıya girdiği zaman mutfak öyle sadece öyle annem çok üzüliyordu. Ben ne yapayım hani ben ne yapayım. (A5)”

“Ben annem ve abim hurda toplamaya başladık. Bunları topluyorduk satıyorduk. Bu parayla yaşıyorduk öyle. Bazen de pazardan eskiden şey bitince çok bırakıyorlardı yemek işte. Biz bunlardan alıyorduk. Ama şu anda yapamıyoruz öyle bilmiyorum yani şey çekiniyoruz. Burada biz ilk geldiğimizde hiç Suriyeliler yoktu sadece biz. Utanıyoruz artık. (A15)”

“Bu ev dördüncü evimiz. İlk geldiğimizde eşimin ablasıyla oturduk. İkinci evimiz yıkıldı. Sonra eşimin kardeşinin evine geldik sonra çıktık. Başka bir eve gittik orda çok böcekler vardı. Şimdi beşinci evimiz. Şimdi evimiz çok kötü suyu yok. Çok soğuk bir ev. (K3)”

“Ankara’ya geldim. Durumumuz yoktu taşınamadık. 3 ay kaynanamın yanında kaldım. Baya zor yani. Çünkü ben bir aileyim. Aile ailenin üstüne sıkıntılar iş yok para az. Yani çok zor şeyler geçirdik. (K11)”

“Yeni bina yaptığımızda taşındık sadece 6 ay oturduk. Ondan sonra geldik buraya. Yeni evimiz vardı ama burada eski evler var. Eski ve biraz çok tamir istiyor. Temizlediğimde ağlıyordum. (K6)”

“Savaştan önce durumumuz çok iyiydi. Eşimin kendi ailesiyle iş yeri vardı. Burada eşim oturuyor iş bulamıyor artık işi de kalmıyor şey eşim ve ben sorun yaşıyoruz nasıl ev kirası ödeyeceğiz. (K1)”

“Eşim çalışmıyor iki sene önce çalıştı ondan sonraki sene çalışmadı bulamıyor çünkü yaşı büyük biraz diyorlar. Küçük istiyorlar. Evimiz çok iyi değil biz mesela eve gireceğiz Türk kefil istiyorlar. O yüzden bazı evler biz kim kefil edeceğiz. Yabancı olduğumuz için kim kefil olacak ki bize. (K9)”

Günlük ev masraflarını karşılamaya yardımcı olmak için bir gelir elde etmeleri gerektiğinden çocukların eğitimleri sekteye uğramıştır.

“Büyük kızlarım okumadı çalışmaları lazımdı geçinemiyorduk. (K7)”

“Yani mesela şey öyle kadınlara göre bir iş varsa daha iyi olurdu ama yok yani çalışacaksa erkekler çalışacak çok zor. Zorlanıyorum. Öyle bir şey varsa sadece kadınlara da iş olsa daha iyi olurdu. Çünkü Suriye’de çalışmıyordum ama yaşıyorduk ama burada zor oluyor. Burada oğlum çalışıyordu okulu bırakıp mobilyacıda çalıştı. Okulu bırakmasaydı biz yaşayamıyorduk. Çalışmak zorunda kaldı. (K10)”

4.4.5. Zorbalık ve Ayrımcılığa Maruz Kalmak

Katılımcılardan bazıları yerel halk ile ilişkilerinin çok iyi olduğunu belirtse de bazıları zorbalık, ayrımcılık ve kötü muameleyle maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Adölesanlar okul ortamında, anneler parklarda ve pazarlarda ayrımcılık zorbalığa maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

“Bizim yanımızdakiler Türk olduğu için hiç Suriyeli yok. Ben hiç kimseyi anlamıyordum Türkleri. Bizimle konuşmayı istemiyorlardı. Bilmiyorum belki Türkçem iyi olmadığı için yani 7. sınıfa kadar hiç. Türk arkadaşım var ama çok az. Hani benimle de yürümek istemiyorlardı. Okulda ben 6. sınıfta kapalıyım. Benimle dalga geçiyorlardı. Bizim okulumuzda 8. sınıfa kadar hiç kapalı kız yok. Sadece ben olduğum için Suriyeli olduğumu biliyorlar. Bazen dalga geçiyorlar. Bazen rahatsız ediyorlar. (A1)”

“Şimdiye kadar Türk arkadaşım olmadı. Onlar belki bizi istemiyorlar belki de biz onları istemiyoruz bilmiyorum yani gerçekten. Mesela öğretmen sen burada otur Türk öğrenci ve Suriyeli öğrenci Türk öğrenci istemiyor. Bizi sevmiyorlar. Bazen öyle olduğu zaman döndüm eve çok üzüldüm. Oturdum ağladım yani neden öyle biz. Neden biz ülkemizden çıktık. Neden çok yani üzüldüm. Mesela bizim şimdi okulumuza şey soruyorlar. Sizin Suriye’de ev var mı? Çok saçma sorular soruyorlar bize öğrenciler. Sizin Suriye’de defter var mı kalem var mı? Biz böyle bakıyoruz bunlar ne konuşuyor. Yani şey hatırlıyorum ben öyleydin. Acaba Türkiye’de neler var. Yani öyle. Hatta çok defterler getirdim belki orda yok. (A3)”

“Çok yabancı olarak bakıyorlardı. 5. sınıfa gitmiştik. Girdik biz de onlardan büyük olduğumuz için bize abla abla diyorlardı. Çok garipti. Bir de bize hep siz Suriyeli misiniz? Şu sizde var mıydı şu sizde var mıydı öyle soruyorlardı. Ya sanki biz yabaniymişiz hiçbir şey bilmiyoruz gibi öyle hissettim. Siz Suriyeli misiniz siz oradan mı geldiniz. Gidin savaşın diyorlardı. Pis Suriyeliler kokunuz çıkıyor diyorlardı. Diyorlar o kadar istiyorsan git ülkende savaş falan. Ben de diyorum sanki biz kendi isteğimizle mi geldik. (A4)”

“Türkler sinirli oldu neden Suriyeli burada neden burada. Kavga ediyorduk. Türklerle iyi olduk. Önce güzel değildi ama şimdi çok güzel. Büyük olduk yani kavga yok. Konuşmuyoruz biz hak yok. Çünkü bu devlet Türklerin. Biz yani konuşmuyoruz ne konuşacağız. Sadece susuyoruz. Çünkü öğrenciler böyle söylüyor. Susuyorum ama her şey değil. Biraz susuyorum biraz konuşuyorum ne yapayım yani. Öğrenciler diyor bu bizim okul. Buraya geldiniz. Neden Suriye’den buraya geldiniz. Her devlet var. Fransa Almanya neden buraya geldiniz. Üzüliyordum ben de. Türkler kötü çok kötüydü. Çok kötü davrandılar buraya neden geliyorsun burası bizim okulumuz. (A13)”

“6 sınıfta Suriyeliler okuluna gidiyordum önce. Türkler değil Türk Okulu. Gittiğimde hep Suriyeliler var ya güzel oldu. 8. sınıfta Türk okullara gittim. Hep Suriyeli böyle bir şey. Çok üzüliyordum. Tek ben vardım Suriyeli sınıfta. Bir tane daha vardı ama gelmiyordu. O da şey yapıyorlardı. Sen Suriyelisin sen ne bileyim. Birisi poşet şey benim başımda koymaya denedi. Ama ben izin vermedim. Ben çok üzüliyordum korkuyordum bana bir şey yapmasınlar diye. Bu nedenle ben hasta gibi yapıyordum okula gitmemek için. Ama babam biliyordu. (A6)”

“Nasıl anlatayım bilmiyorum. Taciz yaptılar. Adam yani Türkler yani bana yabancı. Ooo bak bak maşallah çok güzel niye yani. Ayıp yani çok ayıp yani ben Müslüman (ağlıyor). Pazarda dokundular bana. İlk geldiğimiz zaman rahat olacak buraya hiç bahsetmedi. Çünkü yabancıyız. İlk kere yabancı olduğumuz için. Mesela yemek, ekmek bakkaldan almaya gittiğimde çok yakındı. Mesela eğer almaya gitti. Erkek görüyor. Laf söylüyor, taciz ediyor. Çok korkmaya başladım. ‘Sen Suriyelisin gel benim param var, şeylerim var’ öyle diyorlar. Suriye’de yani sadece savaş oluyor. Yani insanlar kötülük olmuyor. (A5)”

“Neden geldiniz, neden siz savaşıyorsunuz. Bizim askerlerimiz orada ölüyor böyle. Yani bilmiyorum da. Benim suçum yoktu hissediyordum. Yani benden büyüklerin bunu düşünmesi lazım. Orda öyle aklıma geldi. Neden buradasınız, ne yapıyorsunuz burada, neden orada değilsiniz. Yemeklerimizi aldınız, evlerimizi aldınız böyle. Yolda böyle yürürken bile laf atıyorlardı. Ben hiç cevap vermiyordum. (A11)”

“Etrafımızdaki insanlar Suriyelilerin burada kalmasını istemiyorlar ama bazıları bize çok iyi davranıyorlar bazıları çok kötü davranıyorlar neden bilmiyorum. Öncen ben Iraklı bir okulda yemek yapıyordum. Özel bir okul. Türk müdür vardı. Beni istemedi. Suriyeli istemiyordum dedi. Ben çok seviyordum ama o kötü davranıyordu. Türk çalışan istiyordu. Beni seviyordu ama çalışmamı istemiyordu. (K15)”

“Siz geldiniz buraya daha kötü oldu durumumuz dediler böyle duyduk. Biz sustuk. Gene de yani vatanlarına geldik belki kendilerine de zor geldi böyle yani. Bazıları sevindiler kardeş Müslüman diye. Bizi üzdüler bazıları da işte zor geldi kendilerine. (K14)”

“Suriyeliler niye hep Suriyeliler geldi. Hep hastalık bu Suriyelilerin yüzünden geldi. Ya ben dedim annem Suriyeliler ne yüzünden geldi. Sadece sizin ülkenizde değil her ülkede hastalık var. Suriyeliler bizim okulda okumasınlar. Başka okul yapsın devlet kendilerine gitsin başka okullarda okusunlar dediler. İstemiyorlar bizi. Sizde park var mıydı, siz nasıl giyinirdiniz, sizde ekmek de mi vardı. Yadırgıyorlar. Suriye’de bunlar hep vardı. Sizde de evler var mıydı böyle üst üste yapılma. Vardı her şey vardı. Okul da vardı, su da vardı, elektrik de vardı. Her şey çok şükür vardı. (K4)”

“Buraya ilk geldiğimde her şey yeni. Yeni bir sayfa açtım gibi. Yeni bir mücadele savaş gibi. Burada da biz bize bir savaş kurduk. Ben eşim çocuklarım değişik komşular. Sokakta yürüyorsun sana ters bakıyorlar. Yani bir markete giriyorsun

seninle iki üç çocuk Allah. Savaştan geliyorlar bir de dört beş çocukları var. Yani ne kadar çok çocuk yapıyorlar. Bunlar hiç zihniyetleri yok mu? Ben Türkçe biliyorum ya o yüzden ben bunu hep duyuyorum zaten. Yani bunlar nasıl insanlar ya. Ne kadar bir rahatlık var bunları katmış. Ya burada da bir savaş gibi bize. İkinci savaş oldu burada. Orda bombalardan burada insanlardan. Bizim kültürümüz ayrı onların kültürleri ayrı. Bu savaşın içindeyiz. Türkler de aynı bizde aynı öyleyiz. (K11)”

“Bazı Türkler gerçekten size yabancı gerçekten hissettiriyor. Bazı Türkler diyor ki gidin. Hadi Suriye’ye gidin yallah öyle. Şimdiye kadar şu kelimeyi hatırlıyorum en çok Türklerden hadi yallah yallah öyle. (K5)”

“Buradan (evleri tepede soğuk ve yolu çok kötü) başka bir binaya gitmek istiyoruz çocuklarımın okulu eşimin işi şey biraz korkuyoruz. Çocuklarımın okulu ve eşimin işi daha iyi olacak ama korkuyoruz şey mesela orda kötü bir insan varsa kötülük yaparsa. Bu evden başka bir eve geçmek korku var yani nasıl bir devletten başka bir devlete gideceğiz daha çok korku var. Mesela eşimin kardeşi başka bir binaya gitti. Ondan sonra bir Türk kadın çıktı. Biz Suriyelileri burada istemiyoruz. Siz korona getirdiniz falan. Bu nedenle biz hep korkuyoruz başka bir yere taşınmaktan. Orda mesela insanlardan sen kötüsün sen neden geldin hep duymaktan insan üzüdür. Buraya geldiğimizde insanlar mesela neden kalmadınız Suriye’de neden savaşmadınız ama yani mesela bir şey anlamıyorlar herhâlde, şey bizi bizim başka bir devletle değil savaşımız iç savaş ve mesela Amerika, Rusya falan bunlar destek veriyorlar mesela bizim Esat. Bu nedenle yani bizim başkanımız bizi öldürüyor para için mesela başkan olmak için ama hepimiz kardeşiz yani. (K6)”

‘Suriye’ ve ‘Suriyeli’ kelimelerini damganlanma ile ilişkilendirmişlerdir.

“Böyle Suriyeli Suriyeli Suriyeli böyle diyorlar. Belki yani hepimiz bu kadar insan sen insan ben insan hepsi aynı. Allah aynı o insan o insan hepsi aynı o büyük o küçük aynı. Çok üzüliyorum. Yani ne kadar ben iyi bir insanım siz niye böyle konuşuyorsunuz? (K12)”

“Türkler çocuklar çok dalga geçiyorlar. Siz Suriyeli siz bilmiyorsunuz siz siz siz ya böyle çocuklar işte. Liseye geçtim çok Suriyeli var. Şimdi daha rahat. (A12)”

Geldiğimiz zaman laf atarlar bize Suriyeli olduğumuz için bu kadar. Ağlıyorum ben de. Aaa Suriyeli misiniz hadi geldiğiniz yere gidin. Bakın bakın Suriyeliler çok laf atarlardı kötü laf ben de üzülüyorum. (A8)’’

4.4.6. Savaşın Uzamış Etkileri

Türkiye’de hayata yeniden başlamalarına ve kendilerini güvende hissetmelerine rağmen bazı katılımcıların kendi ülkelerinde yaşadıkları deneyimler onları sık sık rahatsız etmiştir. Katılımcılardan bazılarının tanık oldukları savaş sonrası bazı nesneler savaşı hatırlatmıştır. Uçak, top, güvercin savaşı hatırlatmıştır. Adölesanların anlatıları sırasında verdikleri aşırı tepkilerden bu korkuyu daha yoğun hissettiklerini göstermiştir.

“Savaştan oldu şeyler bazılar geçti bazıları kaldı. Mesela şu anda ben topla oynayamıyorum şu ana kadar. Toptan böyle korkunç gibi bir şey var. Hem ses hem de böyle top görünce böyle bir şeyler hayal ediyorum çok korkuyorum. (A1)’’

“Yani kötüydü. Hep ölümler oluyordu kan kokusu. Kan bile kokuyorsun yani ölümlerden. Çok korkunçtu yani. Ben artık kumru var ya güvercinler onlardan bile korkuyordum artık. Ne geliyorsa ürküyordum yani bu ne savaş mı yine. Şimdi şimdi hala uçağın sesini duyunca çok korkuyorum. Dün de bir patlama sesi gibi bir şey oldu çok korktum. Sanki geri savaş geldi. (A4)’’

“Şimdi bazen biraz şöyle kalbim sıkışıyor uçak görünce. Biraz sonra diyorum ki hayır ya burası Ankara olmaz ama sıkışıyor kalbim. (A11)’’

“Şimdi her uçak geçtiği zaman ben hemen hatırlıyorum öyle ses gelince. Yani bazen yattığım zaman şey görüyorum hala rüyada. Ateş falan yıkıldı. Rüyalar görüyorum hala savaşı görüyorum. (A9)’’

“Geldiğim zaman yani bazı uçaklar geçiyor koşarak anneme diyorum anne uçak vurmaya geldi. Annem diyor yok yok vurmayacak o başka bir yere gidiyor. İlk önce çıktım uçak sesini duydum korktum. Burası tekrar bombalanacak annem dedi yok yok inşallah biz burada güvendedeyiz. Biz küçükken bile yani böyle şeyler görmememiz lazım gördük insan eli yok başı yok. Bizim şimdi korkumuz var öyle şeylerden. (A8)’’

Buraya geldiğimizde uçak çıktığında biraz korktuk. Dayımın çocuğu geçtiğinde bir uçak gördü çok korktu gidin gidin kaçın dedi. (A6)’’

“Böyle hep uçaklar böyle bazen uçak geçer Türkiye de şey oldu. Ben derim aman gene mi savaş çıktı ne yaptı. (K4)”

“Tepede uçak duruyordu gördüm çok korktum. Bazen başkanlar ya da askerler çıkıyorlar uçaklarla şov yapıyorlar onlardan korkmuştum. İşte şey demiştim Suriye’de bıraktık buraya mı geldi peşimden geldiler. Sonra komşu anlattılar işte her iki ay falan öyle yapıyorlar. Biz de anladık. (K15)”

4.4.7. Adölesan Evlilik

Bazı anneler çocuk evliliğinin yoksulluğu azaltacağına ve kızlarını fiziksel ve cinsel şiddet ile karşılaşma ihtimaline karşı koruyabileceğine inanmaktadırlar. Suriye’de erken yaşta evlenmek normal olarak karşılanmaktaydı. Çalışmanın katılımcısı adölesanların ise bu duruma karşı çıkma ve eğitimlerine devam etme isteğinde olduklarını ifade ettikleri görülmüştür.

“Küçük evlenmek burada çok bir tartışma oldu. Annemde, babamda, bende. Akrabalarımız hepsi küçük evlendi. Arkadaşlarımız hepsi şey 7. sınıfta arkadaşlar tanıştık. Şimdi hepsi evlendiler bu bana çok zor oldu. Annem babam dediler ki hayat öyle olacak. Amcamın oğlu ile evlendirmek istediler. Kız evlendirmek mecburuz küçük evlenmeye dediler. Yani o bir şey bana güç verdi. Mesela ben kendim söyledim ben güçlü olacağım. Bana kimse istemediğim bir şeyi yaptıramaz. Ben ne istersem onu yapacağım. Öyle huzur hissederim. Asla öyle küçük evlenmeyeceğim. Çocuk yapmayacağım. (A5)”

“Ablam 15 yaşında evlendi. O kadar evimiz iyi değildi geçinemiyorduk bir de korkuyorduk yeni ülke ne var ne yok bilmiyoruz. Zaten bütün insanlar korkarlar yeni ülkeye gitmek için ne var ne yok korkarlar. O yüzden ablam hemen evlendi. Ben okumak istiyorum. (A8)”

“Eski arkadaşımız var o evlendi ona da gidiyorum. O da benim gibi 18 yaşındaydı akraba olduğu için evlendi. Babasız bir de o dedesiyle sadece kaldığı için o da evlendi. Çok üzüldüm o da ilk başta evlenmek istemedi ama şimdi alıştı. Okulu da bıraktı evlendi ama ben okumak istiyorum. (A7)”

“Büyük kızım 18, ikincisi 15 yaşında evlendi. Suriye’de hep bu yaşta evleniyorlar sıkıntı yok. İkincisi de yeni geldik korkuyoruz falan. Geçinmiyorduk ondan sonra geldi bir adam evlendi yani. (K8)”

“Burada çok çocuk çok kız mecbur yani. Biz burada mecburuz kız evlendirmeye küçük mecburuz. Çünkü biz burada yabancıyız. Onun için insanlar kızını hemen evlendirmeye mecbur oluyor. (K5)”

“18 yaşında kızımı evlendirdim savaşta eşim öldü biz kızlarla buraya geldik zor onun için. Erkeğimiz yoktur eşim ölmüş diyerek zor geldim buraya yani. İşte o mecburiyetten evlendi nasıl yaşayacağız nasıl geçineceğiz diye. Böyle olması gerekti. O ara kendi kendime yetmiyordum daha çocuktu yani. Burada da zor. Bizde adet orda yani Suriye’de yani gelin ederiz. 18 olduğunda gelin ederdik. (K14)”

4.4.8. Sosyal destek

Katılımcılardan bazıları yerleşme ve alışma sürecinde aldığı destekleri ifade etmişlerdir. Adölesanların öğretmenlerden ve komşulardan annelerin komşulardan aldığı desteklerin yaşamlarını kolaylaştırdıklarını ifade etmişlerdir. Ev sahibi topluluk katılımcıların yiyecek, battaniye, ev eşyaları ve özel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmuştur. Ev sahibi toplulukta sosyal destek almaları adaptasyon süreçlerine önemli katkılar sağladığı görülmüştür.

“Türkler bizim evimize çok iyi yani çok güzel eşyalar getirdiler. Evimizi düzenlediler daha güven hissettim. (A11)”

“Bizim ev sahibimiz dedem sayıyorum. Dedem öldü ama dedem sayıyorum onu. Bütün eşyalar çok güzel yeni şeyler getirdiler. Biz çok sevindik. Suriye’de savaş oldu her şey gitti sevindik. (A8)”

“Öğretmenler desteklediler umut verdiler daha çok güven güçlü birisi oldum (A1).”

“Türkler bizim evimize çok iyi yani çok güzel eşyalar getirdiler. Evimizi düzenlediler. Babam çalışmıyordu bize çok yardım ettiler. Bana çok iyi bir his geldi. (A11)”

“Türkler komşularım çok iyiler aşırı iyiler. İlk gün zaten eve gelmişim komşum Türk yaşlı bir teyze hiç demedi Suriyeli Türk demedi biraz ekmek domates biber çay

hemen getirdi. Siz bugün eve geldiniz yorulduunuz diye ne kadar sevindim. O kadar güzel bir düşünceydi ki aynısı da daha duruyor komşum. (K11)”

“Yeniden sıfırla başladık. Sonra da evimiz yanımızda komşularımız vardı bize çok yardım ettiler. Bizim mahallede sadece biz Suriyeliydik. Bize çok yardım ettiler. Battaniye falan getiriyorlardı. Bizi hiç unutmadılar çok iyi insanlardı. (K1)”

“Komşularım çok destek oldular. Benim dil anlamadığımı anlayınca işaretlerle anlaşıyorlardı benimle. Böyle olunca hiç korkmadım sanki ailemle oturuyordum hatta sokağa çıktığımda bana selam verdiklerinde kendi ülkemde hissettim. (K2)”

“Ev sahibimiz bize geldiğimiz zaman eve geldi diyor ki sen benim kızım gibi onlar benim torunlarım öyle söylemeye başladı siz güvendesiniz korkmayın benim buna çok ihtiyacım vardı söyleyince rahatladım. Bu benim için en önemlisi ziyaret ediyor neye ihtiyacın var soruyor çok güzel. Babam vefat etti babam gibi sayıyorum o da öyle diyor. Ben mutlu oldum. (K8)”

4.5. Değişim

Bu üst temada katılımcıların göç sonrası göçmen annelerin ve adölesanların hayatlarındaki değişimler ele alınmıştır. Bu üst tema beş alt temadan oluşmaktadır: 1) Dil öğrenme, 2) Öz farkındalık 3) Sosyal alan, 4) Aile içi rol ve sorumluluklarda değişiklik. Bu alt temalar aşağıda özetlenmiştir.

4.5.1. Dil öğrenme

Katılımcılardan bazıları dil öğrendikten sonra daha rahat dışarı çıktıklarını ve hayatlarının daha kolaylaştığını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bazıları dil öğrenmek için çok çaba sarf etmiştir. Annelerden bazıları Türkçeyi kendi kendilerine öğrenmek zorunda kalmışlardır. Adölesanlar dil öğrendikten sonra arkadaş ve okul konusunda rahatladıklarını anneler ise iş ortamında daha rahat olduklarını ifade etmişlerdir. Dil öğrenmek, izolasyon duygularını azaltarak hayatlarını kolaylaştırmıştır.

“Dili okulda öğrendim. Çok çok istiyordum çünkü çok çok yani. Bir haftada öğrendim okuma yazmayı çok çalıştım o kadar çok istiyordum çünkü. Yani daha rahat konuşuyorum, daha rahat dışarı çıkıyorum ama şey. Okul daha rahat oldu. (A4)”

“Birinci benim için kötüydü çünkü hiç dil bilmiyordum. Sonra alıştığım da öğrendiğimde çok mutlu oldum. Dedim ki keşke çoktan çıkmış olsaydık daha iyiydi öyle. (A15)”

“Her gün kitaplar getirdim aldım. Türkçe öğrenmek için böyle birinci sınıf falan. Her gün oturuyorum iki üç saat öğreniyorum. Youtube açıyorum. Kursa gidiyorum. Öğrenince her şey çok güzel oldu hayat kolay oldu. (A9)”

“Hemen geldim öğrenmeyi istedim onun için öğrendim gitti. Kitap almıştım bir de Türk komşuyla kalıyorum konuşuruz o Arapça öğreniyordu ben de Türkçe. Öğrenince arkadaşım oldu. (A7)”

“Türklerle komşularla hep onlarla konuşmaya çalışıyordum. Sonra dizelerde öğrendim. Sonra en çok işe gittim orda öğrendim. Oradakilerle hep sohbet ediyordum öyle öğrendim. Komşularım artık rahat gittim. (K15)”

“Türkçe bilmiyordum çok zordu. Ben terzide çalıştım üç ay sadece işaret dili kullandım. Düğme istiyorlardı tamam düğme. Ne söylerlerse ben bir saat iki saat o düğme o düğme o düğme, iğne tamam o iğne o iğne o iğne. Patron yani ben anlamıyorum patron kızıyor. Ben tek kelime biliyor o da ben anlamadım. Çok hızlı hızlı konuşuyordu patron. Ben anlamıyordum ağlıyordum. İki kız vardı çok yardım ettiler. Yavaş yavaş öğrendim. Üç ayda hepsini anladım. Çok mutluydum işimde. (K12)”

4.5.2. Öz Farkındalık

Adölesanlardan ve annelerden bazılarında farkına vardıkları güçleri ön plana çıkılmıştır. Zorluklarla mücadele etmek, iç güçlerinin farkına varmalarını sağlamıştır. Güçlenme daha fazla özgürleşme ve daha fazla zorlukların üstesinden gelme anlamına gelmiştir.

“Suriye’de hiç konuşamıyorum. Biraz şey zayıf utangaç ama buraya geldiğimde zayıf şey görüyordum kendimi ama ondan sonra böyle daha güçlü daha iyi burada hissettim. (A2)”

“İnsan zorlukla karşılaştığında daha güçlü oluyor. Kararları daha doğru. Mesela ben şimdi kararlarımı daha doğru olacak. Annem ve babam olmadığında

mesela benim kendimi itimat edebilirim ve şey daha şey haklarımı savunabilirim. (A6)”

“Hayallerimiz öyle mesela güçlü bir kız olmak o da çok hayal ettim. Öyle hep düşünüyorum öyle bir şey. Çünkü vatani bıraktın öyle çok zayıf bir insan oluyorsun. Hiç güçlü olmayacaksın. Mesela buraya yabancıyız. Onun için mecburum ben buraya güçlü olmak çok mecbur olmaya öyle. (A5)”

“İnsan yaşadığını hissediyor ama savaştan önce kadınlar hep ne yapsa olmaz ne yapsa olmaz. Burada daha bir kendime özgüvenim geldi kadın olarak. Hayata daha bir başka bir gözle bakmaya başladım ama illaki daha eskinin etkisi de var. Ya o eskiden bir türlü kurtulamıyorum ama yeni güzel şeyim de var hayata. (K11)”

“Burada şey daha güçlü hissediyorum kişilik olarak çok şey uğradım. Daha güçlü hissettim Suriye’de daha zayıf olarak görüyordum. Burada daha şey gördüm gittim geldim böyle daha güçlü hissettim. Yani zorlukta daha güçlü oldum tecrübeli oldum. (K9)”

“Gerçekten kendimi güçlü hissediyorum. Çünkü bir ailemiz var savaş yaşadı. İnsanlar savaştan başka şeyler çekti ben hep evde kaldım. Çocuklarımız onun için kendimi güçlü hissediyorum. Mesela yolda çıktık daha güçlü olduk buraya geldik daha güçlü olduk. (K5)”

4.5.3. Sosyal Alan (çalışma, sokağa çıkma)

Annelerden bazıları sosyal alanda ve çalışma hayatında kalıplaşmış toplumsal cinsiyet rollerine meydan okuyan geniş sorumluluklar kazanmıştır. Adölesanlar sosyal alanda daha da özgürleşmişlerdir.

“Suriye’de kız olduğum için işte bunu yapamazsın ya da en basit şeylerden bile bahsedebilirim. Kızsın diye bisiklet süremezsın. Herkes bakar, herkes güler ama burada hiç öyle bir şey görmedim. Yani hem de şaşırmıştım. Onun için sevindim. Yani burada istediğimi yapabilirim daha özgürüm o benim için çok güzel bir şey. (A15)”

“Ben daha rahat dışarı çıkabiliyorum. Yani ben aslında orada dışarı çok çıkamıyordum. Sadece burada çok dışarı çıkıyorum. Babam her şeye her şeye değil de yani oradaki gibi değil. Burada daha nereye istiyorsan gidebilirsin falan. Ama orda öyle değildi. (A4)”

“Burada çok arkadaşlarım oldu bir de dışarı çıkıyorum. (A7)”

“Hem de bir toplantıya katılırsam çok mutlu oluyorum yemek için ya da konuşmak için. Mesela dün gittik gençlik merkezine orada börek yapmayı öğretiyorlar ona katıldım. Suriye’de böyle bir adet var bayan çalışmıyor. Burada yani çalışabilir. İyileştirmek istiyorum hem de kendi kendimi iyileştirmek istiyorum. Çalışmak mesela. (K15)”

“Ev kirası, elektrik kirasını ben yatırıyorum. Pazara gidiyorum. Çocukları bazen okula götürüyorum getiriyorum yani her şey fark etti. Büyüdüm yani başarmalıyım gitmeliyim gelmeliyim. Eskiden daha korkardım şimdi daha iyiyim bazen akşam çıkarım yani. İşim oluyor yani çocuklar bir şey isteyince gidip alıyorum. Orada eşimle gider gelirdik bir yere gideceksek yani biz her gün her gün çıkmazdık. Dışarı yalnız çıkmamıza orada izin vermezlerdi. (K14)”

“Orada çok dışarı çıkmazdık. Burada dışarı çıkmaya başladık, işe girdim. (K11)”

Bazı katılımcılar için sosyal alanda ve çalışma hayatında yabancı bir ülkede olma duygusu, ebeveynlerin çocuklarını dış dünyadan ve daha fazla zarardan koruma ihtiyacını artırmıştır. Çocuklarını evde tutmak ebeveynlerin çocukları güvende tutmak için kullandıkları bir yöntem olmuştur. Çocuklar annelerinin kısıtlaması ile dışarı çıkma konusunda baskılanmışlardır. Suriye’de kültürel normların getirdiği kurallar iş yaşamında ve sosyal alanda kısıtlanan bazı anneler yeni ülkede de kısıtlanmaya devam edilmiştir.

“Kız kendisine evden çıkmak yok bizde. Şimdi annemle geldiniz bak kendisi evden çıkmak yok diyor, markete gitmek yok korkuyorlar bizden. Erkek gidebilir bir şey olmaz ama kız olunca bizden çok korkuyorlar. Kız olduğumuz için ben onu sevmiyorum. Çünkü annem güvenmiyor çünkü genç kızım. Çok üzülüyorum. (A8)”

“Suriye mesela eğitim için daha rahat normal hayatta daha rahat. Mesela bir yere çıkmak istiyorum arkadaşlarımla bir yere gitmek babam diyor hayır çünkü biz yabancı bir ülkedeyiz. Biraz zor oldu bu şey. (A5)”

“Sizde adamlar kadınlar fark etmez ama bizde çok konuşuyorlar kadınlar için. İş yapmaya günah diyorlar dışarı çıkmak günahdır. Hep evde oturmak onu seviyorlar

ama ben sevmezdim sizinkini daha çok severim. Suriyeliler nasıl düşünüyor onu çok değiştirmek istedim ama herkes benim üzerime geldi onun için. (K7)”

4.5.4. Aile İçi Rol ve Sorumluluklarda Değişiklik

Anneler ve adölesanlardan bazıları Türkiye’ye geldikten sonra rol ve sorumluluklarında değişiklik olduğunu ifade etmişlerdir. Adölesanlardan bazıları ebeveynlerinin Türkçe bilmemeleri nedeniyle tercümanlık rolünü üstlenmişlerdir. Adölesanların Türkçeyi daha hızlı öğrenmeleri ve ebeveynlerine yardım etmeye başlaması yerleşim deneyimine önemli katkı sağlamıştır. Hastanelerde, iş yerlerinde ve okullarda tercümanlık yaptıklarını ifade etmişlerdir.

İhtiyaç duydukları her şeyi sağlayabilen güçlü figürler olarak gördükleri ebeveynlerinin göçle birlikte daha zayıf bir figür haline geldiği algısının oluştuğu görülmektedir.

“Yani Suriye’de yani mesela Türkiye’de Suriye’de her şey annem yapıyordu mesela hastanelerde bizi götürüyorlardı ama burada biz götürüyoruz annemleri. Türkçe bilmediği ve buradaki yolları bilmediği için. Türkçemiz var mesela sorabiliriz kaybolduğumuz yerlerde. Önceden kararları annemler alıyordu şu anda biz karar alıyoruz. Şey biz mesela şu anda annem çıktığında Türk olduğu her yerde bizi arıyor çevirmek için. Annem daha zayıf bir kişi oldu galiba Ankara’ya geldikten sonra Türkçesi zayıf olduğu için. (A1)”

“Annem ve babam Türkçe bilmediği için kardeşimin okuluna gidiyorum soruyorum. Çünkü onlar bilmiyorlar Türkçe. Mesela bir yere gidiyorlar adres bilmiyorlar nasıl biz gidiyoruz. (A3)”

“Beni annem yanına alıyor. Nereye gidecekse annem beni yanına alıyor. Babam mesela mezarlığa gittiği zaman alışverişe gittiği zaman beni alıyorlar. Biraz bana bağımlı oluyor mesela burada teyzem var oraya gideceğim hastanede bazen işlerim var gidemiyorum ama zorundayım gideceğim. Çünkü ben Türkçe biliyorum. (A9)”

“En güzel Türkçe konuşan benim. O yüzden hastaneye gidince bir yere gidince beni götürüyorlar. (A8)”

“Babam bakkalda çalışıyor. Babam Türkçe bilmediği için gidip konuşuyorum mesela patronu var konuşamıyor konuşuyorum. (A6)”

“Şimdi babam hastaneye gidiyor gözü için falan ben gidiyorum tercümanlık için. Annem aynı şey. Şey küçük kardeşlerimin hocaları geliyor ben onunla konuşuyorum. Okulda bir sorun olursa küçük kardeşlerim için annemi çağırırlar onunla ben de gidiyorum. (A7)”

Annelerden bazıları fatura yatırma, kira ödeme, çocukları okula götürme gibi yeni sorumluluklar almıştır. Annenin çalışma hayatına girmesiyle birlikte aile içindeki roller tamamen değişmiştir.

“Babam evde kaldı. Her şey ters oldu. Anne çalışıyor baba evde. Ben anne oldum babam çocuk oldu annem de baba oldu. Babama bazen zor geliyor. Annem çalışmaya başladı artık. Evde tek başıma sorumluluğu ben aldım. Babam bütün gün evde. Erkeğin bütün gün evde olması çok zor. Bir iş yapacağım ne yapıyorsun oturun iş yapmayın her gün iş yapıyorsunuz evi temizliyorsunuz niye temizliyorsunuz ev temiz zaten böyle. (A11)”

“Suriye’de dışardaki tüm işleri eşim yapardı. Buraya geldik sadece hepsi devrem döndü. Her şeyi ben yaparım burada. Kendi işe gider hanım şunu yap şöyle yap ben derim hani Suriye’de çıkartmazdın burada niye çıkartıyorsun. E ben burada çalışıyorum. Orda izin alıp gelebilir her bir şeyini yapardı. Ama burada yapmaz yasak. İşinden çıkıp gelip de evin işini göremez de. Elektrik, su hepsini ben yatırıyorum. (K4)”

“Şu anda her şey bizim hayatımızda her şey sorumlu. Eşim mesela erkenden çıkıyor şu anda mesela her şeyden sorumluyum Suriye’de öyle değildi. Her şeyi eşim yapardı. Türkiye’de ben sorumlu oldum. Yemek getirmeye alışveriş her şeyden doktora gitmeye her şeye çocuklarımla ilgili her şeyden ben sorumluyum. (K1)”

4.6. Geleceğe Yönelik Beklentiler ve Planlar

Son üst tema katılımcıların geleceğe yönelik beklenti ve planları içermektedir. Göçmenlerin Türkiye’de kalmayı planlayıp planlamadıkları dahil olmak üzere çeşitli gelecek planları vardı. Bu üst tema üç alt temayı içermektedir: 1) Belirsizlik, 2) Kalma isteği, 3) Geri dönme isteği. Bu alt temalar aşağıda özetlenmiştir.

4.6.1. Belirsizlik

Katılımcılar gelecekte nerede yaşayacakları ile ilgili güçlü belirsizlik duygularını dile getirmişlerdir. Adölesanlardan bazıları Türkiye’deki eğitimlerinin yarım kalması ve yeniden farklı bir eğitim sistemine girmenin endişesini ifade ederken annelerden bazıları savaşın bitmesi ile ilgili umutlarının tükendiğini ve geleceklerine dair kaygı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Yerinden edilmiş olarak yaşamak zorunda kalmak korku ve belirsizlikler içermiştir.

“Bir şey hayal ediyorsun. Yarın ne olacak bilmiyorsun. Daha önce ben Suriye’de okuyacaktım. Babam daha güzel şirketler açacaktı. Daha büyük şirketler. Annem kuran ezberleyecekti. Yani hedefimiz buydu ailecek. Biz sabah kalktık hemen kendimizi Türkiye’de bulduk. Yani her şey değişebilir. (A11)”

“Daha o ülkeyi görecektiydik yoksa hep Türkiye’de kalacaktık öyle düşündüm Kendimi rahatsız hissediyordum. Geleceğime ne olacak o da rahatsız hissettiriyor. (A5)”

“Hiçbir şey bilmiyordum önce çok korktum çünkü bilmediğimiz bir devlete gidiyoruz. Her şey değişecek. Şey buraya geldiğimizde sadece 4 ay kalacağız sonra döneceğiz dedik. Bu nedenle biraz korkuyorduk ama döneceğiz sonunda demiştik. Şimdi 7 sene oldu. Ben şimdi korktum ve merak ediyorum çünkü burada mı kalacağız. (K6)”

“Savaş bitmeyecek zaten 10 sene geçti biz her sene duyuyoruz bu sene bitecek ama bitmeyecek devam edecek. O yüzden biz bilmiyoruz ne olacağını bilmiyoruz gidecek miyiz kalacak mıyiz bilmiyoruz. (K9)”

“Kalacak mıyiz kalmayacak mıyiz bilmiyorum. Çok korkuyorum. İlk geldiğimiz her şeyi değiştirdi ama en çok gidecek ne olacak umut var mı yok mu kalacak mıyiz gidecek miyiz burada ne olacak ben çok korkuyorum. (K5)”

“Yani ağaç kökünden nasıl çıkarıyorsun o. Bir şey terk ettik. Hayatı terk ettik. Böyle belirsiz yaptı. Ne olacak bilmiyoruz. (K9)”

4.6.2. Kalma İsteği

Bu alt temada katılımcıların bazıları Türkiye’de kalmak istediğini ifade etmiştir. Adölesanlardan bazıları Türkiye’deki eğitimleri nedeniyle kalmak isterken

anneler Suriye’de kötü anıları hatırlama korkusu ile dönmek istemediklerini ifade etmişlerdir. Annelerden bazıları, Türkiye’nin çocukları için daha iyi bir gelecek sağladığını düşündükleri için Türkiye’de kalmayı planlamışlardır. Katılımcılar geçmiş ile bugün arasında karşılaştırmalar yapmış ve yakın ve uzun vadeli gelecek ile ilgili endişelerini ifade etmişlerdir.

“Şu anda bir hayatımız var. Orada yeniden bir hayat kurmak okulumuzdan mesela okulumuz değişecek okulumuzdan gideceğiz başka kişiler göreceğiz. Onlarla yeniden konuşacaksın. Çok zor bir şey bence. Çünkü okul hem kalmamış hem de iyi öğretmen kalmamış. Güven yok Suriye’de. (A1)”

“Ailemiz Suriye’ye gitmek istiyorlar ama biz artık gitmek istemiyoruz çünkü burada kadar geldik okuduk. Ülkemize döndüğümüz zaman en baştan başlayacağız. Artık Arapçayı çok karıştırıyoruz. Üçüncü sınıfa kadar okudum orada Suriye’ye dönersek eğitimimiz nasıl devam edecek. Zor çok zor olacak. Ülkemize gidersek her şey boşa gidecek. Çünkü bu dil sadece Türkiye’de kullanıyoruz. Hatta şey bizim karnelerimiz bizim ülkemizde kabul etmiyorlar. Şey düşünüyorum ülkemde olsaydım bunları hiç düşünmezdim. (A3)”

“Yani burada insanlar tekrar gideriz diyorlar ama ben yok. Ben hiç istemiyorum gitmeyi. Çünkü iş kalmadı, ev kalmadı, eşya kalmadı hiçbir şey kalmadı. Tekrar sıfırdan başlamak beni sarsar diyorum. (A11)”

“Savaş bitse bile ben çok düşünmüyorum gitmeyi. Çünkü bilmiyorum kızlarım burada okuyorlar. Yani yeniden orda bir şey başlatmaya gücüm kalmadı. (K11)”

“Sadece ailemi özledim dönmek istemiyorum. Suriye’ye döndükten sonra burada benim evim yıkıldı mesela burada benim abim öldü yani şey öldüğü kişileri hatırlayacağım. (K1)”

“Eşim öldü akrabalarım öldü hatırlamak istemiyorum onun için gidemem çok zor olacak. Ora zor. (K14)”

“Eşim Suriye’de öldü artık Suriye’yi hiç istemiyorum. Eşim öldü hani vatanda çok seviyordum vatanımı ama eşim öldü. Vatanım önceki gibi değil değişti. Hiç gitmeyeceğim hatırlatacak bana eşimi. Hiç gitmek istemiyorum. Kötü şeyler gördük. Eşim gitti zaten Suriye’de ne yapacağız. Suriye’de önceden değildi videolardan bakarsınız. Biz çok kötü şeyler gördük. Ondan sonra hayır inmek istemiyoruz. O

şeylerden korkuyoruz. Suriye kelimesini duyuyoruz seviniyoruz ondan sonra korkuyoruz. Bir de şeyler gördük hatırlıyoruz istemiyoruz. (K8)”

4.6.3.Geri Dönme İsteği

Bu alt temada katılımcılardan bazıları Suriye’ye geri dönmek istediklerini ifade etmişlerdir. Adölesanlardan bazıları akraba ve anavatana duyulan özlem ile geri dönmek istediklerini ifade etmişlerdir. Annelerden bazıları ise ekonomik zorluklar, iş bulma, İngilizce öğrenme güçlüğü, geride bırakılan aile ile yeniden bir araya gelme gibi nedenlerle geri dönmek istediklerini ifade etmişlerdir.

“Savaş bitmeyecek. Bitmeyeceğini hissediyorum. Bitse bundan önce biterdi. İşte biz böyle hayal ediyoruz ama değişmiyor. Keşke değişse bir sürü insan oraya gitmek istiyor. (A2)”

“Ben de gitmeyi istiyorum. Çünkü Suriye’yi çok seviyorum. Mahallemiz sokaklarımız orda çok hatırladığım şeyler vardı onun için. (A5)”

“Savaş bitince ülkeme dönmek istiyorum. Buradaki okulu bitirip üniversitemi bitirip her şey iyi olursa Suriye’ye dönerim. Buraya ziyaret sadece gelirim. Orda arkadaşlarımı özledim annemin ailesini özledim. (A6)”

“Savaş bitsin artık ülkemize döneriz çünkü burada bana göre ve eşime göre hiçbir şey yapamıyoruz. Yani şey ev alamıyoruz. Eşim çalışmıyor yani. Sadece artık bu savaş bitsin ve ülkemize gitsek bizim için daha iyi. Burada mutlu değiliz. Eşim çalışmıyor her zaman evde oturuyoruz. Burada yaşamakta çok zorlanıyorum. Orada bizim ülkemizde ev kirası yok, faturalar yok eşim çalışmaya başlıyor. Orada çok arkadaşlarımız var ve ailemiz var. Burada eşim Türkçe bilmiyor. Eşim kamyon şoförü dil bilmesi gerekiyor. Çünkü sürüyor bir yerlere gidiyor. Yani dil bilmesi gerekiyor. Bu yüzden ve sigorta olması için pasaport olması gerekiyor. Bu yüzden çalışmıyor. Bu yüzden gitmek istiyoruz. Yapacak bir şey yok yani. (K3)”

“Savaş biterse Suriye’ye geri dönmeyi düşünüyoruz. Orda bir evim vardı hem de vatan yani. Hem de orada her şey ucuz buradan daha ucuz. Kendi evim vardı orda. (K15)”

“Dönmek istiyorum. Evim yıkılmadı elhamdülillah kaldı. Yani beş kat olmuş iki kat yukarıdan harap oldu. Aşağıda bir şey olmadı. Birinci kattı bizim evimiz daha duruyor daha. Belki inşallah durumlar iyi olur belki gideriz inşallah evimize. (K14)”

5. TARTIŞMA

Bu yorumlayıcı fenomenolojik analiz araştırmasının temel amacı doğrultusunda Suriyeli adölesan kızların zorunlu göç deneyimlerine nasıl bir anlam yüklediklerine ilişkin kapsamlı bir bakış açısı sağlanmıştır. Sonuçlar, göçün tüm aşamalarında değişen yaşam koşullarından, cinsiyete dayalı sorunlara kadar önemli sorunlar ile karşılaşan adölesanlar ve anneleri için son derece zorlu ve karmaşık bir durumu ortaya koymaktadır. Suriyeli adölesan kızların ve annelerinin ülkeden kaçıp Türkiye'ye gelmeden önce defalarca travma, endişe ve korkuya maruz kaldıkları, kötü koşullarda yaşadıkları, göç yolcuğunda fiziksel ve psikolojik olarak tehlikeli yolculuk sürecinden geçtikleri ve göç sonrası yeni ülkeye yerleşme, adaptasyon sorunları, izolasyon ve çaresizlik, geleceklerine dair belirsizlik duygularıyla birleşen olumsuz deneyimlerle birlikte sosyal yaşama katılım ve öz-farkındalıklarının artması gibi olumlu deneyimler yaşamışlardır.

Tehdit Altında Yaşam

Savaş başladığında, genellikle rahat ve huzurlu bir yaşamın yerini istikrarsız ve güvensiz bir durum alır (151). Bu çalışmada, savaşın başlamasıyla birlikte toplumsal düzende ve günlük yaşamda büyük ölçüde değişiklikler meydana gelmiştir. Adölesan kızlar ve anneleri için savaşta yaşam, temel ihtiyaçlarının karşılanamadığı, aile içi ilişkilerin bozulduğu, güvenlik kaybı, yakınlarının ve sevdiklerinin kaybı gibi çoklu kayıpların yaşandığı, eğitimde aksamaların olduğu ve hayatta kalma mücadelesinin verildiği zorlu ve korku dolu yaşantıyı beraberinde getirmiştir. Bu zorluklar göç etme kararı üzerinde etkili olmuştur. Elde edilen veriler literatürdeki savaş deneyimi yaşayan göçmenlerle yapılan çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Savaş ile ilk yakın temas

Bu çalışmada önceki çalışmalara benzer olarak Suriye'de savaş ile birlikte yakın çevredeki güvenliğin parçalandığı ve bunun yerini korkunun aldığı (152) ülkede birçok kişinin öldürüldüğü, yok edildiği ve savaşın parçaladığı bir yer haline geldiği belirlenmiştir (153). Kadınlar savaş sırasında kendi ülkelerinde birçok trajedi ve travmaya maruz kaldıkları (154), çocukların, şiddete, toplu katliamlara, tutuklamalara

ve komşularının, yakın arkadaşlarının ve akrabalarının ölümüne tanık olmanın yanı sıra, mahallelerinin ve evlerinin bombalanması ve yıkılması dahil olmak üzere birçok savaş zulmüne maruz kaldıkları belirlenmiştir (155). Yapılan çalışmalarda savaşa maruz kalmış çocuklarda ve annelerde ruhsal bozuklukların ortaya çıkabileceği ve özellikle okul çağı çocuklarının savaşa maruz kalmada en savunmasız kişiler oldukları belirlenmiştir (156, 157). Halevi ve arkadaşları (157) tarafından yapılan çalışmada aile en yakın sosyal çevre olduğundan ve ailenin tüm üyeleri savaştan etkilendikleri düşünüldüğünde tüm aile için toplum temelli müdahalelerin geliştirilmesi ve ek olarak, eğitim kurumları rollerini savaştan etkilenen çocuklara erişilebilir hizmetler sağlayacak şekilde genişletmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Temel gereksinimlere ulaşma

Bireysel düzeyde sahip olduğu ciddi etkiye ek olarak, savaş, sağlık hizmetleri gibi sosyal sistemlerin bozulmasının yanı sıra kamusal alanların yıkımı ve kontrolünün bozulmasına neden olmaktadır (158). Bu çalışmanın sonuçlarına benzer olarak silahlı çatışma sonucu birçok yerin bombalanması, yıkılması, tahrip olması sonucu su, elektrik, yakıt, yiyecek, ilaç, sağlık gibi hizmetlere erişemedikleri (159-161) kalabalık, geçici ve güvenli olmayan barınma koşullarında yaşamak zorunda kaldıkları belirlenmiştir (162). Yapılan çalışmalarda kötü koşullardaki yaşam ve beslenme sorunları, Suriye'nin belli bölgelerindeki insanları hastalanmaya açık hale getirdiği ve yaşamı tehdit eden biçimlere de dönüştürdüğü (163) birçok Suriyeli, anavatanlarından kaçmanın bir yolunu bulana kadar açlığa ve diğer korkunç koşullara katlanmak zorunda kaldığı belirlenmiştir (155). Akresh ve arkadaşlarının (164) yaptıkları çalışmada, Nijerya'daki 1967–1970 Biafran savaşında gıdaya ve sağlık hizmetlerine erişemeyen kadınların -özellikle adölesan kızların- çocuklarının erken çocukluk döneminde ölme olasılıklarının arttığını, hayatta kalmaları halinde gelişimsel sorunlar yaşadıklarını bu durumun nesiller boyunca aktarıldığını öne sürmektedir.

Aile içi ilişkilerde bozulma

Bu çalışmanın sonuçlarına benzer olarak Suriyeli mülteciler yapılan çalışmalarda savaş ile birlikte ülkede meydana gelen değişim ve bölünme aile ilişkilerine yansıdığı (165) aile üyeleri arasında bile güvensizlik duygusu ve öngörülemeyen bir ortam oluşmuş, ailedeki bireyler aile üyelerinin casusluk

yapmalarından endişe ettikleri belirlenmiştir (159). Bu çalışmaya benzer olarak Farhood tarafından yapılan çalışmada savaş ile birlikte ailelerin evlerini terk ederek diğer aile üyelerinin yanına taşınmak zorunda kaldıkları bu durumun da aile yapısını olumsuz olarak etkilediği ve ebeveyn stresini arttırdığı belirlenmiştir (166). Aile desteği, aile yardımına ilişkin bireysel beklentilerin savaş ile birlikte daha fazla arttığı (167), ancak savaş ile birlikte bozulan aile ve topluluk ağlarının destek sistemlerini bozduğu göç sonrası yeni bir topluluk bağının kurulmasını da engelleme riski olduğu tespit edilmiştir (168).

Savaş ortamında okul

Bireysel düzeyde sahip olduğu ciddi etkilere ek olarak, savaş, kamusal alanların yıkımı, sağlık hizmetleri gibi sosyal sistemlerin bozulması ile birlikte toplumsal düzeyde de ciddi etkileri beraberinde getirmiştir (158). Savaş ve çatışma çocukların eğitime erişimini olumsuz etkilemiştir (169). Suriye’de iç savaşın şiddetlenmesiyle birlikte okullar yıkılırken, yıkılmayan okullar evi savaşta yıkılan aileler için barınaklara dönüştürülmüştür(170). Bu çalışmaya benzer olarak Jabbar ve Zaza’nın (171) yaptığı çalışmada, savaşa rağmen çocukların okula gitmeye çalıştığı ancak savaşın ilerlemesiyle birlikte eğitim hayatının durduğu ve artan savaş şiddeti nedeni ile çok korktuğu için ebeveynlerinin çocuklarını okula göndermediğini aktarmıştır. Mayıs 2015’te Norveç’in Oslo kentinde devletlerin onayına sunulan Güvenli Okullar Bildirgesi, silahlı çatışmalar sırasında öğrenci, öğretmen ve okulları daha iyi korumak ve eğitimin devamlılığını desteklemek, savaş sırasında okulların dokunulmazlığını sağlamak için önlemler almaya çağrıda bulunan bir bildirgedir (172). Bu önlemlerin alınması ile okulların açık tutulması veya yeniden açılması, bir topluluğun normal yaşamı sürdürmesinin veya normal yaşamın yeniden sağlanmasının bir yolu olup çocukları ve ebeveynlerini rahatlattığı belirlenmiştir (173).

Korku ile yaşamak

Suriye’de savaş ile birlikte yakın çevredeki güvenlik parçalanmış bunun yerini korku almıştır (152). Silahlı çatışmaların yaşandığı bölgelerde yaşayan insanlar, zorla yerinden edilme ateşli silah, bombardıman ve işkence dahil olmak üzere çok çeşitli şiddet eylemlerine ve insan hakları ihlallerine maruz kalmaktadır (174). Suriyeli mülteciler ile yapılan çalışmada bu çalışmaya benzer olarak mültecilerin başta

çocukları olmak üzere yakınlarının hayatı ve kendi hayatları ile ilgili endişe duydukları (159) ve korku içerisinde yaşadıkları gündelik yaşamın sürdürülemediği (175) belirlenmiştir. Bir sistematik derleme çalışmasında, tekrarlayan ve/veya şiddetli travmatik olaylara maruz kalma sonucu yaşanan yoğun korku ile birlikte çocukların yalnızca bilişsel bozukluk ve sosyal-duygusal-davranışsal problemler açısından değil, aynı zamanda akademik zorluklar açısından da önemli risk altında olduklarını ve bu durumun refah üzerindeki olumsuz etkisini artırdığını göstermiştir(176).

Hayatta kalma mücadelesi

Bu çalışmaya benzer olarak yapılan çalışmalarda Suriyelilerin hayatta kalmak için birçok kez ülke içinde yer değiştirdikleri (177) daha güvenli olarak gördükleri kırsal bölgelere sığındıkları belirlenmiştir (155). Kanada’da Suriyeli mülteci kadınlar ile yapılan çalışmada hayatta kalmak için Suriye’de bir şehirden diğerine taşındıkları belirlenmiştir (178).

Kayıp

Bu çalışmaya benzer olarak Suriyeli mülteciler ile yapılan çalışmalarda aile üyelerinin, akrabalarının ve arkadaşlarının kaybı (179, 180), güvenlik kaybı (159, 181) gibi kayıpların olduğu belirlenmiştir. Asmal-Lee (182) çalışmasında Suriyeli mültecilerin ülkelerinin, evlerinin, -ölüm ya da ailelerin ayrılması nedeniyle-sevdiklerinin, geçim kaynaklarının ve kimliklerinin kaybı gibi çoklu kayıplar yaşadıklarını belirtmiştir. Kanada’daki Suriyeli kadın mülteciler ile yapılan çalışmada evlerinin, ailelerinin, kültürleri ile ilgili kayıplar yaşadıkları bu durumun da uzun süreli yasa neden olduğu belirlenmiştir (178).

Tehlikeden Güvenliğe Geçiş

Zorunlu göçmenler, göç etmeyi seçmedikleri, bunun yerine ülkelerinden, ailelerinden, topluluklarından, işlerinden ve kültürlerinden kaçmak zorunda kaldıkları için diğer göçmenlerden farklıdır (183). Bu çalışmada, göçmenlerin savaş koşullarından kurtulmak umuduyla Suriye’yi terk etme kararı aldıkları bununla birlikte belirsiz ve tehlikeli yolculuk koşullarına maruz kaldıkları ve kadınların yolculukta daha fazla tehlikeye maruz kaldıkları belirlenmiştir. Elde edilen veriler literatürdeki

zorunlu göçmenlerin göç yolculuğundaki deneyimleri ile ilgili yapılan çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Umuda yolculuk

Bu çalışmaya benzer olarak literatürde katılımcılar savaştan kurtulma ve çocuklarına iyi bir gelecek sunma umudu ile yola çıkmışlardır (184). Yapılan bir çalışmada kriz durumlarında umut hissinin göç etme eylemi üzerinde önemli bir etken olduğu belirlenmiştir (185). Umut ve iyimserlik de birçok göçmenin yeni bir hayata uyum sağlaması için önemli bir baş etme mekanizmasıdır (184). Yapılan çalışmalarda umudun sürdürülmesi ve geliştirilmesinin, mülteciler için sorunları yönetmek ve olumlu değişiklikler için gerekli motivasyonu sağlaması açısından önemli olduğu belirlenmiştir (186).

Bilinmezliğe yolculuk

Bu çalışmaya benzer olarak Amerika'daki Suriyeli mültecilerle yapılan çalışmada hazırlıksız olarak çıktıkları göç yolculuğunda endişe ve belirsizlik duygusu yaşamışlardır (181). Kanada'daki Suriyeli kadın mülteciler ile yapılan çalışmada Kanada'ya göç etme kararı yoğun bilinmezlik korkusu, göçün sonuçları ve gelecek hakkında belirsizlik getirdiği belirlenmiştir. Bu çalışmaya benzer olarak farklı insanları, kültürü, dili olan bir ülkeye taşınmanın kendilerinin ve çocuklarının nasıl yaşayacakları ile yoğun bilinmezlik duygusunu beraberinde getirmiştir (178).

Tehlikeli yolculuk koşulları

Bu çalışmaya benzer olarak çoğunlukla yasal olmayan yollarla göç eden bu kişiler sınıra gelene kadar uzun ve zorlu yollarda (187) kadınlar ve kız çocukları silahlı gruplar tarafından yakalanmak ve bombardımana maruz kalmak gibi birçok tehlike ile karşılaşmışlardır (152). Kaçış yolculuğu, zorlu hava koşulları, yüksek masraflar, aşırı fiziksel tehditler, kontrol noktaları, inceleme ve fiziksel acıyı içeriyordu (152).

Göç sürecinde kadın olmak

Cinsiyet farklılıklarının sonuçları kırılganlığın artmasına yol açmaktadır (188). Suriyeli kadın ve kız çocuklarının göç yolculuğu sırasında kaçırıldığı, cinsel istismara uğradığı, tecavüze uğradığı veya seks köleliği için kullanıldığı belirlenmiştir (104). Bu çalışmada kadın olmanın göç etme sürecinde önemli zorlukları olduğu

belirlenmiştir. Ayrıca göçün eşi savaşta ölen kadınlar için yeni rol ve sorumluluklarla birlikte özel zorluklar teşkil ettiği belirlenmiştir Göç yolculuğunda eş kaybının ardından yeni sorumluluklar yüklenen kadınlar yalnız olarak yola çıktıklarında kendilerini daha fazla tehlike içerisinde hissetmişlerdir (159). Kadınlar, çocuklar ve özel ihtiyaçları olan kişiler, sosyal katılımlarını, özgüvenlerini ve kendi kararlarını verebilmelerini sağlamak için desteklenmelidir.

Geride Bırakılan Ülkeye Yönelik Karmaşık Duygular

Bu çalışmada, katılımcılar geri dönme umudu çıktıkları ülkelere özlem ve mutluluk ile üzüntü arasında karmaşık duygularının olduğu belirlenmiştir. Elde edilen veriler literatürdeki zorunlu göçmenlerin göç yolculuğundaki deneyimleri ile ilgili yapılan çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Mutluluk ve üzüntü arasında karmaşık duygular

Suriyeli kadınlar ile yapılan çalışmada, yakınlarından ve ülkelerinden ayrılmanın üzüntüsü ve savaştan kurtulmanın mutluluğunun olduğu karmaşık yoğun duyguları bir arada yaşadıkları belirlenmiştir (187).

Özlem

Bu çalışmaya benzer olarak yapılan çalışmalarda geride bırakılan aile üyelerine ve ülkeye karşı özlem duygusu yaşadıkları (189) belirlenmiştir. Bu çalışmada anneler kendi anne, baba ve kardeşlerine yönelik, yoğun özlem duydukları belirlenmiştir. Doğu kültüründen gelen mülteciler, aileyi sadece anne baba, çocuk ve kardeşler olarak değil, geniş aile de dahil olmak üzere birlikte yaşayan kişiler olarak tanımlamaktadır. Destek sistemi olarak gördükleri aileden ayrılma strese neden olmuştur (190). Aile ilgili politikalar ve destekleyici programlarda ailenin kültürel olarak farklı anlamlarını göz önünde bulundurmak önemli bir faktör olarak ön plana çıkmaktadır.

Geri dönme umudu

Kadınlar kendilerini, çocuklarını, ailelerini korumak amacıyla geçici bir çözüm olarak gördükleri (152) alelacele herhangi bir hazırlık yapmadan çıktıkları bu yolculukta ülkelere kısa sürede geri dönebilme umuduyla terk etmişlerdir (191).

Yeni Ülkeye Yerleşmenin Sancıları

Genel olarak, bir birey kendi ülkesinde kişiliğinin, bütünlüğünün tehdit edildiği durumlarla karşılaştığında koşulların daha iyi olmasını beklediği ülkelere hareket eder. Bununla birlikte, yerinden edilmiş birçok mülteci için hareket, yalnızca zayıf ve savunmasız bir durumdan diğer savunmasız durum ve koşullara geçiş anlamına gelir (192). Savaş göçmenler üzerinde derin izler bırakmış ve Türkiye'ye yerleştikten sonra da etkileri devam etmiştir. Bu çalışmada Suriyeli göçmenler Türkiye'ye yerleşme sürecinde dil, eğitim, iş bulma ile ilgili sorunlar yaşamışlardır ve zorbalık ve ayrımcılığa maruz kalmışlardır. Göç öncesi de yaygın olan adölesan evlilik göç sonrası devam etmiştir. Bu süreçte adölesan kızların okulda öğretmenlerinden, annelerin komşularından aldıkları sosyal destek baş etmeleri üzerinde etkili olmuştur. Bu çalışmanın sonuçlarını karşılaştırdığımızda, bulguların literatürde yeni bir ülkeye yerleşen göçmenlerle yapılan çalışmaların sonuçlarıyla benzer olduğu belirlenmiştir.

Yeni ülkede ilk zamanlar

Türkiye'deki Suriyeli göçmenler ile yapılan çalışmada temel gereksinimlerinin karşılanması ve güvende olmanın etkisiyle ilk zamanlarda daha rahat ve daha güvende hissederek uyusalar da (187) bir dizi zorlukla karşı karşıya kalmışlardır. Ev sahibi ülkeye çok az kaynakla gelmeleri (193) ve iş gücü piyasasına uygun olmama, çalışma standartlarına aşına olmama, dil bilmeme gibi nedenlerle ev sahibi ülkede işe girememeleri ekonomik olarak dezavantajlı bir konuma girmelerine neden olmuştur (86). İşe girememe ile bağlantılı olarak barınma ile ilgili sorunlarla karşılaşmışlardır (194). Yapılan araştırmalarda, ev sahiplerinin mültecilere karşı kiranın ödenememesi veya birden fazla çocuğun mülklere zarar verebileceği algısı mültecilerin ev bulmalarını zorlaştırdığı belirlenmiştir (187, 195). Bu çalışmada ev sahiplerinin Türk kefil istemesi ev bulma önündeki bir diğer engel olarak belirlenmiştir. Bu durum daha rahat ev buldukları, düşük miktarda kira ödeyecekleri şehre uzak çarpık kentleşme ve gecekonduların olduğu mahallelerde (187) yaşam için uygun olmayan konutlarda izole bir yaşam sürdürmelerine neden olmuştur (179).

Dil bilmemek

İzole bir yaşam sürdürmede önemli bir diğer faktör de dil bilmemek Türkiye'de (187) Kanada'da ve diğer birçok ülkede bulunan Suriyeli kadınlar (194) için temel bir

sorun oluşturmuştur. Kadınların birçok hak ve hizmete erişememesine (187) ve düşük benlik saygısı, yalnızlık ve depresyona neden olmuştur (196). Amerika’da yaşayan Suriyeli mülteciler ile yapılan çalışmada dil bilmeme güvensizlik ve iş yerinde dışlanmışlık duygularına neden olduğu belirlenmiştir (197). Dil bilmemek kendini ifade edememe, desteksiz kalma ve yalnız olma sorunlarını beraberinde getirmiştir.

Farklı eğitim sisteminin bir parçası olmak

Bu çalışmada adölesanların karşılaştığı önemli sorunlardan biri de farklı bir eğitim sisteminde eğitim almanın getirdiği zorluklardır. Bu çalışmaya benzer olarak Suriyeli göçmen çocukların eğitimlerinde aksamalarla karşılaştığı için (198) yaşları büyük olan öğrencilerin eğitime kaldıkları yerden devam edememe ve akranları ile eğitim alamama sorunu yaşadıkları belirlenmiştir (139). Ürdün’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin bu çalışmaya benzer olarak farklı müfredat, yeni ortama uyum, duygusal zorlukların yanı sıra dikkat, konsantrasyon ve hafıza güçlükleri nedeniyle eğitimde sorunlarla karşı karşıya kaldıkları (155) belirlenmiştir (199). Kanada’daki Suriyeli mülteci kadınlar ile yapılan nitel çalışmada anneler çocuklarının öğleden sonra okullara gitmeye zorlandıkları, kötü eğitim aldıkları ve öğretmenlerin bu çocuklara eğitim vermede isteksiz oldukları ifade etmişlerdir (178). Bu çalışmada öğrencilerin çoğu eğitim seviyelerine bakılmaksızın yaşlarına uygun sınıflarda eğitim almaları sağlanmış ve bu durum akademik başarı üzerinde olumsuz etkileri beraberinde getirmiştir. Avustralya’da yapılan literatür derlemesinde bu durumun öğrencilere akademik yük ve başarısızlık getireceği belirtilmiştir. (200). Bu çalışmada dil bilmemenin eğitime entegre olmada önemli bir sorun oluşturduğu ve dil öğrenmek için çok fazla çaba harcanması gerektiği belirtilmiştir. Çocukların müfredatı anlamalarını, başkalarıyla iletişim kurmaları, etkileşimli öğrenime katılmalarını sağlamak için öğretmenlerin de uygun stratejiler ve rutinler kullanması gerekmektedir (201). Kanada’da yapılan çalışmalarda okulda aldıkları dil eğitiminin hem kendilerini iyi hissetmeleri hem de iletişim kurabilmelerini sağlayacak düzeyde yeterli olmadığı, ancak Kanada doğumlu akranları ile etkileşim halinde olmanın dil becerilerini geliştirdiği belirlenmiştir (202). Kanada’daki Suriyeli mültecilerin başlangıçta zorluklarla mücadele ettikleri, akranları ile kaynaştıktan sonra eğitime hızlı bir şekilde entegre oldukları ve akademik başarıda akranlarını geride bıraktıkları (86, 202)

belirlenmiştir. Aidiyet üzerinde kolaylaştırıcı rolü olan akranların, yeni gelenlerin uyumunu kolaylaştırmak için zaman geçirebilecekleri, etkinlik yapabilecekleri alanların sağlanması gereklidir (202, 203). Öğretmenler, diğer okul personelleri ve okul sağlığı hemşireleri göçmenlerin karşılaştığı riskleri azaltmada başa çıkma becerilerini arttırmada çok önemli rol oynayabilir. Öğretmenler, sınıf ortamlarına katılmalarına ve meşgul olmalarına yardımcı olmak için mülteci gençlerin güçlü yönlerini temel alan etkinlikleri vurgulamaya çalışmalıdır (204). Sıcak bir ortam gibi bazı sosyal yönler, hem sosyal hem de akademik olarak gelişmeye katkıda bulunur(205, 206). Zorunlu göçle gelen ailelerin karşılaştığı ihtiyaçların karmaşıklığı ve çokluğu göz önüne alındığında öğretmenlerin ve okul personelinin (207) ve okul sağlığı hemşirelerinin (136) genellikle kendilerini yetersiz hissettikleri ve göçmen okul çocuklarının ihtiyaçlarını ele alan müdahaleler tasarlamak için işbirliği halinde çalışmaları gerektiği belirlenmiştir.

İş ve ekonomik sıkıntılar

Bu çalışmada, kadınların yeni ülkede ekonomik gereksinimler nedeniyle çalışmak zorunda kaldıkları ve dil sorunları ve uygun iş bulma ile ilgili sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Bu çalışmaya benzer olarak, Ürdün'deki Suriyeli mülteci kadınların çoğunun yoksulluk sınırının altında yaşadığı ve temel ihtiyaçlarını karşılayamadığı (208), ekonomik zorluklar, işsizlik sorunlarını yaşadıkları belirlenmiştir (154). Kadınlar ev sahibi ülkelerde uygun ya da iyi yaşam standardı sağlayan iş bulma konusunda sorunlar yaşamışlardır (161). Suriyeli mülteci kadınların dil bilmemesi, daha önce çalışmamaları, daha düşük eğitim seviyeleri gibi birbiriyle kesişen çeşitli yapısal engeller iş bulamama sorununu beraberinde getirmektedir. Ev sahibi ülkelerde kadınlara uygun çalışma alanlarının sağlanması için politikaların geliştirilmesi önemlidir.

Zorbalık ve ayrımcılığa maruz kalmak

Literatürde mülteciler ile yapılan çalışmalarda mültecilerin dışlandıkları ve halkın düşmanlığı ile karşılaştıkları, (209) bu durumun da yalnızlık ve izolasyona neden olduğu belirlenmiştir (154, 210, 211). Ayrımcılığa uğrayan göçmenler sıklıkla yeni topluma uyum sağlayamaz (199). Çocukların okulda yaşadıkları zorbalık ve ayrımcılık okula aidiyet hissedememe (212) yalnızlık hissi ve düşük akademik

performansa neden olur. (213). Göçmen çocukların bakımında benzersiz rolü olan okul sağlığı hemşirelerinin uzmanlığı ile göçmen öğrencilerin ve ailelerinin zorbalığa karşı koruyan toplum temelli müdahaleler gereklidir (134). Yapılan çalışmalarda yeni gelen göçmenlerin entegrasyon programlarına katılmaları, okullarda grup etkinliklerinin kurulması ve dahil edilmelerinin sağlanması akranlarıyla tanışmaları ve uyum sağlamaları üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir (214).

Savaşın uzamış etkileri

Bu çalışmada yeni ülkede savaşın adölesan kızlar ve anneleri üzerinde etkilerinin devam ettiği uçak, top gibi savaşı hatırlatan nesneler ile karşılaşıldığında bunların, savaş korkusuna neden olduğu bulunmuştur. Savaşın ve yerinden edilmenin etkileri doğası gereği travmatiktir ve aile topluluk gibi birden çok alanı kapsar (215). Amerika'daki Suriyeli mültecilerle yapılan çalışmada göç öncesi keyfi olarak sürekli gözaltına alınmanın etkisiyle Amerika'da polis ya da hükümet yetkililerini gördüklerinde artan bir irkilme duygusu yaşadıklarını (181), korna sesi, kapı çarpması, konteynır veya çadırın çatısına yağmur yağması gibi seslerde abartılı irkilme tepkilerinin olduğu, öfke patlamaları ve uyku bozuklukları (154) gibi sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Bu durum zorunlu göç ile gelen bireylerle çalışan kişilerin ruh sağlığı gereksinimlerin farkındalığına duyulan ihtiyacı ortaya koymuştur.

Adölesan evlilik

Bu çalışmada ekonomik zorluk ve güvenlik endişesi ile adölesan evliliklerin olduğu belirlenmiştir. Mourtada ve arkadaşları yaptıkları çalışmada bunu destekler niteliktedir (216). Türkiye'de yapılan çalışmada göçün ilk zamanlarında bu durumun yaygın olduğu ancak kadınların yasaları ve hakları öğrenmesi ile bu durumun azaldığı ile ilgili sonuçlar paylaşılmıştır (187). Göçmen adölesan evliliklerin engellenmesi ve kız çocuklarının eğitime devam etmesi için sivil toplum kuruluşları ve devlet iş birliği halinde çalışmalıdır.

Sosyal destek

Bu çalışmada literatüre benzer olarak, göçmenlerin ev sahibi topluluklardan aldıkları sosyal destek ve yardımın annelerin de uyum sürecinde etkili olmuştur (217). Sosyal destek, genel refahın güçlü bir belirleyicisidir. Yerinden edilme ve plansız göç yaygın belirsizlik korkusuyla karakterize edilirken, sosyal destek uyum sırasında

önemli bir faktördür (218). Suriyeli mülteciler ile yapılan çalışmalarda komşu desteği, arkadaş desteği yerleşim ve uyum sürecinde önemli bir destek sistemi olduğu belirlenmiştir (219). Sosyal destek, duygusal istikrar ve sosyal bağlantı sağladığı ve öz-değer ve esenliğe katkıda bulunduğu için bireyin sağlık durumunu sürdürmek için önemlidir (220). Ayrıca mültecilerin kişisel gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olan sosyal desteğin teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmıştır (186).

Değişim

Bu çalışmada göç sonrası annelerin ve adölesan kızların dil öğrendikleri, sosyal alanda daha rahat hareket etmeye başladıkları, öz farkındalıkların geliştiği aile içi rol ve sorumluluklarında değişimler olduğu belirlenmiştir. Elde edilen veriler literatürdeki zorunlu göçmenlerin göç yolculuğundaki deneyimleri ile ilgili yapılan çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Dil öğrenme

Sosyal alanda uyum ve baş etme sürecinde önemli bir faktör olan dil öğrenmenin (86) Birleşik Krallık'ta yaşayan mülteciler ile yapılan çalışmada, yerel toplulukla iletişim arttırmasıyla birlikte refah ve uyum üzerinde olumlu etkisi olduğu belirlenmiştir (221).

Öz farkındalık

Bu çalışmada savaşa ve göçe maruz kalan adölesanlar ve anneler kendi potansiyellerinin ve güçlerinin farkına vardıklarını ifade ettiler. Türkiye'de yaşayan Suriyeli mülteciler ile yapılan çalışmada, savaş ve göç sürecinde yaşadıkları sorunların kendilerini güçlendirdikleri ve zorlukların üstesinden daha rahat geldiklerini belirtmişlerdir (222). Suriyeli mülteciler ile yapılan başka bir çalışmada öğrenilmiş acı deneyimler ile daha güçlü hissettikleri ve sorunlara karşı daha güçlü durdukları belirlenmiştir (219). Kanada'daki Suriyeli mülteciler ile yapılan çalışmada bu çalışmaya benzer olarak Katılımcıların çoğunluğu, sık sık yerinden olma ve göçle ilgili mücadelelerin Suriyeli mülteci kadın olmalarıyla birleştiğinde aslında onları daha güçlü insanlar yaptığını ve yeni şeyler öğrenen ve sorumluluk alan bir insan olmak gibi bazı kişisel gelişimlerine katkıda bulunduğunu algıladıkları belirlenmiştir (178).

Göçmenlerin öz farkındalık kazanımları baş etme yöntemlerini öğrenme ve olgunlaşma üzerinde etkili olmuştur.

Sosyal alan (Çalışma, Sokağa çıkma)

Göç ile birlikte kadınların daha fazla özgürlük ve çalışma fırsatı elde ettikleri belirlenmiştir (223). Destek sağlanmadığında ve koşullar sınırlı hale geldiğinde bireysel koşullar ve beceriler, dayanıklılığı artırmak için daha önemli hale gelir (224). Kadınlar bu çalışmada güçlü kadın olarak ön plana çıkmıştır. Bu çalışmaya benzer olarak literatürde kadınların günlük yaşamlarında daha özgürleştikleri (225) ev içi sorumluluklarda yeni dengeler kurmayı öğrendikleri (188), olanak sağlanırsa çalışmak istedikleri (179), ev dışında da sorumluluk almaya başladıkları (187) belirlenmiştir. Bu çalışmada bazı katılımcılar ise, -eşlerinin savaş nedeniyle yaralanması, sakat kalması veya ölmesi nedeniyle- mali sorumlulukları üstlenmek zorunda kalmış ancak uygun iş bulmada ve aile yönetiminde zorlandıkları belirlenmiştir. Daha önce hiç ev dışında çalışmamış olan mülteci kadınların artık istihdam ile ev içi sorumlulukların tüm yükünü nasıl dengeleyeceklerini öğrenmeleri gerekmesi ek sorumluluk getirmiş olabilir. Kadınlar ve adölesan kızların güçlendirilmesi için destek sistemlerinin güçlendirilmesi, hizmetlere erişebilirliğin artırılması, toplumla bütünleşmesini sağlayacak sosyal ağların sağlanması, kendi kendine yeterli olabilmesi için güçlendirme eğitimleri verilmelidir (226, 227). Bu çalışmada jewkes ve arkadaşları tarafından (228) yapılan çalışmaya benzer olarak Suriyeli kadınlar ve kız çocuklarının bazıları toplumsal cinsiyet rollerini değiştirip, kazanımlar elde etseler de bazıları eşleri/ ebeveynleri tarafından sosyal alanda kısıtlanmışlardır. Toplumsal cinsiyet rolleri ile pekiştirilen bu durum kadın bağımsızlığını olumsuz olarak etkileyerek kadınlar ve kız çocukları karar alma sürecinden dışlamaktadır(229). Sınırlı ekonomik fırsatlar, sosyal marjinalleşme, güvenlik ve sağlıklarını tehdit eden zorluklar ile karşılaştıklarında kadınlar ve kız çocukları için riskler daha da artmaktadır (15). Bu çalışmada bazı ebeveynler çocuklarının zarar göreceği korkusuyla çocuklarına karşı aşırı koruyucu bir tavır sergilemişlerdir. Yapılan nitel çalışmada ebeveynlerin korkularının baskın olması ve aşırı koruyucu tavırları çocukların ebeveynleri ile güvenli bağlanma oluşturmalarını engellediği belirlenmiştir (230). Bu bağlamda ebeveynler çocuklara yönelik destekleyici tutum sergilemeleri için desteklenmelidir.

Aile içi rol ve sorumluluklarda değişiklik

Bu çalışmada aile rollerinde değişimler olmuştur. Henry ve arkadaşları (231) tarafından yapılan çalışmada adölesanların yeni ülkede yaşa uygun olmayan ebeveynlik rolleri (yani ebeveynleştirme) üstlenmeye zorlandıkları belirlenmiştir. Bu çalışmada adölesanlar dil bilmeyen ebeveynlerine tercümanlık yapmışlardır. Yapılan çalışmalarda ebeveynlerin dil bilmemeleri okulların çocukları için kendilerinden istenileni anlayamamasına, verilen okul ile ilgili belgelerin doldurulmamasına neden olduğu belirlenmiştir. Ayrıca dil bilmeyen ailelerine tercümanlık yapmak adölesanlara ek sorumluluk getirmiştir (207, 232). Bunun yanı sıra mali sorunlar, aile rollerinin değişmesine neden olmuş, hem kadınların hem de çocuklarının aile giderlerini karşılamak için çalışma ihtiyacını doğurmuştur (161). Eşini kaybeden kadınların çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamakla ilgili yeni sorumluluklar yüklenmesiyle toplumsal cinsiyet rollerinde dönüşümler görülmektedir (233).

Geleceğe Yönelik Beklenti ve Planlar

Bu çalışmada göçmenler geleceğe yönelik yoğun belirsizlik duygusu ile birlikte ülkelerine geri dönme ve yeni ülkede kalma ile ilgili planlarını ifade etmişlerdir. Elde edilen veriler literatürdeki göçmenlerin gelecek beklenti ve planları ile adölesanlar ilgili yapılan çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Belirsizlik,

Bu çalışmada adölesanlar ve kadınlar ülkelerinde güvenliğin sağlanması ve ülkelerine geri dönme ile ilgili güçlü belirsizlik duygusu hissetmişlerdir. Yunanistan'daki Suriyeli mülteciler ile yapılan sığınma prosedürlerine ilişkin rehberlik ve bilgi eksikliğinin, gelecekle ilgili belirsizlik duygularını artırdığını ülkelerine geri gönderilip gönderilmeyeceği ile ilgili durumun belirsiz olduğu bunun da zihinsel ve psikososyal sağlıklarını olumsuz etkilediği belirlenmiştir (234).

Kalma isteği

Bazıları, düzelme ümidi çok az olan Suriye'deki yeterli güvenlik ve istikrarın olmaması, evlerinin ve mallarının, temel hizmetlerin ve altyapının olmaması, iş eksikliği veya herhangi bir gelir kaynağı, mevcut hükümete veya herhangi bir olası yönetici gruba güven eksikliği (235) gibi nedenlerle bir daha geri dönmeyeceklerini

düşünürken(194), bazı katılımcılar Suriye'ye ancak akrabalarını görmek için gidebileceklerini belirtmişlerdir. Bu durum kimliklerinden ve aile bağlarından kalıcı olarak kopmak istememeleri ile açıklanabilir.

Geri dönme isteği

Bazıları, bulundukları yerin çocukları için daha iyi bir gelecek sağladığını düşündükleri için kalmayı planladılar. Ancak geri kalanlar, durum düzelir düzelmez Suriye'ye geri dönmek istedi. Geri dönme nedenleri, anavatanlarına duyulan özlemden, iş bulma ve dil öğrenme güçlüğünden, geride bırakılan aile üyeleriyle yeniden bir araya gelmeye, bulundukları ülkenin kültürüne uyum sağlamayı reddetmeye kadar değişiyordu (194, 222, 236). Lübnan, Ürdün ve Türkiye'deki Suriyeli mülteciler ile yapılan çalışmada artan sosyal ayrımcılık, kötü yaşam koşulları suç ile ilişkilendirilmeleri korkusu, düşük ücretli işlerde çalıştırılma, istikrarsızlık ve işten atılma korkusu gibi nedenler ile ülkelerine geri dönmek istedikleri belirlenmiştir (237). Suriyeli mülteciler ile yapılan çalışmada geri dönme isteği ve umudunun bir baş etme yöntemi olarak ön plana çıktığı belirlenmiştir (219).

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, Suriye'den zorunlu göç kapsamında Türkiye'de göçmen adölesan kızların göç sürecinde yaşanan deneyimlerini nasıl algıladıklarını ortaya çıkarmıştır. Çalışma bulgularına dayalı olarak elde edilen sonuçlar;

1. Göç öncesi dönemde Suriye'de savaş ortamında tehdit altında bir yaşam sürdürülmesinin travma etkisinin halen sürdüğü,
2. Göç yolculuğunda yaşanan olumsuzlukların umutsuzluk yaratmasının izlerinin unutulmadığı,
3. Göç sürecinin başında geri dönme umudunun halen yaşandığı ve ülkelerine özlem duydukları,
4. Yeni geldikleri toplumda yaşadıkları sorunların umutsuzluk yarattığı,
5. Dil sorununun okul ve iş yaşamı yanında günlük yaşamda sorun oluşturduğu ve bunun eğitim yaşamında sıkıntısının yoğun olduğu,
6. Farklı eğitim sistemine uyumun, dil problemleri yanında yaşlarına ve eğitim düzeylerine uygun olmayan sınıflara yerleştirilmeleri nedeniyle güçleştiği,
7. Göçmen adölesanların ve annelerinin günlük yaşamlarında zorbalık ve ayrımcılığa maruz kaldığı,
8. Alınan sosyal desteğin adölesanların ve annelerinin yeni topluma uyumuna olumlu etkisinin ifade edildiği,
9. Yaşanan tüm deneyimler sonucunda kendilerini daha güçlü hissettikleri,
10. Göçmen adölesanların kendi ailelerinin sosyal uyumunda rehberlik ettikleri,
11. Adölesanların geleceğe yönelik belirsizlik yaşadığı görülürken ülkelerine geri dönme isteğinin sürdüğü görülmüştür. Katılımcılar geleceğe yönelik geri gönderilme ile ilgili güçlü belirsizlik duygusu yaşandığı,
12. Kadınların ifadelerine göre dil sorununun kadınların tacize uğramasında bir risk oluşturduğu,

13. Göç sürecinde yaşanan deneyimlerin kız çocuğu gözünden yansımaları yanında adölesan ve annelerin bu süreçte kadın olmanın güçlüklerine işaret ettiği görülmüştür.

Öneriler

Bu çalışmanın sonuçlarına dayalı geliştirilen öneriler iki başlıkta sunulmuştur.

Uygulamaya Yönelik Öneriler

Göçmenlerin Türkiye'ye yerleşim sürecini kolaylaştırmak ve entegrasyonu sağlamak, gerilim, ayrımcılık, marjinalleşme ve sosyo-ekonomik yoksunlukla mücadele edebilecek programların hazırlanması,

Göçmen eğitimini destekleyen programlar oluşturularak, bu çerçevede öğretmenlerin, rehber öğretmenlerin ve okul hemşirelerinin göçmenlerin, özellikle zorunlu göç sorunlarının anlamı ve etkileri konusunda eğitime alınması,

Göçmen sorunlarının okul ortamında eğitilmiş personel tarafından ele alınarak göçün travmatik etkilerinin giderilmesine yönelik programlar yapılması,

Okul yaşamında başarının önemli bir bileşeni olan dil sorununun eğitime başlanmadan önce ele alınması,

Göçmen ayrımcılığı ve zorbalığını önleyen uyum programlarının okul ortamında uygulanması,

Göçmen öğrencilerin aileleri ile birlikte ele alınarak sosyal uyumun geliştirilmesini ele alan uygulamaların planlanması önerilmektedir.

Araştırma Önerileri

Göçmen adölesan kızların farklı yaşam alanlarında, farklı yaşam biçimlerinde ele alan kırsal kesim, çalışan kesim ve evde kapalı kalan kesim niteliğinde değerlendiren çalışmalar,

Göçmen olan adölesan kızların yeni toplumda yaşam sürecini inceleyen çalışmaların,

Farklı ülkelerden farklı nedenlerle göç eden diğer göçmen gruplarında adölesan kızların deneyimini ele alan çalışmaların yapılması önerilmektedir.

7. KAYNAKLAR

1. International Organization for Migration (IOM). International Migration Law Glossary on Migration 2019, Geneva; 2019.
2. World Health Organization (WHO). Refugee and migrant health 2021 [Internet]. 2021 [Erişim tarihi 15 Aralık 2021]. Erişim adresi: https://www.who.int/health-topics/refugee-and-migrant-health#tab=tab_2.
3. United Nations (UN) Department of Economic and Social Affairs. International Migration 2019 [Internet]. 2019 [Erişim tarihi: 15 Aralık 2021]. Erişim adresi: https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/documents/2020/Feb/un_2019_internationalmigration_wallchart.pdf
4. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Global Trends Forced Displacement in 2021, Copenhagen, 2023.
5. Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM). Suriye'ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Sığınmacıların Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler. Ankara; 2014
6. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Syria Refugee Crisis [Internet]. 2023 [Erişim tarihi: 04.03.2022]. Erişim adresi: <https://www.unrefugees.org/emergencies/syria/>.
7. Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. Göç Tarihi [Internet]. 2019 [Erişim tarihi: 14 Ekim 2019]. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi>.
8. Republic of Türkiye Ministry of Interior Presidency of Migration Management. Temporary Protection [Internet]. 2023 [Erişim tarihi: 12 Mart 2023]. Erişim adresi: <https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27>.
9. Shisheghar S, Gholizadeh L, DiGiacomo M, Davidson PM. The impact of migration on the health status of Iranians: an integrative literature review. BMC Int Health Hum Rights. 2015;15(1):1-11.
10. Mohammed M, Simha S, Clarke-Pearson K, Pereda L, Hurtado R, Esmaili E, ve ark. Community engagement and equitable policy: promoting resilience and stability for children in immigrant families in North Carolina. N C Med J. 2019;80(2):94-100.
11. World Health Organization(WHO). Women's health 2019 [Internet]. 2019 [Erişim tarihi: 12 Ekim 2019]. Erişim adresi: https://www.who.int/topics/womens_health/en/.
12. Malmusi D, Borrell C, Benach J. Migration-related health inequalities: showing the complex interactions between gender, social class and place of origin. Soc Sci Med. 2010;71(9):1610-9.
13. Panchanadeswaran S, Dawson BA. How discrimination and stress affects self-esteem among Dominican immigrant women: an exploratory study. Soc Work Public Health. 2011;26(1):60-77.

14. International Organization for Migration (IOM). Vulnerabilities of Migrant Women Exacerbated by Inaccessibility to Maternal and Child Health Services [Internet]. 2019 [Erişim tarihi: 14 Aralık 2019]. Erişim adresi: <http://www.iom.int/jahia/Jahia/media/newsreleases/newsArticleEU/cache/offonce?entryId=23934>.
15. Aoláin FN. Women, vulnerability, and humanitarian emergencies. *Mich J Gender & L*. 2011;18(1):1-23.
16. Thomas K. Sexual violence: weapon of war. *Forced Migration Review*. 2007;27:15-6.
17. Allden K, Murakami M Trauma and Recovery on War's Border: A Guide for Global Health Workers: Dartmouth College Press; 2015.
18. Schlecht J, Rowley E, Babirye J. Early relationships and marriage in conflict and post-conflict settings: vulnerability of youth in Uganda. *Reproduc Health Matters*. 2013;21(41):234-42.
19. World Health Organization (WHO). Adolescent health [Internet]. 2021 [Erişim tarihi: 14 Aralık 2019]. Erişim adresi: https://www.who.int/health-topics/adolescent-health/#tab=tab_1.
20. United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). UNICEF Data: Monitoring the situation of children and women [Internet]. 2021 [Erişim tarihi 12 Aralık 2019]. Erişim adresi: <https://data.unicef.org/topic/child-health/mental-health/>.
21. Titzmann PF, Jugert P. Transition to a new country: Acculturative and developmental predictors for changes in self-efficacy among adolescent immigrants. *J Youth Adolesc*. 2017;46(10):2143-2156.
22. Kılınç FE, Karayel F, Koyuncu M. Türk ve suriyeli çocukların göç kavramına ilişkin metaforlarının belirlenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 2018;18(40):37-54.
23. UNICEF and IOM 2017 Harrowing Journeys: Children and Youth on the Move across the Mediterranean Sea [Internet]. 2017 [Erişim tarihi 17 Aralık 2019]. Erişim adresi: <https://data.unicef.org/resources/harrowing-journeys/>
24. Canale N, Vieno A, Griffiths MD, Borraccino A, Lazzeri G, Charrier L, ve ark. A large-scale national study of gambling severity among immigrant and non-immigrant adolescents: the role of the family. *Addict Behav*. 2017;66:125-31.
25. Cherpitel CJ, Ye Y, Bond J, Woolard R, Villalobos S, Bernstein J, ve ark. Brief intervention in the emergency department among Mexican-origin young adults at the US–Mexico border: Outcomes of a randomized controlled clinical trial using promotores. *Alcohol and Alcoholism*. 2016;51(2):154-63.
26. Gonzales RG, Suárez-Orozco C, Dedios-Sanguinetti MC. No place to belong: Contextualizing concepts of mental health among undocumented immigrant youth in the United States. *American Behavioral Scientist*. 2013;57(8):1174-99.
27. St George SM, Petrova M, Kyoung Lee T, Sardinas KM, Kobayashi MA, Messiah SE, ve ark. Predictors of participant attendance patterns in a family-

- based intervention for overweight and obese hispanic adolescents. *Int J Environ Res Public Health*. 2018;15(7):1482.
28. Mas FS, Schmitt CL, Jacobson HE, Myers OB. A cardiovascular health intervention for Spanish speakers: the health literacy and ESL curriculum. *J Community Health*. 2018;43(4):717-24.
 29. Napolitano F, Gualdieri L, Santagati G, Angelillo IF. Violence experience among immigrants and refugees: a cross-sectional study in Italy. *Biomed Res Int*. 2018:1-8.
 30. Vives-Cases C, Davó-Blanes MC, Ferrer-Cascales R, Sanz-Barbero B, Albaladejo-Blázquez N, Sánchez-San Segundo M, ve ark. Lights4Violence: A quasi-experimental educational intervention in six European countries to promote positive relationships among adolescents. *BMC Public Health*. 2019;19(1):1-12.
 31. Mohammadzadeh M, Awang H, Tajik E. Life skills needs assessment among Iranian immigrant students in Malaysia. *Iran J Public Health*. 2017;46(1):143-145.
 32. United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). Children on the move key facts & figures [Internet]. 2018 [Erişim tarihi: 14 Ocak 2020]. Erişim tarihi: file:///C:/Users/mucah/Downloads/Data-brief-children-on-the-move-key-facts-and-figures-1.pdf.
 33. Ruble DN, Martin CL, Berenbaum SA. Gender development. 2006. *Gender Development. Handbook of child psychology: Social, emotional, and personality development*. John Wiley & Sons, 2006.
 34. United Nations Children's Fund, UN Women and Plan International, A New Era for Girls: Taking Stock of 25 Years of Progress, New York, 2020.
 35. Harvey C, Garwood R, El-Masri R. Shifting Sands: Changing gender roles among refugees in Lebanon: Oxfam International; 2013.
 36. United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). Migrant and displaced children [Internet] 2023. [Erişim tarihi 20 Mart 2023] [Erişim adresi: <https://www.unicef.org/migrant-refugee-internally-displaced-children>].
 37. Hart R. Child refugees, trauma and education: interactionist considerations on social and emotional needs and development. *Educ Psychol Pract*. 2009;25(4):351-368.
 38. Fazel M, Reed RV, Panter-Brick C, Stein A. Mental health of displaced and refugee children resettled in high-income countries: risk and protective factors. *Lancet*. 2012;379(9812):266-82.
 39. Seker B, Sirkeci I. Challenges for refugee children at school in Eastern Turkey. *Econ Sociol*. 2015;8(4):122-133.
 40. Bryant J. Children of International Migrants in Indonesia, Thailand, and the Philippines: A Review of Evidence and Policies. Florence, UNICEF Innocenti Research Centre; 2005, Innocenti Working Paper No. 2005-05.

41. Shishehgar S, Gholizadeh L, DiGiacomo M, Green A, Davidson PM. Health and socio-cultural experiences of refugee women: an integrative review. *J Immigr Minor Health*. 2017;19(4):959-73.
42. DeSa S, Gebremeskel AT, Yaya S. Barriers and facilitators to access mental health services among refugee women in high-income countries: study protocol for a systematic review. *Systematic Reviews*. 2020;9(1):1-6.
43. Kingsbury DM, Chatfield SL. A qualitative metasynthesis of published research exploring the pregnancy and resettlement experience among refugee women. *The Qualitative Report*. 2019;24(2):242-57.
44. Shishehgar S, Gholizadeh L, DiGiacomo M, Green A, Davidson PM. Health and socio-cultural experiences of refugee women: an integrative review. *J Immigr Minor Health*. 2017;19(4):959-73.
45. Robertson S, Runganaikaloo A. Lives in limbo: Migration experiences in Australia's education-migration nexus. *Ethnicities*. 2014;14(2):208-26.
46. Ikafa I, Hack-Polay D, Walker J, Mahmoud AB. African migrants and stress coping strategies in Australia: Implications for social work. *Int Soc Work*. 2022;65(6):1166-83.
47. Shields MK, Behrman RE. Children of immigrant families: Analysis and recommendations. *The Future of Children*. 2004;14(2):4-12.
48. Hopancı S, Fırat K, Özkoçak V. Erken Yaşta Evlendirilmiş Suriyeli Çocuklar. *Researcher*. 2019;7(4):10-22.
49. Çifçi S, Değer V, Ertem M. Suriyeli göçmenler ve önemli bir üreme sağlığı sorunu erken yaş gebelikleri. *Göç Dergisi*. 2018;5(1):33-42.
50. Tanrıku F. Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunu ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*. 2017(86):127-44.
51. Brabeck KM, Cardoso JB, Chen T, Bjugstad A, Capps R, Capoverde E, ve ark. Discrimination and PTSD among Latinx immigrant youth: The moderating effects of gender. *Psychol Trauma*. 2022;14(1):11-19.
52. Spallek J, Zeeb H, Razum O. What do we have to know from migrants' past exposures to understand their health status? a life course approach. *Emerg Themes Epidemiolo*. 2011;8(1):1-8.
53. Göç terimleri sözlüğü. 2nd th. Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü Yayınları; 2004. Göç; 35-74.
54. Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Güncel Türkçe Sözlük. [İnternet]. [Erişim tarihi:20.09.2021]. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>.
55. International Organization for Migration (IOM). World Migration Report 2022. Geneva:IOM; 2021.
56. United Nations (UN). Recommendations on statistics of international migration: New York: UN; 1980.

57. International Organization for Migration (IOM). Key Migration Terms Glossary on Migration 2015 [Internet] [Erişim tarihi: 7 Kasım 2021]. Erişim adresi: <https://www.iom.int/key-migration-terms>.
58. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees (UNHCR). Dictionary of International Human Rights Law: Edward Elgar Publishing Limited; 2013.
59. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Oau Convention O n v e n t i o n Governing The Specific Aspects Of Refugee Problems İn Africa. Geneva: UNHCR; 1969.
60. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Cartagena declaration on refugees. Geneva:UNHCR;1984
61. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 2013 [Erişim tarihi: 28 Aralık 2021]. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>.
62. Kara P, Korkut R. Türkiye’de göç, iltica ve mülteciler. Türk İdare Dergisi. 2010; 467(1):153-162.
63. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). UNHCR-Syria conflict at 5 years: the biggest refugee and displacement crisis of our time demands a huge surge in solidarity UNHCR; 2016 [Erişim tarihi: 22 Aralık 2021]. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/news/press/2016/3/56e6e3249/syria-conflict-5-years-biggest-refugee-displacement-crisis-time-demands.html>.
64. 29153 sayılı Resmi Gazete. (2014). Geçici Koruma Yönetmeliği (Cilt 55). Ankara: TBMM. Erişim tarihi: 23. 04.2023] Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022.pd>.
65. Tartakovsky E, Schwartz SH. Motivation for emigration, values, wellbeing, and identification among young Russian Jews. Int J Psychol. 2001;36(2):88-99.
66. Lee ES. A theory of migration. Demography. 1966;3(1):47-57.
67. Ogbu JU, Simons HD. The New Immigrants and American Schools. New York: Routledge; 2020. Chapter 1, Voluntary and involuntary minorities: A cultural-ecological theory of school performance with some implications for education; p. 1-30.
68. Tartakovsky E. Cultural identities of adolescent immigrants: A three-year longitudinal study including the pre-migration period. J Youth Adolesc. 2009;38(5):654-71.
69. McAuliffe M. Demography of Refugee and Forced Migration. USA: Springer; 2018 The nexus between forced and irregular migration: Insights from demography. Demography of refugee and forced migration;p. 217-32.
70. Norredam M, Olsbjerg M, Petersen JH, Laursen B, Krasnik A. Are there differences in injury mortality among refugees and immigrants compared with native-born? Inj Prev. 2013;19(2):100-5.

71. Spallek J, Reeske A, Norredam M, Nielsen SS, Lehnhardt J, Razum O. Suicide among immigrants in Europe—a systematic literature review. *Eur J Public Health*. 2015;25(1):63-71.
72. Acarturk C, Konuk E, Cetinkaya M, Senay I, Sijbrandij M, Cuijpers P, ve ark. EMDR for Syrian refugees with posttraumatic stress disorder symptoms: Results of a pilot randomized controlled trial. *Eur J Psychotraumatol*. 2015;6(1):1-8.
73. Drolet J, Enns R, Kreitzer L, Shankar J, McLaughlin A-M. Supporting the resettlement of a Syrian family in Canada: The social work resettlement practice experience of social justice matters. *Int Soc Work*. 2018;61(5):627-33.
74. Colucci E, Szwarc J, Minas H, Paxton G, Guerra C. The utilisation of mental health services by children and young people from a refugee background: a systematic literature review. *Int J Cult Ment Health*. 2014;7(1):86-108.
75. Tay AK, Rees S, Chen J, Kareth M, Silove D. Factorial structure of complicated grief: associations with loss-related traumatic events and psychosocial impacts of mass conflict amongst West Papuan refugees. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*. 2016;51(3):395-406.
76. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Refugee Data Finder [Internet]. 2021 [Erişim tarihi 26 Aralık 2022]. Erişim adresi: https://www.unhcr.org/refugee-statistics/#_ftn1
77. Yazgan P, Utku DE, Sirkeci I. Syrian crisis and migration. *Migration Letters*. 2015;181-92.
78. Ekmekci PE. Syrian refugees, health and migration legislation in Turkey. *J Immigr Minor Health*. 2017;19(6):1434-41.
79. Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. Şartlı Mülteci [Internet] 2021. [Erişim tarihi: 28 Aralık 2021]. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/sartli-multeci>.
80. Kirişçi K. Reconciling refugee protection with combating irregular migration: Turkey and the EU. *PERCEPTIONS: Journal of International Affairs*. 2004;9(2):5-20.
81. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Syria emergency [Internet] 2021. [Erişim tarihi: 22 Aralık 2021]. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/syria-emergency.html>.
82. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Güncel Faaliyetler [Internet] 2021. [Erişim tarihi: 20 Kasım 2021]. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2021/11/UNHCR-Turkey-Operational-Update-September-2021-TR.pdf>.
83. International Organization for Migration (IOM). Key Migration Terms [Internet] 2021. [Erişim tarihi: 5 Kasım 2021]. Erişim adresi: <https://www.iom.int/key-migration-terms>.
84. Friedman LS, Forst L. Ethnic disparities in traumatic occupational injury. *J Occup Environ Med*. 2008;50(3):350-8.

85. Premji S, Krause N. Disparities by ethnicity, language, and immigrant status in occupational health experiences among Las Vegas hotel room cleaners. *Am J Ind Med*. 2010;53(10):960-75.
86. Aldiabat KM, Alsayheen E, Aquino-Russell C, Clinton M, Russell R. The lived experience of Syrian refugees in Canada: a phenomenological study. *The Qualitative Report*. 2021;26(2):484-506.
87. Ujcic-Voortman JK, Baan CA, Seidell JC, Verhoeff AP. Obesity and cardiovascular disease risk among Turkish and Moroccan migrant groups in Europe: a systematic review. *Obes Rev*. 2012;13(1):2-16.
88. Kouider EB, Koglin U, Petermann F. Emotional and behavioral problems in migrant children and adolescents in Europe: a systematic review. *Eur Child Adolesc Psychiatry*. 2014;23(6):373-91.
89. Solé-Auró A, Crimmins EM. Health of immigrants in European countries. *Int Migr Rev*. 2008;42(4):861-76.
90. Refugees International. "I am only looking for my rights" legal employment still inaccessible for refugees in Turkey. 2017 .
91. Foner N, Dreby J. Relations between the generations in immigrant families. *Annual Review of Sociology*. 2011;37:545-64.
92. Coe C. *The scattered family: Parenting, African migrants, and global inequality*: University of Chicago Press; 2013.
93. Kohrt BA, Lu FG, Wu EY, Hinton DE, Aggarwal NK, Parekh R, ve ark. Caring for families separated by changing immigration policies and enforcement: A cultural psychiatry perspective. *Psychiatr Serv*. 2018;69(12):1200-3.
94. Ding G, Bao Y. Editorial perspective: assessing developmental risk in cultural context: the case of 'left behind' children in rural China. *JCPP*. 2014;55(4):411-412.
95. Simha S. The impact of family separation on immigrant and refugee families. *N C Med J*. 2019;80(2):95-6.
96. Rendall MS. J. Dreby, *Divided by Borders: Mexican Migrants and Their Children*. *Int. Migration & Integration*. 2014;15(4):809-10.
97. George U, Chaze F, Brennenstuhl S, Fuller-Thomson E. "Looking for work but nothing seems to work": the job search strategies of internationally trained engineers in Canada. *J Int Migr Integr* . 2012;13(3):303-23.
98. Reitz JG. Tapping immigrants' skills: New directions for Canadian immigration policy in the knowledge economy. *Law & Bus Rev Am*. 2005;11(3):409-427.
99. Lordoğlu K, Aslan M. En Fazla Suriyeli Göçmen Alan Beş Kentin Emek Piyasalarında Değişimi: 2011-2014. *Çalışma ve Toplum*. 2016;49(2):789-808.
100. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). *Guidelines on the protection of refugee women*. Geneva; 1991.

101. Yeoh BS, Graham E, Boyle PJ. Migrations and family relations in the Asia Pacific region. *Asian Pac. Migr. J.* 2002;11(1):1-11.
102. Fleury A. Understanding women and migration: A literature review. Washington, DC. 2016:55.
103. Erez E, Adelman M, Gregory C. Intersections of immigration and domestic violence: Voices of battered immigrant women. *Feminist criminology.* 2009;4(1):32-56.
104. Walton LM. Health and human rights of Syrian women and children refugees: Trafficking, resettlement, and the United Nations Convention on Refugees revisited. *J. Med. Ethics.* 2018;14(1).
105. Chaves NJ, Paxton GA, Biggs BA, Thambiran A, Gardiner J, Williams J, ve ark. The Australasian Society for Infectious Diseases and Refugee Health Network of Australia recommendations for health assessment for people from refugee-like backgrounds: an abridged outline. *Med J Aust.* 2017; 206(7): 310-315.
106. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Initial Assessment Report: Protection risks for Women and Girls in the European Refugee and Migrant Crisis–Greece and the Former Yugoslav Republic of Macedonia’. United Nations Refugee Agency, United Nations Population Fund and Women’s Refugee Commission; 2016.
107. Pottie K, Greenaway C, Feightner J, Welch V, Swinkels H, Rashid M, ve ark. Evidence-based clinical guidelines for immigrants and refugees. *Cmaj.* 2011;183(12):E824-E925.
108. Dorn LD, Biro FM. Puberty and its measurement: A decade in review. *Journal of Research on Adolescence.* 2011;21(1):180-95.
109. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2020. [Erişim tarihi: 15 Aralık 2020. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=nufus-ve-demografi-109&dil=1>.
110. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA). Nüfus ve Sağlık Araştırması Suriyeli Göçmen Örnekleme Temel Bulgular. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü; 2018.
111. Corbett EJ, Gunasekera H, Maycock A, Isaacs D. Australia's treatment of refugee and asylum seeker children: the views of Australian paediatricians. *Med J Aust.* 2014;201(7):393-8.
112. Hussey JM, Hallfors DD, Waller MW, Iritani BJ, Halpern CT, Bauer DJ. Sexual behavior and drug use among Asian and Latino adolescents: association with immigrant status. *J. Immigr. Minor. Health.* 2007;9(2):85-94.
113. Trejos-Castillo E, Vazsonyi AT. Risky sexual behaviors in first and second generation Hispanic immigrant youth. *J Youth Adolescence.* 2009;38(5):719-31.

114. Gonzales NA, Deardorff J, Formoso D, Barr A, Barrera Jr M. Family mediators of the relation between acculturation and adolescent mental health. *Family relations*. 2006;55(3):318-30.
115. Geltman PL, Grant-Knight W, Mehta SD, Lloyd-Travaglini C, Lustig S, Landgraf JM, et al. The “lost boys of Sudan”: Functional and behavioral health of unaccompanied refugee minors resettled in the United States. *Arch Pediatr Adolesc Med*. 2005;159(6):585-91.
116. Vazsonyi AT, Mikuška J, Gaššová Z. Revisiting the immigrant paradox: Suicidal ideations and suicide attempts among immigrant and non-immigrant adolescents. *J. Adolesc*. 2017;59(4):67-78.
117. Updegraff KA, Delgado MY, Wheeler LA. Exploring mothers’ and fathers’ relationships with sons versus daughters: Links to adolescent adjustment in Mexican immigrant families. *Sex roles*. 2009;60(7-8):559-74.
118. Moon SS. Acculturation, social support, and family conflict: Korean–American adolescents’ perceptions. *Child Adolesc Social Work J*. 2008;25(3):227-40.
119. Noble E, Ward L, French S, Falb K. State of the evidence: A systematic review of approaches to reduce gender-based violence and support the empowerment of adolescent girls in humanitarian settings. *Trauma, Violence, & Abuse*. 2019; 20(3): 428-434.
120. Hewett PC, Austrian K, Soler-Hampejsek E, Behrman JR, Bozzani F, Jackson-Hachonda NA. Cluster randomized evaluation of Adolescent Girls Empowerment Programme (AGEP): study protocol. *BMC public health*. 2017;17(1):1-12.
121. Stark L, Seff I, Assezenew A, Eoomkham J, Falb K, Ssewamala FM. Effects of a social empowerment intervention on economic vulnerability for adolescent refugee girls in Ethiopia. *J Adolesc Health*. 2018;62(1):S15-S20.
122. Ferrera MJ, Sacks TK, Perez M, Nixon JP, Asis D, Coleman RWL. Empowering immigrant youth in Chicago: utilizing CBPR to document the impact of a youth health service corps program. *Fam Community health*. 2015;38(1):12-21.
123. Özdemir Ö. İki sistemli kuram olarak sosyalist feminizm. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*. 2017;9(2):395-414.
124. Gün T. Feminizm üzerine genel bir değerlendirme: Kavramsal analizi, tarihsel süreçleri ve dönüşümleri. *Akademik hassasiyetler*. 2016:163-174.
125. Taşkın E. Kadın yöneticilerin cam tavan algısının cam tavanı aşma stratejilerine etkisi: Bursa örneği. 2012;33:19-34.
126. Özsoz C. Kültürel feminist teori ve feminist teorilere giriş. *Sosyoloji Notları*. 2008;6:51-5.
127. Aktaş G. Feminist söylemler bağlamında kadın kimliği: Erkek egemen bir toplumda kadın olmak. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 2013;30(1):53-70.

128. Bora A. Kadınların Sınıfı: Ücretli Ev Emeği ve Kadın Öznelliğinin İnşası. İstanbul: İletişim Yayınları, 2011.
129. United Nations Population Fund (UNFPA). Five reasons migration is a feminist issue [Internet]. 2018 [Erişim tarihi: 27 Aralık 2021]. Erişim adresi: <https://www.unfpa.org/news/five-reasons-migration-feminist-issue>.
130. United Nations Development Programme (UNDP). Sustainable Development Goals [Internet]. 2023 [Erişim tarihi: 07.06. 2021] Erişim adresi: <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>.
131. United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 1989 [Internet] [Erişim tarihi: 03.05.2023] Erişim adresi: <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>.
132. Crul M, Lelie F, Biner Ö, Bunar N, Keskiner E, Kokkali I, ve ark. How the different policies and school systems affect the inclusion of Syrian refugee children in Sweden, Germany, Greece, Lebanon and Turkey. *Comparative Migration Studies*. 2019;7(1):1-20.
133. Çelik C, Erdoğan S. How to organize schools for integration of Syrian children in Turkey: Constructing inclusive and intercultural institutional habitus in schools. *MiReKoc Policy Brief Series*.
134. Clausson EK, Cowell JM. Migration, school nursing, and school health services. *J Sch Nurs*. 2019;35(5).
135. Truong M, Paradies Y, Priest N. Interventions to improve cultural competency in healthcare: a systematic review of reviews. *BMC Health Serv Res*. 2014;14(1):1-17.
136. Musliu E, Vasic S, Clausson EK, Garmy P. School Nurses' Experiences Working With Unaccompanied Refugee Children and Adolescents: A Qualitative Study. *SAGE Open Nurs*. 2019;5:1-8.
137. Smith JA, Flowers P, Larkin M. Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research: Sage; 2021.
138. Tong A, Sainsbury P, Craig J. Consolidated criteria for reporting qualitative research (COREQ): a 32-item checklist for interviews and focus groups. *International journal for quality in health care*. 2007;19(6):349-57.
139. Smith JA, Shinebourne P. Interpretative phenomenological analysis: American Psychological Association; 2012.
140. Creswell JW. Nitel araştırma yöntemleri. İstanbul: Siyasal Kitapevi; 2013.
141. Smith JA. Reflecting on the development of interpretative phenomenological analysis and its contribution to qualitative research in psychology. *Qualitative research in psychology*. 2004;1(1):39-54.
142. Clarkson R, Murphy GH, Coldwell JB, Dawson DL. What characteristics do service users with intellectual disability value in direct support staff within residential forensic services? *J Intellect Dev Disabil*. 2009;34(4):283-9.

143. Dahlberg K, Dahlberg H, Nyström M. *Reflective Lifeworld Research*, 2nd. Ed Lund, Studentlitteratur. 2008.
144. Polkinghorne DE. *Phenomenological research methods. Existential-phenomenological perspectives in psychology*: Springer; 1989. p. 41-60.
145. Guest G, Bunce A, Johnson L. How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field methods*. 2006;18(1):59-82.
146. Hycner RH. Some guidelines for the phenomenological analysis of interview data. *Human studies*. 1985;8(3):279-303.
147. Smith JA, Jarman M, Osborn M. Doing interpretative phenomenological analysis. *Qualitative health psychology: Theories and methods*. 1999:218-40.
148. Creswell JW. Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni (3. Baskı). Ankara: Siyasal Kitapevi. 2016.
149. Guba EG, Lincoln YS. Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *ECTJ*. 1982;30(4):233-52.
150. Yıldırım A, Şimşek H. *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri: Seçkin yayıncılık*; 2013.
151. Al-Natour A, Al-Ostaz SM, Morris EJ. Marital violence during war conflict: the lived experience of Syrian refugee women. *Journal of transcultural nursing*. 2019;30(1):32-8.
152. Rizkalla N, Adi S, Mallat NK, Soudi L, Arafa R, Segal SP. Manzuaat wa musharadat, uprooted and scattered: Refugee women escape journey and the longing to return to Syria. *Frontiers in Psychology*. 2021;12:537131.
153. Adwan L. 'Homeland Sacer': A Nation to be Killed. *Review of Women Study* 2011.
154. Rizkalla N, Arafa R, Mallat N, Soudi L, Adi S, Segal S. Women in refuge: Syrian women voicing health sequelae due to war traumatic experiences and displacement challenges. *J Psychosom Res*. 2020;129:1-7.
155. Rizkalla N, Mallat NK, Arafa R, Adi S, Soudi L, Segal SP. "Children Are Not Children Anymore; They Are a Lost Generation": Adverse Physical and Mental Health Consequences on Syrian Refugee Children. *Int J Environ Res Public Health*. 2020;17(22):1-20.
156. Shaw JA. Children exposed to war/terrorism. *Clin Child Fam Psychol Rev*. 2003;6(4):237-46.
157. Halevi G, Djalovski A, Vengrober A, Feldman R. Risk and resilience trajectories in war-exposed children across the first decade of life. *J Child Psychol Psychiatry*. 2016;57(10):1183-93.
158. Sousa CA. Political violence, collective functioning and health: A review of the literature. *Med Confl Surviv*. 2013;29(3):169-97.

159. Cantekin D. Syrian refugees living on the edge: policy and practice implications for mental health and psychosocial wellbeing. *International Migration*. 2019;57(2):200-20.
160. Davis L. ISIL, the Syrian Conflict, Sexual Violence, and the Way Forward: Syrian Women's Inclusion in the Peace Processes. *International Law and Politics*. 2016;48.
161. Al-Natour A, Morris EJ, Mohammad Al-Ostaz S. Through Her Eyes: The Impact of War on Syrian Refugee Families. *J Transcult Nurs*. 2022;33(1):26-32.
162. Veronese G, Cavazzoni F, Russo S, Sousa C. Risk and protective factors among Palestinian women living in a context of prolonged armed conflict and political oppression. *J Interpers Violence*. 2021;36(19-20):9299-327.
163. Hampton T. Health care under attack in Syrian conflict. *JAMA*. 2013;310(5):465-6.
164. Akresh R, Bhalotra S, Leone M, Osili U. First-and Second-Generation Impacts of the Biafran War. *Journal of Human Resources*. 2023;58(2):488-531.
165. Shehadeh A, Dawani S, Saed M, Derluyn I, Loots G. Imprisoned husbands: Palestinian wives and experiences of difficulties. *Community mental health journal*. 2016;52(1):118-25.
166. Farhood LF. Testing a model of family stress and coping based on war and non-war stressors, family resources and coping among Lebanese families. *Archives of Psychiatric Nursing*. 1999;13(4):192-203.
167. Kaniasty KZ, Norms FH, Murrell SA. Received and perceived social support following natural disaster. *Journal of Applied Social Psychology*. 1990;20(2):85-114.
168. Morina N, Schnyder U, Schick M, Nickerson A, Bryant RA. Attachment style and interpersonal trauma in refugees. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*. 2016; 50(12):1161-1168
169. Alzaroo S, Hunt GL. Education in the context of conflict and instability: The Palestinian case. *Social Policy & Administration*. 2003;37(2):165-80.
170. Rogers-Sirin L. The educational and mental health needs of Syrian refugee children: Migration Policy Institute; 2015.
171. Jabbar SA, Zaza HI. Impact of conflict in Syria on Syrian children at the Zaatari refugee camp in Jordan. *Early child development and care*. 2014:1-17.
172. United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). Education under attack [Internet] 2023. [Erişim tarihi 02.05. 2023] Erişim adresi: <https://www.unicef.org/education-under-attack>.
173. Manuchehr TN. Education right of children during war and armed conflicts. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2011;15:302-5.
174. Wang S-J, Salihu M, Rushiti F, Bala L, Modvig J. Survivors of the war in the Northern Kosovo: violence exposure, risk factors and public health effects of an ethnic conflict. *Confl Health*. 2010;4(1):1-16.

175. Sen K, Al-Faisal W, AlSaleh Y. Syria: effects of conflict and sanctions on public health. *J Public Health*. 2013;35(2):195-9.
176. Perfect MM, Turley MR, Carlson JS, Yohanna J, Saint Gilles MP. School-related outcomes of traumatic event exposure and traumatic stress symptoms in students: A systematic review of research from 1990 to 2015. *School Mental Health*. 2016;8:7-43.
177. Akesson B, Coupland K. Without Choice?: Understanding War-affected Syrian Families' Decisions to Leave Home. Geneva : International Organization for Migration; 2018.
178. Al-Hamad A, Forchuk C, Oudshoorn A, Mckinley GP. Listening to the Voices of Syrian Refugee Women in Canada: an Ethnographic Insight into the Journey from Trauma to Adaptation. *Journal of International Migration and Integration*. 2022;1-21.
179. TC Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Türkiye'deki Suriyelilerin demografik görünümü, yaşam koşulları ve gelecek beklentilerine yönelik saha araştırması. Ankara, TC Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı;2018.
180. Issa JS. A syrian woman's story: her journey from damascus to the United States. *J. Int. Women's Stud*. 2017;18(4):329-33.
181. Utrzan DS, Wieling EA. A phenomenological study on the experience of Syrian asylum-seekers and refugees in the United States. *Fam Process*. 2020;59(1):209-28.
182. Asmal-Lee M, Liebling H, Goodman S. "Syria is Our Mom, UK is Like Aunty": The Psychosocial Experiences of Acculturation in Syrian Refugees. *Refugee Survey Quarterly*. 2022;41(4):645-72.
183. Mann C, Fazil Q. Mental illness in asylum seekers and refugees. *Primary Care Mental Health*. 2006;4(1):57-66.
184. Graham J, Thurston W. Overcoming adversity: Resilience & coping mechanisms developed by recent immigrant women living in the inner city of Calgary, Alberta. 2005.
185. Kleist N, Jansen S. Introduction: Hope over time—Crisis, immobility and future-making. *History and Anthropology*. 2016;27(4):373-92.
186. Kroo A, Nagy H. Posttraumatic growth among traumatized Somali refugees in Hungary. *Journal of Loss and Trauma*. 2011;16(5): 440-458.
187. Cankurtaran Ö, Albayrak H. Suriye'den Türkiye'ye Kadın Olmak. Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi (HÜKSAM); 2019.
188. Deacon Z, Sullivan C. Responding to the complex and gendered needs of refugee women. *Affilia*. 2009;24(3):272-84.
189. Catolico O. Seeking life balance: The perceptions of health of Cambodian women in resettlement. *Journal of Transcultural Nursing*. 2013;24(3):236-45.

190. Choummanivong C, Poole GE, Cooper A. Refugee family reunification and mental health in resettlement. *Kotuitui: New Zealand Journal of Social Sciences Online*. 2014;9(2):89-100.
191. Jodeyr S. Where do I belong?: The experience of second generation Iranian immigrants and refugees. *Psychodynamic Practice*. 2003;9(2):205-14.
192. Thomas SL, Thomas SD. Displacement and health. *British medical bulletin*. 2004;69(1):115-27.
193. Hynie M. The social determinants of refugee mental health in the post-migration context: A critical review. *The Canadian Journal of Psychiatry*. 2018;63(5):297-303.
194. Kumar Agrawal S. Canadian refugee sponsorship programs: experience of Syrian refugees in Alberta, Canada. *J Int Migr Integr*. 2019;20(4):941-62.
195. Perera S, Gavian M, Frazier P, Johnson D, Spring M, Westermeyer J, et al. A longitudinal study of demographic factors associated with stressors and symptoms in African refugees. *American Journal of Orthopsychiatry*. 2013;83(4):472.
196. Baird MB. Well-being in refugee women experiencing cultural transition. *Advances in Nursing Science*. 2012;35(3):249-63.
197. Dromgold-Sermen MS. Forced migrants and secure belonging: a case study of Syrian refugees resettled in the United States. *J Ethn Migr Stud*. 2022;48(3):635-54.
198. Sirin SR, Rogers-Sirin L. The educational and mental health needs of Syrian refugee children: Migration Policy Institute Washington, DC; 2015.
199. Berry JW, Sabatier C. Acculturation, discrimination, and adaptation among second generation immigrant youth in Montreal and Paris. *Int J Intercult Relat*. 2010;34(3):191-207.
200. Miller E, Ziaian T, Esterman A. Australian school practices and the education experiences of students with a refugee background: A review of the literature. *Int J Incl Educ*. 2018;22(4):339-59.
201. Madziva R, Thondhlana J. Provision of quality education in the context of Syrian refugee children in the UK: Opportunities and challenges. *J. Int. Comp. Educ*. 2017;47(6):942-61.
202. Massfeller H, Hamm LD. "I'm Thinking I Want to Live a Better Life": Syrian Refugee Student Adjustment in New Brunswick. *Journal of Contemporary Issues in Education*. 2019;14(1).
203. Gifford SM, Correa-Velez I, Sampson R. Good Starts for recently arrived youth with refugee backgrounds: Promoting wellbeing in the first three years of settlement in Melbourne, Australia: La Trobe Refugee Research Centre; 2009.
204. Jaramillo RF, Scott JC, Johnson KG, Martin M. Drawing understanding: Utilizing narrative-based practices to cultivate humanizing relationships

- between educators and students who are refugees. *Research in Human Development*. 2019;16(3-4):226-45.
205. Bajaj M, Suresh S. The “warm embrace” of a newcomer school for immigrant & refugee youth. *Theory Into Practice*. 2018;57(2):91-8.
 206. Guo Y, Maitra S, Guo S. “I belong to nowhere”: Syrian refugee children’s perspectives on school integration. *Journal of Contemporary Issues in Education*. 2019;14(1):89-105.
 207. Yohani S, Brosinsky L, Kirova A. Syrian refugee families with young children: An examination of strengths and challenges during early resettlement. *Journal of Contemporary Issues in Education*. 2019;14(1).
 208. Rizkalla N, Segal SP. Well-being and posttraumatic growth among Syrian refugees in Jordan. *Journal of Traumatic Stress*. 2018;31(2):213-22.
 209. Correa-Velez I, Barnett AG, Gifford S. Working for a better life: Longitudinal evidence on the predictors of employment among recently arrived refugee migrant men living in Australia. *International Migration*. 2015;53(2):321-37.
 210. Achilli L. Syrian refugees in Jordan: a reality check. London: European University Institute; 2015.
 211. Carrion D. Jordan and syrian refugees: avoiding the worst case scenario. *Middle East Law and Governance*. 2015;7(3):319-35.
 212. Tabbah R. Discrimination and developmental processes: Bridging the research gap with adolescents of Arab descent in America. *Adolescent Res Rev*. 2021;6(1):1-13.
 213. Walker J, Zuberi D. School-aged Syrian refugees resettling in Canada: Mitigating the effect of pre-migration trauma and post-migration discrimination on academic achievement and psychological well-being. *J Int Migr Integr* 2020;21(2):397-411.
 214. Ndengeyingoma A, Montigny FD, Miron JM. Development of personal identity among refugee adolescents: Facilitating elements and obstacles. *Journal of child health care*. 2014; 18(4),:369-377.
 215. Wieling E. Family interventions for populations exposed to traumatic stress related to war and violence. *Journal of Marital and Family Therapy*. 2018;44(2):189-92.
 216. Mourtada R, Schlecht J, DeJong J. A qualitative study exploring child marriage practices among Syrian conflict-affected populations in Lebanon. *Conflict and health*. 2017;11(1):53-65.
 217. Sossou M-A, Craig CD, Ogren H, Schnak M. A qualitative study of resilience factors of Bosnian refugee women resettled in the southern United States. *J Ethn Cult Divers Soc Work*. 2008;17(4):365-85.
 218. Simich L, Beiser M, Mawani FN. Social support and the significance of shared experience in refugee migration and resettlement. *West J Nurs Res*. 2003;25(7):872-91.

219. Şimşir Z, Dilmaç B, Kozan-Özteke Hİ. Posttraumatic Growth Experiences of Syrian Refugees After War. 2021;61(1):55-72.
220. Cohen S, Wills TA. Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological bulletin*, 1985; 98(2):310.
221. Tip LK, Brown R, Morrice L, Collyer M, Easterbrook MJ. Improving refugee well-being with better language skills and more intergroup contact. *Soc Psychol Pers Sci*. 2019;10(2):144-51.
222. Kaya ÖS, Keklik İ. Adjustment experiences of Syrian immigrant university students in Turkey. *Curr Psychol*. 2022;41(11):7751-61.
223. Sulaiman-Hill CM, Thompson SC. Afghan and Kurdish refugees, 8–20 years after resettlement, still experience psychological distress and challenges to well being. *Australian and New Zealand journal of public health*. 2012;36(2):126-34.
224. Byrskog U, Olsson P, Essén B, Allvin MK. Violence and reproductive health preceding flight from war: accounts from Somali born women in Sweden. *BMC Public Health*. 2014;14(1):1-11.
225. Ugurel Kamisli M. Acculturation experiences of Syrian Muslim refugee women in the United States: Intersectionality of nationality, religion, gender, and refugee status. *Adult Learning*. 2021;32(3):103-14.
226. Edge S, Newbold KB, McKeary M. Exploring socio-cultural factors that mediate, facilitate, & constrain the health and empowerment of refugee youth. *Social Science & Medicine*. 2014;17:34-41.
227. United Nations Refugee Agency (UNHCR) Guidelines for Gender-based Violence Interventions in Humanitarian Settings. Focusing on Prevention of and Response to Sexual Violence in Emergencies: Inter-Agency Standing Committee; 2005.
228. Jewkes R, Morrell R. Gender and sexuality: emerging perspectives from the heterosexual epidemic in South Africa and implications for HIV risk and prevention. *J Int AIDS Soc*. 2010;13(1):1-11.
229. Mensch B, Bruce J, Greene ME. The uncharted passage: Girls' adolescence in the developing world. New York: Population Council; 1998.
230. Dubow EF, Boxer P, Huesmann LR, Shikaki K, Landau S, Gvirsman SD ve ark. Exposure to conflict and violence across contexts: Relations to adjustment among Palestinian children. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 2009;39(1): 103-116
231. Henry SB, Smith DB, Archuleta KL, Sanders-Hahs E, Goff BSN, Reisbig AM ve ark. Trauma and couples: Mechanisms in dyadic functioning. *J Marital Fam Ther*. 2011;37(3):319-32.
232. Ghadi N, Massing C, Kikulwe D, Giesbrecht C. Language and identity development among Syrian adult refugees in Canada: A Bourdieusian analysis. *Journal of Contemporary Issues in Education*. 2019;14(1).

233. Buz S. Kadın ve Göç İlişkisi: Sığınan ve Sığınmacı Kadınlar Örneği (Doktora tezi). Ankara: Hacettepe;2006.
234. Ben Farhat J, Blanchet K, Juul Bjertrup P, Veizis A, Perrin C, Coulborn RM, et al. Syrian refugees in Greece: experience with violence, mental health status, and access to information during the journey and while in Greece. *BMC Medicine*. 2018;16:1-12.
235. Kayaoglu A, Şahin-Mencütek Z, Erdoğan MM. Return aspirations of Syrian refugees in Turkey. *J Immigr Refug Stud*. 2022;20(4):561-83.
236. Grasmuck S, Hinze AM. Transnational heritage migrants in Istanbul: Second-generation Turk-American and Turk-German 'returnees' in their parents' homeland. *J Ethn Migr Stud*. 2016;42(12):1-18.
237. Chatty D. The Syrian humanitarian disaster: understanding perceptions and aspirations in Jordan, Lebanon and Turkey. *Global Policy*. 2017;8:25-32.

8. EKLER

EK 1. MEB Onay Formu

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Tarih:
27/01/2020
Sayı: 605.99
E.00000976684

Sayı : 14588481-605.99-E.1923948
Konu : Araştırma İzni

27.01.2020

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİNE
(Hemşirelik Fakültesi Dekanlığı)

İlgi : a) 20.01.2020 tarihli ve 00000962281 sayılı yazımız.
b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2017/25 nolu Genelgesi.

Fakülteniz Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nuran EMİROĞLU'nun sorumlu araştırmacı ve Arş. Gör. Mücahide ÖNER'in yardımcı araştırmacısı olduğu "Suriyeli Göçmen Adölesan Kız Öğrencilerin Göç Deneyimleri: Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz Araştırması" konulu çalışması kapsamında İlimiz Altındağ İlçesine bağlı Hacıbayram Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde uygulama talebi ilgi (b) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüş olup, araştırma izinleri ilgi (b) Genelge'nin 4. Maddesi gereği bir eğitim-öğretim yılına kapsamaktadır.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Turan AKPINAR
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Dağıtım
Gereği:
Hacettepe Üniversitesi

Bilgi:
Altındağ İlçe MEM

Adres: Emniyet Mah. Alparslan Türkeş Cad. 4/A
Yenimahalle/ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: istatistik06@meb.gov.tr

Bilgi için: D. KARAGÖZEL
Tel: 0 (312) 306 89 07
Faks: 0 ()

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakorgu.meb.gov.tr> adresinden a28f-758d-3612-b2a5-6a09 kodu ile teyit edilebilir.

EK 2. Etik Kurul Belgesi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

Sayı : 16969557-36

Konu :

ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi : 07 OCAK 2020 SALI
Toplantı No : 2020/01
Proje No : GO 20/35 (Değerlendirme Tarihi: 07.01.2020)
Karar No : 2020/01-38

Üniversitemiz Hemşirelik Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Oya Nuran EMİROĞLU'nun sorumlu araştırmacı olduğu, Arş. Gör. Mücahide ÖNER'in doktora tezi olan, GO 20/35 kayıt numaralı, "*Suriyeli Göçmen Adölesan Kız Öğrencilerin Göç Deneyimleri: Yorumlayıcı Fenomonolojik Analiz Araştırması*" başlıklı proje önerisi araştırmının gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, idari izinlerin tamamlanması kaydıyla 03 Şubat 2020-01 Aralık 2021 tarihleri arasında geçerli olmak üzere etik açıdan **uygun bulunmuştur**. Çalışma tamamlandığında sonuçlarını içeren bir rapor örneğinin Etik Kurulumuza gönderilmesi gerekmektedir.

1. Prof. Dr. Ayşe Lale DOĞAN	(Başkan)	9. Doç. Dr. Fatma Visal OKUR	(Üye)
2. Prof. Dr. Sevda F. MÜFTÜOĞLU	(Üye)	10. Doç. Dr. Can Ebru KURT	(Üye)
3. Prof. Dr. M. Yıldırım SANA	(Üye)	11. Doç. Dr. H. Hüsrev TURNAGÖL	(Üye)
4. Prof. Dr. Melik ŞAYLAM	(Üye)	12. Dr. Öğr. Üyesi Özay GÖKÖZ	(Üye)
İZİNLİ			
5. Prof. Dr. Mintaze Kerem GÜNEL	(Üye)	13. Dr. Öğr. Üyesi Müge DEMİR	(Üye)
KATILMADI			
6. Prof. Dr. Oya Nuran EMİROĞLU	(Üye)	14. Öğr. Gör. Dr. Meltem ŞENGELEN	(Üye)
7. Prof. Dr. M. Özgür UYANIK	(Üye)	15. Av. Meltem ONURLU	(Üye)
8. Doç. Dr. Gözde GİRGİN	(Üye)		

EK 3. Veli Onam Formu

SURİYELİ GÖÇMEN ADÖLESAN KIZ ÖĞRENCİLERİN GÖÇ DENEYİMLERİ: YORUMLAYICI FENOMENOLOJİK ANALİZ ARAŞTIRMASI AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Sayın veli,

Suriyeli göçmen adolesan kız öğrencilerin göç deneyimleri üzerine bir çalışma yapmaktayız. Araştırmanın ismi ‘‘Suriyeli Göçmen Adölesan Kız Öğrencilerin Göç Deneyimleri: Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz Araştırması’’dır.

Kızınızın bu araştırmaya katılmasını öneriyoruz. Ancak hemen söyleyelim ki bu kızınızın bu araştırmaya katılıp katılmama izni vermede tamamen serbestsiniz. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Kararınızdan önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Bu bilgileri okuyup anladıktan sonra araştırmaya katılmak isterseniz formu imzalayınız.

Bu araştırmayı yapmak istememizin nedeni, Suriyeli göçmen adölesan kız öğrencilerin göç deneyimlerinin belirlenmesidir. Sizin yanıtlarınızdan elde edilecek sonuçlarla adölesan göçmenlerin karşılaştığı sorunlara yönelik güçlendirme programları ve eğitim içeriklerinin oluşturulması planlanabilecektir. Bu nedenle soruların tümüne ve sorulara içtenlikle cevap verilmesi büyük önem taşımaktadır. Eğer kızınızın araştırmaya katılmasını kabul ederseniz belirlenen bir tarihte, kızınızla okulunda görüşmeler yapmak için okul ziyareti planlanacak ve görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılarak görüşmeler kayıt altına alınacaktır. Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Çalışmaya katıldığınız için size ek bir ödeme de yapılmayacaktır. Sizinle ilgili tüm bilgiler gizli tutulacak, ancak çalışmanın kalitesini denetleyen görevliler, etik kurullar ya da resmi makamlarca gereği halinde incelenebilecektir. Bu çalışmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Bu çalışmaya katılmak tamamen isteğe bağlıdır, aynı zamanda çalışmanın herhangi bir aşamasında onayınızı çekmek hakkına da sahipsiniz.

(Katılımcının/Bakım Vereninin Beyanı)

Sayın Prof. Dr. Oya Nuran EMİROĞLU'nun danışmanlığında Arş. Gör. Mücahide ÖNER tarafından yapılacağı belirtilen bu araştırma ile ilgili yukarıdaki bilgiler bana aktarıldı. Bu bilgilerden sonra böyle bir araştırmaya “katılımcı” olarak kızım davet edildi. Eğer kızım bu araştırmaya katılırsa araştırmacı ile aramızda kalması gereken kızıma ait bilgilerin gizliliğine bu araştırma sırasında da büyük özen ve saygı ile yaklaşılacağına inanıyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerimin ihtimamla korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi. Araştırmanın yürütülmesi sırasında herhangi bir sebep göstermeden araştırmadan çekilebileceği bildirildi. Ancak araştırmacıları zor durumda bırakmamak için araştırmadan çekilmenin önceden bildirilmesinin uygun olacağının bilincindeyim. Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyoruz. Bize bir ödeme yapılmayacaktır.

Araştırma ile ilgili bir sorun ile karşılaştığımda; herhangi bir saatte, Arş. Gör. Mücahide ÖNER' i (iş) xxxx xxx xx xx no'lu telefonda ve H.Ü Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı adresinden arayabileceğimi biliyorum.

Bu araştırmaya kızım katılmak zorunda değil ve katılmayabilir. Araştırmaya katılma konusunda zorlayıcı bir davranışla karşılaşmış değilim. Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Kendi başıma belli bir düşünme süresi sonunda adı geçen bu araştırmada “katılımcı” olarak kızımın katılması kararını aldım. Bu konuda yapılan daveti büyük bir memnuniyet ve gönüllülük içerisinde kabul ediyorum. İmzalı bu form kâğıdının bir kopyası bana verilecektir.

Katılımcı

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

İmza

Katılımcı ile görüşen öğretim üye/elemanı

Adı soyadı, unvanı:

Adres:

Tel.

İmza

Lütfen bu araştırmaya katılmak konusundaki tercihinizi aşağıdaki seçeneklerden size en uygun gelenin altına imzanızı atarak belirtiniz ve bu formu çocuğunuzla okula geri gönderiniz.

Çocuğumun çalışmaya katılmasını kabul ediyorum ()

Çocuğumun çalışmaya katılmasını kabul etmiyorum ()

EK 4. Anne Katılımcı Onam Formu

SURİYELİ GÖÇMEN ADÖLESAN KIZ ÖĞRENCİLERİN GÖÇ DENEYİMLERİ: YORUMLAYICI FENOMENOLOJİK ANALİZ ARAŞTIRMASI AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Sayın katılımcı,

Suriyeli göçmen adölesan kız öğrencilerin göç deneyimleri üzerine bir çalışma yapmaktayız. Araştırmanın ismi “Suriyeli Göçmen Adölesan Kız Öğrencilerin Göç Deneyimleri: Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz Araştırması”dır. Kızınızın katıldığı bu çalışmaya sizin de katılmanızı öneriyoruz. Ancak hemen söyleyelim ki bu araştırmaya katılıp katılmamakta serbestsiniz. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Kararınızdan önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Bu bilgileri okuyup anladıktan sonra araştırmaya katılmak isterseniz formu imzalayınız.

Bu araştırmayı yapmak istememizin nedeni, Suriyeli göçmen adölesan kız öğrencilerin göç deneyimlerinin belirlenmesidir. Sizin yanıtlarınızdan elde edilecek sonuçlarla adölesan göçmenlerin karşılaştığı sorunlara yönelik güçlendirme programları ve eğitim içeriklerinin oluşturulması planlanabilecektir. Bu nedenle soruların tümüne ve sorulara içtenlikle cevap verilmesi büyük önem taşımaktadır. Kızınız ile yapılan görüşmeler sonrası araştırmaya katılmayı kabul ederseniz sizinle de belirlenen bir tarihte görüşmeler yapılacaktır. Kızınızın okulunda görüşmeler yapmak için okul ziyareti planlanacak ve görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılarak görüşmeler kayıt altına alınacaktır. Görüşme öncesinde “Anneler İçin Tanıtıcı Bilgi Formu” nu doldurmanız istenecektir. Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Çalışmaya katıldığınız için size ek bir ödeme de yapılmayacaktır. Sizinle ilgili tüm bilgiler gizli tutulacak, ancak çalışmanın kalitesini denetleyen görevliler, etik kurullar ya da resmi makamlarca gereği halinde incelenebilecektir. Bu çalışmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Bu çalışmaya katılmak tamamen isteğe bağlıdır, aynı zamanda çalışmanın herhangi bir aşamasında onayınızı çekmek hakkına da sahipsiniz.

(Katılımcının/Bakım Vereninin Beyanı)

Sayın Prof. Dr. Oya Nuran EMİROĞLU'nun danışmanlığında Arş. Gör. Mücahide ÖNER tarafından yapılacağı belirtilen bu araştırma ile ilgili yukarıdaki bilgiler bana aktarıldı. Bu bilgilerden sonra böyle bir araştırmaya “katılımcı” olarak davet edildim.

Eğer bu araştırmaya katılırsam araştırmacı ile aramda kalması gereken bana ait bilgilerin gizliliğine bu araştırma sırasında da büyük özen ve saygı ile yaklaşılacağına inanıyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerimin ihtimamla korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi. Araştırmanın yürütülmesi sırasında herhangi bir sebep göstermeden araştırmadan çekilebilirim. Ancak araştırmacıları zor durumda bırakmamak için araştırmadan çekileceğimi önceden bildirmemim uygun olacağının bilincindeyim. Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum.

Bana da bir ödeme yapılmayacaktır.

Araştırma ile ilgili bir sorun ile karşılaştığımda; herhangi bir saatte, Arş. Gör. Mücahide ÖNER' i (iş) xxxx xxx xx xx no'lu telefonda ve H.Ü Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı adresinden arayabileceğimi biliyorum. Bu araştırmaya katılmak zorunda değilim ve katılmayabilirim. Araştırmaya katılmam konusunda zorlayıcı bir davranışla karşılaşmış değilim. Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Kendi başıma belli bir düşünme süresi sonunda adı geçen bu araştırmada “katılımcı” olarak yer alma kararını aldım. Bu konuda yapılan daveti büyük bir memnuniyet ve gönüllülük içerisinde kabul ediyorum. İmzalı bu form kâğıdının bir kopyası bana verilecektir.

Katılımcı

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

İmza

Katılımcı ile görüşen öğretim üye/elemanı

Adı soyadı, unvanı:

Adres:

Tel.

İmza

Katılmayı kabul ediyorum ()

Katılmayı kabul etmiyorum ()

EK 5. Öğrenci Onam Formu

SURİYELİ GÖÇMEN ADÖLESAN KIZ ÖĞRENCİLERİN GÖÇ DENEYİMLERİ: YORUMLAYICI FENOMENOLOJİK ANALİZ ARAŞTIRMASI AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Değerli Kardeşim,

Suriyeli göçmen adölesan kız öğrencilerin göç deneyimleri üzerine bir tez çalışması yapmaktayız. Araştırmanın ismi “Suriyeli Göçmen Adölesan Kız Öğrencilerin Göç Deneyimleri: Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz Araştırması”dır.

Sizin de bu araştırmaya katılmanızı öneriyoruz. Ancak hemen söyleyelim ki bu araştırmaya katılıp katılmamakta serbestsiniz. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Kararınızdan önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Bu bilgileri okuyup anladıktan sonra araştırmaya katılmak isterseniz formu imzalayınız.

Bu araştırmayı yapmak istememizin nedeni, Suriyeli göçmen adölesan kız öğrencilerin göç deneyimlerinin belirlenmesidir. Sizin yanıtlarınızdan elde edilecek sonuçlarla adölesan göçmenlerin karşılaştığı sorunlara yönelik güçlendirme programları ve eğitim içeriklerinin oluşturulması planlanabilmektedir. Bu nedenle soruların tümüne ve sorulara içtenlikle cevap vermeniz büyük önem taşımaktadır. Eğer araştırmaya katılmayı kabul ederseniz belirlenen bir tarihte, sizinle görüşmeler yapmak için okulunuza ziyaret planlanacak ve görüşmeler ses kayıt cihazı kullanılarak kayıt altına alınacaktır. Bu görüşmeler en az 2 kez ve süreleri yaklaşık 1 saat olabilecektir. Görüşmelerde size göç deneyiminizin başlangıcından günümüze dek göç deneyimleriniz sorulacaktır. Görüşme öncesinde “Adölesanlar İçin Tanıtıcı Bilgi Formu” nu doldurmanız istenecektir. Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Çalışmaya katıldığınız için size ek bir ödeme de yapılmayacaktır. Sizinle ilgili tüm bilgiler gizli tutulacak, ancak çalışmanın kalitesini denetleyen görevliler, etik kurullar ya da resmi makamlarca gereği halinde incelenebilecektir. Bu çalışmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Bu çalışmaya katılmak tamamen isteğe bağlıdır, aynı zamanda çalışmanın herhangi bir aşamasında onayınızı çekmek hakkına da sahipsiniz.

(Katılımcının Beyanı)

Sayın Prof. Dr. Oya Nuran EMİROĞLU'nun danışmanlığında Arş. Gör. Mücahide ÖNER tarafından yapılacağı belirtilen bu araştırma ile ilgili yukarıdaki bilgiler bana aktarıldı. Bu bilgilerden sonra böyle bir araştırmaya “katılımcı” olarak davet edildim.

Eğer bu araştırmaya katılırsam araştırmacı ile aramda kalması gereken bana ait bilgilerin gizliliğine bu araştırma sırasında da büyük özen ve saygı ile yaklaşılacağına inanıyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerimin ihtimamla korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi.

Araştırmanın yürütülmesi sırasında herhangi bir sebep göstermeden araştırmadan çekilebilirim. Ancak araştırmacıları zor durumda bırakmamak için araştırmadan çekileceğimi önceden bildirmemim uygun olacağının bilincindeyim. Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum.

Bana da bir ödeme yapılmayacaktır.

Araştırma ile ilgili bir sorun ile karşılaştığımda; herhangi bir saatte, Arş. Gör. Mücahide ÖNER' i (iş) xxxx xxx xx xx no'lu telefondan ve H.Ü Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı adresinden arayabileceğimi biliyorum. Bu araştırmaya katılmak zorunda değilim ve katılmayabilirim. Araştırmaya katılmam konusunda zorlayıcı bir davranışla karşılaşmış değilim. Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Kendi başıma belli bir düşünme süresi sonunda adı geçen bu araştırmada “katılımcı” olarak yer alma kararını aldım. Bu konuda yapılan daveti büyük bir memnuniyet ve gönüllülük içerisinde kabul ediyorum.

İmzalı bu form kâğıdının bir kopyası bana verilecektir.

Katılımcı

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

İmza

Katılımcı ile görüşen öğretim üye/elemanı

Adı soyadı, unvanı:

Adres:

Tel.

İmza

EK 6. Adölesanlar İçin Tanıtıcı Soru Formu

1. Yaşınız:.....
2. Sınıf:.....
3. Göç ettiğinizde kaç yaşındaydınız?.....
4. Memleketinizden geleli kaç yıl oldu?
() 1- 5 yıl ()6- 10 yıl ()10 yıl ve üzeri

EK 7. Anneler için Tanıtıcı Soru Formu

1. Yaşınız:.....
2. Medeni durumunuz
() Evli ()Bekar/Boşanmış
3. Çocuk sayısı:.....
4. Eğitim durumunuz nedir?
(.....) Tahsili yok (.....) Lisans
(.....) İlkokul (.....) Ön lisans
(.....) Ortaokul (.....) Yüksek lisans
(.....) Lise (.....) Doktora
5. Memleketinizden geleli kaç yıl oldu?
6. Memleketinizde çalışıyor muydunuz?
(.....) Evet (.....) Hayır
7. Evetse ne iş yapıyordunuz?.....
8. Şu anda çalışıyor musunuz?
(.....) Evet (.....) Hayır
9. Evetse ne iş yapıyorsunuz?

EK 8. Adölesan için Yarı-Yapılandırılmış Derinlemesine Bireysel Görüşme Formu

1. Göç ettiğinizde kaç yaşındaydınız?
2. Göç kararını kimden ve ne zaman duydunuz?
3. Kararı duyduğunuzda neler hissettiniz?
4. Yol deneyiminiz nasıldı? Olumlu ve olumsuz hangi olayları aktarabilirsiniz?
5. Yaşamınızda nasıl değişiklikler oldu, nasıl açıklarsınız?
6. Okulda neler yaşadınız? Okulda ilk gün ve sonrası deneyimlerinizi nasıl anlatırsınız?
7. Olumlu ve olumsuz deneyimlerinizi nasıl açıklayabilirsiniz?
8. Bu deneyimde neye ihtiyaç duydunuz? Nasıl bir yardım almak isterdiniz?
9. Geleceğe ilişkin neler düşünüyorsunuz?
10. Aile yaşamınızı göç deneyimi nasıl etkiledi olumlu ve olumsuz yönleri ile nasıl açıklarsınız?
11. Evde neler yaşadınız? Konut ve gelir durumu ile sağlık durumu ile ilgili?
12. Toplumda ve okulda size yönelik tutumu nasıl açıklarsınız?
13. Göç ile ilgili düşüncelerinizi nasıl aktarabilirsiniz?

**EK 9. Anne için Yarı-Yapılandırılmış Derinlemesine Bireysel Görüşme
Formu**

1. Göç kararı alma sürecini nasıl hatırlıyorsunuz? Anlatabilir misiniz?
2. Bu karar nasıl katıldığınızı nasıl açıklarsınız? Anlatabilir misiniz?
3. Bu kararın alınmasına nasıl katıldınız?
4. Göç kararı aldığınızda ne hissettiniz?
5. Göç öncesi, göç anı ve sonrasında neler hissettiniz?
6. İlk geldiğiniz yeri nasıl algılıyorsunuz?
7. Ankara' ya gelinceye kadar geçen süreci anlatabilir misiniz?
8. Bulunduğunuz yeri nasıl değerlendiriyorsunuz? Konut için, gelir getirici çalışma koşulları için ve diğer gereksinimler için?
9. Bu deneyimde neye ya da nelere ihtiyaç duydunuz? Nasıl bir yardım almak isterdiniz?
10. Bu süreçte sizi mutlu eden hangi olayları hatırlıyorsunuz?
11. Geleceğe yönelik beklentileriniz nelerdir?
12. Sizce göçün olumlu ve olumsuz yönlerini nasıl açıklarsınız? Bunlar nelerdir?
13. Toplumdan nasıl tepkiler aldınız?
14. Göç ile ilgili düşüncelerinizi nasıl aktarabilirsiniz?

EK 10. Orjinallik Ekran Çıktısı

Suriyeli Göçmen Adölesan Kız Öğrencilerin Göç Deneyimleri: Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz Araştırması

ORJİNALLİK RAPORU

% 0	%	% 0	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

- 1

ÖZDEMİR, Murat. "Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma", Osmangazi Üniversitesi, 2010.

Yayın

<% **1**
- 2

UZUN, Elif. "Geri göndermeme (Non-Refoulement) ilkesinin uluslararası hukuktaki konumu üzerine bir değerlendirme", Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, 2012.

Yayın

<% **1**
- 3

NİL DUBAN. "Sosyal Bilgiler Dersinde 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmaları", Journal of International Social Research, 2015

Yayın

<% **1**
- 4

Vesile Senol, Demet Unalan, Raziye Peksen Akca, Mustafa Basturk. "Prevalence of attention-deficit/hyperactivity and other disruptive behaviour disorder symptoms among primary school-age children in Kayseri,

<% **1**

EK 11. Dijital Makbuz

Dijital Makbuz

Bu makbuz ödevinizin Turnitin'e ulaştığını bildirmektedir. Gönderiminize dair bilgiler şöyledir:

Gönderinizin ilk sayfası aşağıda gönderilmektedir.

Gönderen: Mücahide Öner
 Ödev başlığı: Mucahide Öner Doktora Tez
 Gönderi Başlığı: Suriyeli Göçmen Adölesan Kız Öğrencilerin Göç Deneyimleri:...
 Dosya adı: M_CAH_DE_NER_TEZ-.docx
 Dosya boyutu: 449.98K
 Sayfa sayısı: 99
 Kelime sayısı: 26,416
 Karakter sayısı: 172,584
 Gönderim Tarihi: 20-Haz-2023 02:38ÖS (UTC+0300)
 Gönderim Numarası: 2119653875

ÖZET

Öner, Mücahide, Suriyeli Göçmen Adölesan Kız Öğrencilerin Göç Deneyimleri: Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz Araştırması, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Hemşireliği Programı Doktora Tezi, Ankara, 2023. Bu çalışma Suriyeli Türkiye'ye zorunlu göçten gelen Suriyeli göçmen adölesan kız öğrencilerin göç deneyimlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Nitel araştırma yaklaşımıyla elde edilen bu çalışmada fenomenolojik yöntemler kullanılmıştır. Bu çalışmada Ankras'ta içinde öğrenimine devam eden Suriyeli adölesan kız öğrenciler ele alınmıştır. Suriyeli adölesan kızların göçle ilgili deneyimlerini derinlemesine kavramaları ve deneyimlerini verileri analize dönüştürme sürecini amaçlayan amaçlarla de görüşmeler yapılmıştır. Bu şekilde, Suriyeli adölesan kızların göç deneyimlerine ilişkin sahip oldukları algılarının incelenen fenomen olarak daha kapsamlı bir biçimde kavranılması sağlanmıştır. Bu amaçla, adölesan göçmen kızlar ve anneeleri ile yüz-yüz görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler Eylül 2020- Aralık 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler hem adölesanlar hem de anneeleri için yüz yüze olmakla birlikte seslenişle yapılmıştır. Görüşmelerde göç öncesi, göç süreci ve göç sonrası bağlamında göç sürecindeki deneyimler ele alınmıştır. Görüşme gerçekleştirilen anketi sonucunda çalışmada altı tane tema tanımlanmıştır. Bu temalar; 1) Zorunlu göç, 2) Zorunlu göçle ilgili süreçler, 3) Göçten sonraki süreçte yaşadıkları zorluklar, 4) Yeni ülkede yaşamın zorlukları, 5) Eğitim, 6) Gelecekte yaşadıkları zorluklar ve planları olarak belirlenmiştir. Bu çalışma sonucunda göçmen adölesan kızların göçten sonraki süreçlerinde pek çok zorluk deneyimlerini yaşadıkları belirlenmiştir. Bu çalışmada göçmen adölesan kızların göç sürecindeki deneyimleri gün içinde bulundukları adölesanlara toplumun yerleşim sürecini kolaylaştırmak ve okul yaşamını olumlu yönde etkilemek amacıyla, eğitim, sağlık, sosyal, marjinalleşme ve sosyo-ekonomik yönlerden müdahale edilebilecek programların hazırlanması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Adölesan, deneyim, okul, göç süreci, kadın

9. ÖZGEÇMİŞ

